

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРИ ІНОЗЕМНИХ МОВ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА УКРАЇНОЗНАВСТВА ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Матеріали

Міжвузівського науково-практичного семінару

**«КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ
ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ»**

15 жовтня 2015 року

Харків

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету

Гетьман А. П. – проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України

Організатори семінару

Сімонок В. П. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Кузнецова О.Ю. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов № 3 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Маленко О.О. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Координатори семінару

Микитюк С.С. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Мороз Т.Ю. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Комунікативна спрямованість вивчення мовних дисциплін у вищих навчальних закладах / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого» / Харків: НЮУ ім. Ярослава Мудрого», 2015. – 160 с.

О.А. Анастасьєва

Харківський національний технічний університет

сільського господарства ім. П.Василенка

КОМУНІКАТИВНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО КУРСУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Стиль академічної комунікації зміщується від ситуації «викладач знає все і завжди правий» до відносин партнерства викладача та студента. Дослідники зазначають, що важливо розрізняти поняття *кооперація* та *співпраця* (*cooperation and collaboration* відповідно) [1; 4]. Під кооперацією розуміють певну «сумісну працю, в результаті якої кожна сторона досягає своїх цілей» [5], У випадку кооперації викладача і студента, це означає, що викладач надає студенту змогу досягти більшого, надаючи необхідні ресурси та інформацію. В той час як співпраця – це «метод, який передбачає сумісну роботу для досягнення спільної мети, зважаючи на внесок кожного в спільну справу» [3, с. 205]. Якщо студенти опрацьовують певну проблему сумісно, то таким чином вони співпрацюють.

Також слід зазначити, що важливу роль в ефективному навчанні іноземної мови за професійним спрямуванням відіграє професійно орієнтований підручник. Але інколи зміст підручника не відповідає потребам сучасного професійного середовища. Для подолання розриву між університетською аудиторією та робочим місцем майбутнього фахівця необхідно: 1) збирати інформацію про те, які знання та навички необхідні майбутньому фахівцеві для, 2) використовувати отриману інформацію в розробці та вдосконаленні навчальних програм та підручників.

Так, навчальним планом для студентів-магістрів ХНТУСГ ім. П.Василенка передбачено курс «Ділова іноземна мова» в обсязі 90 год. (1 семестр), з яких 45 год. заплановано на аудиторну роботу, 45 год. – на самостійну та індивідуальну. Для методичного забезпечення цього курсу було розроблено навчальний

посібник [1], орієнтований на формування і закріплення навичок вживання англійської мови в професійному середовищі. Зміст посібника базується на актуальних автентичних джерелах та містить практичні завдання стосовно ділової комунікації, складання базових ділових паперів (таких як CV, супроводжувальний лист, бізнес-листи), спеціальні питання з аналізу комунікативних ситуацій (співбесіда при працевлаштуванні), методичні поради щодо перекладу, анотування і реферування професійних текстів, контрольні тести, блок для самостійної роботи, поради щодо роботи над індивідуальним проектом.

Наприклад, під час роботи над темою *Alternative Sources of Energy: Biodiesel* студенти-магістри вивчають інформацію стосовно теми та опрацьовують навички аргументації, бо ця проблема передбачає можливість існування різних точок зору: (*What kinds of biofuels do you know? / Who was the first to propose the idea of biodiesel usage? / How does the European government encourage and regulate biodiesel production? / Does the biodiesel have economic effect?*).

Наприкінці семестру передбачено Круглий стіл з обговорення індивідуальних проектів за темою „Innovations in My Speciality”, в рамках якого студенти мають можливість презентувати результати індивідуальної роботи, та обговорити спірні професійні проблеми іноземною мовою.

Література

1. Ємельянова Є.С., Анастасьєва О.А. *English for Engineering: Master's Course. Навчальний посібник з курсу англійської мови для магістрів інженерних фахів.* – Харків, 2015. – 188 с.
2. Kozar O. *Towards Better Group Work: Seeing the Difference between Cooperation and Collaboration / O. Kozar // English Teaching Forum.* – № 2. – 2010. – P. 16 – 24.
3. McInnerney, J., T.S. Robert. *Collaborative or cooperative learning? / J.McInnerney, T.S. Robert // Online collaborative learning: Theory and practice, ed. T. S. Roberts, Hershey.* – Information Science Publishing, 2004. – P. 203 – 214.

4. Roschelle, J., and S. Teasley. *The construction of shared knowledge in collaborative problem solving* / J. Roschelle, S. Teasley // *Computer supported collaborative learning*, ed. C. E. O'Malley. – Heidelberg: Springer-Verlag, 1995. – P. 69 – 97.
5. Smith, K. A. *Cooperative learning: Effective teamwork for engineering classrooms* // *the annual ASEE/IEEE Frontiers in Education Conference, Atlanta, 1995.* – <http://fie-conference.org/fie95/2b5/2b54/2b54.htm>.

О.В. Анісенко

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Актуальність проблеми формування комунікативних умінь студентів у вищих навчальних закладах технічного профілю зумовлено змінами в системі освіти, її орієнтиром на формування комунікативної компетенції майбутніх спеціалістів.

Зміни у розвитку міжнародних контактів, новітніх технологій, які мають на увазі оперативне отримання та обмін інформацією, потребують підготовки спеціалістів різноманітних профілей, які володіють іноземною мовою на рівні професійного спілкування. Необхідно зазначити, що проблема підготовки різностороннього спеціаліста, який повинен володіти високим рівнем культури та мобільно діяти в умовах динамічного суспільства, в наш час займає розум багатьох дослідників та ще не вирішена остаточно.

Однією з головних умов вирішення цієї проблеми, на наш погляд, є цілеспрямоване формування у майбутнього спеціаліста комунікативних умінь, головною складовою яких є комунікація.

Актуальність даного дослідження також визначається необхідністю підготовки студентів вищих навчальних закладів технічного профілю до комунікативної діяльності в умовах професійного спілкування та недостатнім вивченням цієї проблеми.

Серед науковців (Є. М. Кабанова-Меллер, М. Д. Левітов, М. О. Риков, П.Н. Шимбіреєв, С. С. Антоненко, Є. І. Бойко, Г. С. Костюк, К. К. Платонов, О. М. Леонт'єв, Ю. С. Самарій) панує три основні концепції щодо співвідношення умінь і навичок:

1. Уміння є незавершеними навичками, етапом їх створення [4, с. 45]. Навички характеризують як стереотипну автоматизовану операцію, що необхідна при виконанні тих елементів предметних дій, де потрібна точність, закріпленість зв'язків, однакових типових дій.

2. Уміння в порівнянні з навичками - вище утворення. Чим вище рівень уміння, тим більше в ньому проявляється творчість, а дія, яка є навичка, шаблонна [4, с. 45].

3. Співвідношення умінь і навичок розглядається з позицій ступеня майстерності при виконанні певного виду діяльності: розрізняють уміння, які йдуть «слідом за знаннями» та уміння, що виявляють ту чи іншу ступінь майстерності, що йде слідом за етапом вироблення навичок [4, с. 46].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє зазначити, що для визначення сутності комунікативних умінь необхідно розкриття поняття «уміння» взагалі.

Так, Дарійчук Л. П. у своєму дисертаційному дослідженні [3, с. 56] зазначає, що поняття „уміння”:

- це утворення більш високого рівня, ніж навичка;
- є новим сплавом знань та навичок на основі досвіду та творчих можливостей людини;
- має такі властивості як: свідомість, узагальненість, гнучкість;
- дозволяє індивіду швидко переключатися з одного способу дії на інший, урізноманітнити прийоми взаємодії та є завершальною стадією формування дії.

Вивчення іноземної мови передбачає формування саме комунікативних умінь у професійній діяльності студентів технічного профілю. Отже, на основі

аналізу сучасної вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної літератури ми дійшли висновку, що проблемі розвитку комунікативних умінь надавалася значна увага.

При вивченні іноземних мов студентами вищих навчальних закладів технічного профілю перш за все необхідно звертатися до розвитку комунікативних умінь, бо вони спрямовані на оволодіння майбутньою професією.

Література

1. Бим И. Л. *Методика обучения иностранным языкам как наука и проблема школьного учебника.* – М., 1977.
2. Бодалев А. А. *Общение как предмет теоретических и прикладных исследований: Избранные психологические труды.* – М.: международная педагогическая академия, 1995. – 326с.
3. Дарійчук Л. П. *Педагогічні умови формування комунікативних вмінь студентів негуманітарних спеціальностей засобами англійської мови: Дис...канд. пед. наук: 13.00.01/Київський університет ім. Тараса Шевченка.* – К., 1999. – 188л.
4. Леонтьев А. Н. *Деятельность. Сознательность. Личность.* – М.: Политиздат, 1977. – 304с.

Т.П. Бесараб

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЗНАЧУЩІСТЬ МЕТОДУ КОМУНІКАЦІЇ

У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Комунікація – це складний та багаторівневий процес, який може виступати в один і той же час і як процес взаємодії індивідів, і як інформаційний процес, і як відношення людей один до іншого, і як процес їх взаємовпливу друг на друга, і як процес взаємного розуміння. Саме розвиток комунікативних здібностей людини призводить до формування його комунікативної культури. В свою чергу, комунікативна культура включає у себе наступні компоненти –

психологічні особливості людини, особливості міркування та соціальні установки (зацікавленість процесом спілкування, мотивація).

Комунікативний метод вивчення іноземної мови є ефективним у разі проведення як групових, так і індивідуальних занять зі студентами, де, у першому випадку, суб'єктами спілкування є викладач, група, студент, а у другому – викладач та студент.

Ефективність володіння іноземними мовами в процесі навчально-професійної діяльності у вузі у значній мірі залежить від психологічної готовності людини засвоїти та використовувати іншу мову, від вміння людини використовувати свої можливості.

В процесі оволодіння іноземною мовою студенти засвоюють матеріал, який показує функціонування мови в її рідному середовищі, мовну поведінку носіїв мови в різних ситуаціях спілкування та розкриває особливості поведінки, пов'язані з народними традиціями, соціальною структурою суспільства, етнічною належністю. Це здійснюється за допомогою аутентичних матеріалів (оригінальних текстів, аудіозаписів, відеофільмів), які є нормативними з точки зору мовного оформлення та містять лінгвокраїнознавчу інформацію.

Цінність комунікативного підходу полягає у можливості індивідуалізувати цілі та зміст навчання, його методи та засоби. Комунікативний метод, що ґрунтується на комунікативному підході до вивчення мов, увібравши все позитивне, що було в традиційних методах, розвивається з врахуванням сучасних вимог. В ньому поєднуються: використання рідної мови студентів для розкриття значення навчального матеріалу, сприйняття мови в процесі навчання як засобу спілкування, розвиток усного мовлення при вивченні іноземної мови, вивчення граматики в мовних моделях, що сприяють кращому засвоєнню мови.

Базові стратегії навчання іноземних мов на основі комунікативного підходу це перш за все активний обмін в системі «викладач-студент». Це також

контекстуалізація мовного матеріалу, який реалізується через рольові ігри та різні комунікативні типи діяльності. Дуже позитивним є ситуація, коли викладач на своїх заняттях надає студентам більш самостійності, тобто надає їм можливість «автономного навчання».

Вивчаючи іноземну мову за допомогою комунікативного підходу студенти у подальшому мають можливість користуватися нею у конкретних ситуаціях, з конкретною практичною метою. Важливим є також соціальний характер навчання – адже навчання є соціальним явищем, яке залежить від взаємодії з іншими людьми. Викладачем мають також ураховуватись особливості мислення студента, оскільки мова має служити засобом розвитку навичок критичного й творчого мислення. Тому слід брати до уваги індивідуальні особливості студентів. Дуже важливою є творча співпраця викладача і студентів – коли викладач розглядається як посередник, який тільки перевіряє різні альтернативи, тобто навчання відбувається через дію.

Таким чином, значна перевага комунікативного методу в тому, що процес навчання іноземних мов будується адекватно реальному процесу мовленнєвого спілкування, тобто процес навчання є моделлю процесу мовленнєвої комунікації.

І.Є. Богданова

Національний університет цивільного захисту України

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У системі вищої освіти в цей час відбуваються істотні зміни, мета яких полягає в реформуванні навчального процесу шляхом поєднання як традиційних, так і нетрадиційних, тобто інтерактивних методів навчання.

Доречність і необхідність використання нетрадиційних методів навчання підтверджують дослідження українських і закордонних учених. Так, згідно з даними наукових досліджень, проведених Національним тренінговим центром

(США, штат Меріленд), інтерактивне навчання дозволяє збільшити відсоток засвоєння матеріалу, оскільки впливає не тільки на свідомість студента, але й на його почуття, волю (дії, практику). Таким чином, найвищого рівня засвоєння матеріалу можна досягти при використанні інтерактивних методів навчання (50% – дискусія, 75% – практика через дію, до 90% – при навчанні інших або безпосередньому використанні вивченого), найнижчі результати дає лекція (5%) [1, с. 1].

Для успішного формування мовної компетенції як складової комунікативної компетенції в основу процесу навчання в сучасній вищій школі покладено три принципи: 1) принцип навчання в команді, 2) принцип роботи над певним навчальним проектом, 3) принцип активного навчання.

Випускники вищих навчальних закладів повинні вміти сприймати значний потік інформації з найменшою витратою сил, засвоювати нові знання в найкоротший термін, бути гнучкими в їхньому використанні й передавати їх іншим. Засвоєння цих знань не повинне зводитися до простого й непотрібного запам'ятовування великого обсягу даних, фактів, цифр тощо. Головна увага приділяється вмінням постійної орієнтації в умовах та ситуаціях спілкування, підтримки й контролю процесу спілкування.

Концепція інтерактивного навчання базується на 4 складових: 1) предметному навчанні, 2) навчанні методам і стратегії оволодіння знаннями, 3) соціально-комунікативному навчанні, 4) «афективному» навчанні.

Отже, система інтерактивного навчання повинна усунути недоліки тих методик, коли засвоєння знань зводиться до простого й непотрібного запам'ятовування великого обсягу матеріалу. Методами інтерактивного навчання є: 1) метод дискусійного гуртка, 2) метод діалогу на робочому місці, 3) карусельного діалогу, 4) метод «спалаху», 5) метод «барометра настрою», 6) метод «зворотного зв'язку». Усі перераховані методи можуть

використовуватися в роботі викладача фрагментарно у звичайних групах немовних факультетів.

Література

1. Яцик І.С. Використання інтерактивних методів навчання // <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2008/txt/Jazik.php>

О.П. Борзенко

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Цілі вивчення іноземних мов мають широкі межі – від збереження важливих культурних цінностей до оволодіння технічними комунікаціями. Для того щоб розуміти та оцінити культуру, її особливості, необхідно добре знати мову. Такий рівень оволодіння мовою припускає, що вона є рідною.

Основною метою навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах (ВНЗ) є розвиток у студентської молоді уміння використовувати іноземну мову як спрямований інструмент міжкультурного спілкування в будь-яких сферах життєдіяльності, орієнтація навчання на виконання сучасного замовлення – володіння іноземною мовою як засобом комунікації та забезпечення досягнення цієї мети [2].

Вивчення мовних дисциплін у ВНЗ ґрунтується на комунікативної спрямованості навчання, тобто досягненні при навчанні рівня комунікативної компетенції, який буде достатній для спілкування в будь-яких комунікативних сферах, таких як: письмо, читання, говоріння, аудіювання та який має забезпечити здатність студентів самостійно працювати з інформацією, спілкуватися іноземною мовою з представниками інших культур, розвиток здатності розуміти спільне і відмінне між рідною та іншою культурою.

Процес навчання іноземної мови та результативність навчального процесу у ВНЗ забезпечується підбором спеціальних навчальних програм, методичних прийомів, нових комунікативно спрямованих підручників, новітніх

інформаційно-комунікаційних засобів навчання, які використовують залежно від навчальної ситуації, підготовленості студентів, їхніх психологічних особливостей, поглядом, інтересам, етапу навчального процесу, технічних можливостей навчального закладу тощо.

Також треба зазначити, що навчання іноземних мов не може здійснюватися на високому рівні, якщо викладач не володіє необхідними комунікативними вміннями. Тому дослідження цих питань дає змогу виявити певні проблеми в системі розвитку базових комунікативних умінь. Виходячи із самої природи цих умінь, їх формування повинне здійснюватися в ході всього навчального і позанавчального процесу [1].

Звернення до проблеми формування комунікативної компетентності студентів у процесі іншомовної підготовки є надзвичайно актуальним та основною тенденцією сучасного динамічного світу, про що свідчать численні дослідження науковців: Г. Борозенець, Р. Гришкова, Т. Матвеева та ін. Незважаючи на велику кількість публікацій з проблеми іншомовної комунікативної компетентності, існують суттєві розбіжності і у трактуванні поняття, і у визначенні його компонентів [3].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку суспільства, формування комунікативної спрямованості при навчанні іноземних мов підвищує у студента значний загальноосвітній потенціал, рівень загальної та професійної культури, сприяє підготовці до міжкультурної комунікації.

Література

1. Десятов Т.М. *Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах Східної Європи (друга половина ХХ століття): (Монографія) / Т.М. Десятов. – К.: Арт Ек, 2005. – 335 с.*
2. Поліна В.С. *Нові методичні підходи до викладання іноземної мови в умовах навчального комплексу неперервної освіти / В.С. Поліна // Педагогіка і психологія. – 2004. – №4. – С. 36-46.*

3. Хоменко О. Іншомовна підготовка як невід'ємний складник вищої освіти в умовах глобалізації та інформатизації суспільства / О. Хоменко // Вища освіта України. – 2012. – №2. – С. 55-61.

O.V. Buvalets

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

ENGLISH VIDEO INTERNET RESOURCES

AS ELECTRICAL ENGINEERING LEARNING AND TEACHING BASIS

A great number of modern world teaching units are based on visual and audio perception which is the ability to perceive and interpret the information to be taught with the help of sight and hearing organs. The audio-visual material is believed to be comprehended much better than other perception types.

Currently Internet video resources have become an integral part of the whole higher education system. For this reason audio-visual Internet resources are being implemented in Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture during the foreign language teaching and learning process.

Engineering educational material, in particular electrical engineering, is difficult to be taught without relying on graphic display as it has to deal with various types of equipment, devices, physical phenomena. English Electrical Engineering Video Course has been developed to put emphasis on basic electrical engineering training subjects, solidify the students' general knowledge of the speciality being taught in English, renew and improve understanding of basic English electrical engineering notions and vocabulary.

The Electrical Engineering Video Course is based on videos from such popular educational websites as AsapSCIENCE [1], Nature Video [2], Speed Physics [3] and others. The videos have been selected in cooperation with the lecturer of Education and Research Institute of Power Engineering and Computer Technologies who is the co-author of the video series textbook.

The video course consists of eight units and covers basic topics being studied by first-year students as a part of the English Language University Course. The unit titles are as following:

- Have You Ever Seen an Atom?
- Conductors, Insulators, Semiconductors
- Amazing Energy Facts
- The Best Multimeter Tutorial
- S.I. Units
- How to Read a Schematic
- Voltage – Volts. What is it?
- Volts or Amps. Which kills?

Each unit comprises a series of exercises structured as *Before you watch*, *While you watch* and *After you watch* sections. Pre-watching tasks are aimed at activating of the target vocabulary which students are going to deal with in the video. The types of tasks may include questions, true or false activities, matching exercises (e.g. match the word with its definition, match the word with the corresponding picture, match the words that have similar or opposite meanings, match two halves of the sentences), completion exercises (i.e. complete the sentences with the correct word from the list), word building exercises etc. After-watching tasks check students' general comprehension of the video having been watched. They are mainly multiple choice tests (ranging from classical 'a/b/c/d choice' to such tasks as choosing a picture or a symbol for a definite phenomenon or measuring step, e.g. 'Choose the picture corresponding the schematic given on your right' or 'Choose a symbol of a polarized capacitor'), grammar tasks (if the video covers some grammatical topics), speaking tasks, reproductive tasks (e.g. match the following pictures with the correct sentences describing the steps of taking different measurements).

Internet video resources implementation is an essential and integral part of modern higher educational system especially while teaching technical sciences. It is the direction to be further developed and improved.

References

1. *AsapSCIENCE*. – Available at: <https://www.youtube.com/user/AsapSCIENCE>
2. *Nature Video*. – Available at: <http://www.nature.com/nature/index.html>
3. *Speed Physics*. – Available at:
https://www.youtube.com/channel/UC13owN5os1pJRCDfWTTCeWw?sub_confirmation=1

В.Ю. Бугаєва

Харківський національний університет міського господарства

імені О.М. Бекетова

GAMES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

There are many methods of teaching languages. Some have become obscure, others are widely used. In the 17th, 18th and 19th centuries, foreign language learning was associated with the learning of Latin and Greek. Grammar rules, syntactic structures, memorisation of vocabulary and translation of literary texts were the main points of the Classical method. It was used to teach dead languages which explains why it focuses mainly on the written form at the expense of the oral form.

Late in the nineteenth century, the Classical Method came to be known as the Grammar Translation Method. Language is seen as a collection of words which are isolated and independent. It does not enhance a student's communicative ability in the foreign language. It doesn't work, unless perhaps you are trying to teach translators, but not teach people to speak English or any language.

The main goal of teaching English as a foreign language today is the formation of a communicative competence. Communicative language teaching, also known as *the Communicative Approach*, emphasizes interaction as both the means and the ultimate goal of learning a language.

Italian educationalists Caon F., Rutka S. present the methodological proposal called the playful Language Teaching Method (LTM) that translates into practice both the presuppositions and the purposes of the humanistic (affective and functional) and communicative approach, and the presuppositions and purposes of socio-cultural constructivism. The key thing of the playful LTM is the game.

To avoid falling into dangerous prejudicial visions wherein the game at school is a moment of relaxation to be put before the “serious” learning moment, it is fundamental first of all to differentiate a free game (practiced by the students in a extra scholastic or non-controlled environment) and didactic game (proposed by the teacher in the context of learning).

Two other terms were introduced by the educationalist, Aldo Visalberghi (1980): playful activity (corresponding to free game) and playful-like activity (corresponding to didactic game). The “purpose” of the game does not correspond with the end of the activity: in the didactic game it consciously achieves a purpose that is beyond the game itself. Therefore, as one more representative of the Italian school G. Staccioli says, playful-like activities are “intentionally built to give an amusing and pleasant shape to certain forms of learning”.

Mario Polito believes that “the game has enormous educative potentialities that facilitate learning and socialization. The game ignites the enthusiasm, fires the interest, primes the involvement, favours social activities, increases expression, stimulates learning.

Considering the frequent and almost spontaneous association of the game with childhood, it seems important to us to deconstruct this prejudice (that is, that the playful activity belongs only to infancy and/or that the didactic game can be practiced solely in the primary school) and expand the horizon of the playful LTM in order for it to be proposed to adolescents and adults alike, with the obvious differentiations in the modalities and in the activities themselves in accordance with the age of the player.

“The adolescent student often does not accept activities perceived as too infantile, or of little significance, that frustrate his intellectual capacities because they are cognitively too simple. Thus, the objective is to encourage students to experience this pleasure through challenging activities and to encourage intellectual and emotive understanding through feedback, through post-experiential discussion.

Vocabulary games bring real world context into the classroom, and enhance students' use of English in a flexible, communicative way.' 'Therefore, the role of games in teaching and learning vocabulary cannot be denied.

References

1. Fabio Caon. *Pleasure in Language Learning. A Methodological Challenge / Fabio Caon// Documents in Language Teaching Methodology. – Guerra Edizioni. – 2006. – Publication No. 3. – 39-50.*

Є. М. Воронова

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

РОЗВИТОК НАВИЧОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ НА ОСНОВІ ПРОЕКТНОЇ МЕТОДИКИ

Модернізація освітньої діяльності в контексті глобалізаційних процесів зумовлює актуальність нагальних проблем сучасної системи професійної освіти з формування особистості майбутнього фахівця – людини нової формації, його особистісного розвитку в умовах ринкової економіки. Саме на цьому наголошено в Законі України «Про вищу освіту» (2002), Законі України «Про професійно-технічну освіту» (1998), Концепції розвитку професійно-технічної освіти України (2004), Основних напрямках реформування професійно-технічної освіти України (1996) та інших документах.

Багато дослідників вважають, що набуті знання піддаються змінам щорічно, тому важливо, щоб молоді люди вміли самостійно мислити, вчитися, працювати з інформацією, самостійно вдосконалювати свої знання і вміння в різних галузях, здобуваючи, якщо стане необхідним, нові знання, професії,

оскільки цим прийдеться займатися все свідоме життя. Зміни в освіті України передбачають потреби пошуку нових підходів до викладання іноземної мови. Звертання до інноваційних форм навчання вимагає впливу педагога на діяльність кожного студента і залучення його в активну навчально-практичну діяльність. Однією з найбільш органічних і ефективних форм викладання іноземних мов є метод проектів.

Цей метод відносно новий у світовій педагогіці, виник у 20-ті роки минулого століття в США, привернув увагу і науковців в Україні. Ідеї американських педагогів Дж. Дьюї і Х.В. Кілпатрика отримали подальший розвиток. Метод проектів активно розвивався в США, Великобританії, Німеччині, Італії і багатьох інших країн. У проектній роботі студенти залучаються в пошукову навчально-пізнавальну діяльність, організовану педагогом, який спирається при цьому на можливості та здібності студентів до творчого мислення. Метод проектів є нині дуже актуальним, оскільки, як порівняно новий метод у викладанні іноземних мов, сприяє активному залученню студентів у різні види практичної діяльності і дозволяє розвивати їхні творчі й індивідуальні здібності. Тож можна сказати, що основна проблема дослідження полягає у розвитку навичок комунікативної компетенції студентів технічних ВНЗ України на основі проектної методики.

Проект – спеціально організований викладачем і самостійно виконуваний студентами комплекс дій із вирішення значущої для студента проблеми, що завершуються створенням продукту. В європейських мовах слово «проект» запозичене з латині: дієприкметник *projectus* означає «кинутий уперед», «що виступає, спадає в очі».

У наш час принцип гуманізації освіти, особливо технічної, стає одним із провідних, адже практика викладання іноземних мов потребує певних технологій, що забезпечували б його реалізацію. Проектну методику навчання можна віднести до однієї з таких сучасних технологій, незважаючи на те, що вона йде корінням із минулого сторіччя.

Отже, використання методу навчальних проектів у педагогічній роботі визначається необхідністю формування особистості XXI століття, особистості нової епохи, коли визначальними чинниками розвитку суспільства будуть інтелект людини та інформація. При здійсненні проекту цінні не тільки його результати, але й самий процес, що дозволяє студентам відчувати себе справжніми майбутніми фахівцями в сучасних умовах трансформації освітніх процесів у вищій школі відповідно до вимог суспільства та ринку праці.

Література

1. Байдурова Л.А. Метод проектов при обучении учащихся двум иностранным языкам / Л.А. Байдурова, Т.В. Шапошникова // *Иностр. яз. в школе.* – 2002. – № 1. – С. 5–11.
2. Андрійко І. Ф. Зарубіжні методичні концепції навчання іншомовного писемного мовлення та їх застосування в українському ВНЗ / І. Ф. Андрійко // *Іноземні мови.* – 2001. – №3. – С.22–25.

I.V. Voronova

National University of Civil Defence in Ukraine

MOTIVATION FOR LEARNING ENGLISH

What is necessary to learn English well? What should we do to motivate students? How do we go about teaching them the language skills so that they become more interested in learning English? The famous proverb is “Do not give your students fish, but teach them how to fish” is true in language teaching.

Firstly, students must understand reasons why they should learn the English Language. English is typically the language used among people who natively speak disparate languages when they come together to communicate with one another. The last few decades have seen a growth in the role of the English language around the world as the lingua franca for economic, scientific, and political exchange. The term lingua franca means ‘any language used for communication between groups who have no other language in common’.

More than 750 million people speak English as their second language. As a language, English enjoys official or special status in at least 75 different countries with a combined total population of over two billion people

The financial impact of knowing this language is dramatic. Knowing English obviously will make you bilingual and, as a result, more employable in every country in the world. Just imagine the opportunities that become available to you as a result. English is the spoken and written word used to lead technical innovation and in economic development.

In many countries, English speakers earn more money than non-English speakers. Learning English will expand your job prospects and increase your standard of living. Globalization has been viewed primarily as an economic phenomenon, involving the increasing interaction, or integration of national economic systems through the growth in international trade, investment, and capital flow. However, the definition has expanded to include also cross-border social, cultural, political, and technological exchanges between nations and in particular, between people.

Computer-mediated communication is one of the features of globalization and as a result, the Internet has become an important linguistic medium. It has been added to every aspect of human life, including the learning of languages. Continuing changes in the spread, reception, interaction, sharing, and understanding of global information have altered the process of human and technological communication. It has created a necessity for linguists, especially language teachers, to fully understand the factors and their Internet influence on the way the English language should now be taught.

The language of science is English. Knowing the language is an absolute certainty in order to excel in science. And 90% of the published articles in several academic fields, such as linguistics, are written in English.

And finally, English studies must help students to increase their understanding of the world.

References

1. Crystal, David . *English as a global language/ David Crystal// Cambridge University Press. – 1997. – P. 94-97.*
2. Giddens, Anthony. *Runaway World: How Globalization Is Reshaping Our Lives/Anthony Giddens//. New York: Routledge. – 2002. – P. 13-23.*
3. McLuhan, Marshall. *The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man/Marshall McLuhan// Toronto: University of Toronto Press. – 1992. – P. 50-57.*

Т.В. Герасимчук

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МОБІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Термін «мобільне навчання» (м-навчання) mobile learning (m-learning) відноситься до використання мобільних і портативних ІТ-пристроїв, таких як кишенькові комп'ютери PDA (Personal Digital Assistants), мобільні телефони, ноутбуки і планшетні КПК.

Існує кілька визначень терміну «мобільне навчання»:

- Mobile learning - це передача знань на мобільний пристрій (телефон або кишеньковий комп'ютер) з використанням WAP або GPRS технологій (тобто головною є можливість виходу в мережу Internet).
- Mobile learning - це технології, що дозволяють організувати процес навчання за допомогою пристроїв мобільного зв'язку, таких як мобільні телефони та комунікатори (можливість виходу в мережу Internet тут не є головною).
- Mobile learning - це процес навчання, що є різновидом дистанційного навчання, для реалізації якого знання передаються на персональні пристрої студентів (ноутбук, кишеньковий комп'ютер або мобільний телефон). Способи передачі інформації можуть бути різноманітними.

Ось деякі з основних переваг мобільного навчання:

- Студенти можуть взаємодіяти один з одним і з викладачем, а не ховатися за великими моніторами.

- Набагато простіше розмістити в аудиторії кілька мобільних пристроїв, ніж кілька настільних комп'ютерів.

- Кишенькові або планшетні ПК і електронні книги легше і займають менше місця, ніж файли, папер і підручники, і навіть ноутбуки. Розпізнавання за допомогою стилуса або сенсорного екрану стає більш наочним, ніж при використанні клавіатури і миші.

- Існує можливість обміну завданнями та спільної роботи; студенти і викладачі можуть посилати текст по електронній пошті, вирізати, копіювати і вставляти, передавати пристрої всередині групи, працювати один з одним, використовуючи інфрачервоні функції КПК або бездротової мережі.

- Мобільні пристрої можуть використовуватись в будь-якому місці, в будь-який час, в будинках, в поїзді, в готелях.

- Нові технічні пристрої, такі як мобільні телефони, гаджети, залучають молодих людей, які, можливо, втратили інтерес до освіти.

Останньою тенденцією в освіті є змішане навчання, що дозволяє зробити процес більш ефективним і цікавим. Воно поєднує в собі переваги різних форм навчання і найкраще підходить до контексту навчання в інтерактивному навчальному середовищі. Мобільне навчання можна комбінувати з іншими видами, забезпечуючи інтерактивні умови навчання для учнів.

Однак також необхідно розглянути наступні можливі недоліки:

- Існують обмежені можливості для зберігання мобільних телефонів і КПК.

- Батареї повинні працювати регулярно, в іншому випадку дані можуть бути втрачені.

- Пропускна здатність може знизитися при великій кількості користувачів, що застосовують бездротові мережі.

У зв'язку з цим майбутні сфери мобільного навчання вимагають спільних зусиль мобільних виробників, постачальників мобільних послуг, а також експертів індустрії навчання.

Наукові дослідження можливостей мобільних технологій і умов їх реалізації в системі освіти активно тривають, і в Україні починає розвиватися їх практичне застосування. Велика кількість Інтернет-ресурсів пропонують студентам електронні англо-українські словники, програми-калькулятори і безліч шпаргалок з різних предметів для використання на мобільних телефонах.

Література

1. Dr. Renee Robinson, Dr. Julie Reinheart *Digital Thinking and Mobile Teaching: Communicating, Collaborating, and Constructing in an Access Age*. 1st edition ISBN 978-87-403-0754-2 2014

К.Ю. Голобородько

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

МОВНА ОСОБИСТІТЬ І КОМУНІКАТИВНИЙ ЛІДЕР

На сучасному етапі суверенітет України, її безпека безпосередньо пов'язані зі станом української мови, з тими чинниками, які визначають її психологічні й соціальні перспективи. Ситуація з українською мовою як картиною світу нації надто складна й неоднозначна. На неї впливає низка чинників як лінгвістичного, так й екстралінгвістичного стану. Глобалізація, прагнення до цивілізаційної уніфікації, економічні перетворення призводять до того, що нерідко українська національна культура сприймається як периферійна, українська мова потрапляє під вплив іншомовної лексики, просторічних, жаргонних або ненормативних чинників, що залежать від само ідентифікації народу і кожного окремого носія української мови. Сучасна наука запроваджує такі категорії, як мовна свідомість, мовна компетенція, мовна особистість. Під мовною свідомістю здебільшого розуміють механізм індивідуальної свідомості, що керує мовленнєвою діяльністю, формує, зберігає й

перетворює мовні знаки, правила їхньої сполучуваності, вживання, погляди й установки на мову та її елементи. Мовна компетенція – це знання мови-лексикону, граматичних категорій і парадигм, фонологічних компонентів, правил породження синтаксичних конструкцій. Мовна особистість потрактовується як іманентна ознака особистості, як носія мови й комуніканта, що характеризує її мовну й комунікативну компетенцію та реалізацію їх у породженні, сприйнятті і інтерпретації вербальних повідомлень, текстів, а також в інтерактивній взаємодії дискурсу (О.О. Селіванова).

Людина є мовною особистістю, структура якої визначається синтезом трьох рівнів: вербально-граматичного (володіння граматичними ресурсами мови), когнітивного (семіотичні поняття, які організовують мовну картину світу) і граматичного (взаємодія мови і людини) (Л.Я. Боровий). Це означає, що людина може адекватно реагувати на знаки, які його оточують, аналізувати їх, формувати власні тексти за допомогою граматичних ресурсів, якими він володіє, досягати поставленої мети спілкування, а перш за все – повноцінного розуміння слухачем (співбесідником) сказаного.

Мовна особистість – людина, концептуальна система якої визначається: а) знанням норм і законів мови; б) умінням їх застосовувати в продукуванні мовлення; в) здатність спілкуватися і досягати при цьому комунікативної задачі.

Мовна особистість – носій і чинник грамотного успішного мовлення, тактовний і коректний співбесідник; у його розпорядженні – граматична правильність мовлення з багатством лексичних потенціалів, комунікативні якості успішного цілеспрямованого мовлення, а також знання основних риторичних і психологічних законів спілкування і монологічного мовлення.

Мовна особистість у мікро- та макроколективі має можливості і перспективи стати комунікативним лідером, який спрямовує спілкування, він може вчасно заповнити паузу, він формує настрій співбесідників, їх діалогічну комфортність. Це означає, що йому більше, ніж іншим, знайомі закони спілкування, він ознайомлений з психологією співбесідників, а запас інформації в нього такий, що будь-яка пауза буде заповнена,

причому так, що це буде атрактивний, психологічно вмотивований фрейм інформації, актуальної для всіх учасників діалогу.

Комунікативний лідер володіє такими системами: 1) здатний впливати на ситуацію спілкування і досягати запланованого результату за допомогою ефективного діалогу; 2) уміє включатися в тематику і стилістику спілкування, щоб найбільш гострі питання вирішувати без конфлікту, – вміє припинити конфлікт; 3) розуміє співбесідника, його устремління і пріоритети і визнання за ним право на цей вибір, – приймає і розуміє співбесідника; 4) уміє не перебивати мовців, а, навпаки, конструктивно подолати основні проблеми – обов'язково враховує ситуацію; 5) знає те, що людина не почує, якщо вона чогось не хоче почути, і не зробить того, чого не хоче робити, уміє мотивувати співрозмовника на те, щоб захотіти здійснити справу; 6) підготовлений досвідом спілкування і підготовленим у підсвідомості умінням сказати те, що відповідає моменту і психології співрозмовників.

Комунікативний лідер може вільно говорити мовою своєї аудиторії, психологічно ідентифікувати себе з нею, але він якісно володіє і нормами української літературної мови, і враховує вимоги ситуації, і зберігає семіотичний комплекс, який визначає лідера.

Л.О. Голубнича

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що система підготовки фахівця у вищій школі найбільш ефективна тоді, коли в ролі її інструментарію використовуються різні підходи до навчання. Так, на сьогодні спостерігається тенденція до активного застосування компетентнісного навчання. Адже, нині «основним результатом діяльності вищого навчального закладу має стати не система знань, умінь і навичок, а здатність людини діяти в конкретній життєвій

ситуації. Саме з цим пов'язана поява багатьох ідей компетентнісного підходу в освіті» [1, с. 425].

Компетентнісний підхід до навчання вважається в сучасних умовах найважливішим орієнтиром подальшого розвитку освіти. Він передбачає «спрямованість педагогічного процесу на формування й розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості» [2, с. 449], тобто на формування в процесі навчання структурованих наборів знань, умінь, навичок, цінностей і ставлень, що дадуть молодому фахівцю змогу визначати та розв'язувати будь-які проблеми, що виникають у певній сфері його професійної діяльності. Компетентності містять інтелектуальні, емоційні та моральні складові, які є особистісними утвореннями, відтак сприяють вирішенню не лише професійних, а й індивідуальних і соціальних потреб особистості.

Оскільки серед тенденцій і цінностей XXI століття науковці називають глобалізацію, інтеграцію інтелектуального, економічного та соціального життя, культурне та мовне різноманіття тощо, логічними є виникнення та розвиток міцних зв'язків у професійній діяльності майбутніх фахівців із різних країн, які реалізуються у міжособистісній комунікації. Зазначене вимагає від національної системи вищої освіти приділити особливу увагу перегляду змісту та структури навчально-професійної діяльності студентів з метою формування в них комунікативної компетенції як проекції комунікативної компетентності.

Важливо усвідомлювати, що комунікативну компетентність науковці трактують як сукупність, змістовне узагальнення теоретичних і практичних знань у галузі комунікації, поданих у вигляді понять, принципів, положень, що сприяють взаєморозумінню, й ситуацій, необхідних для успішної мовної взаємодії; під комунікативною компетенцією вчені розуміють здатність реалізовувати на практиці комунікативну компетентність. У цьому контексті можна розглядати структуру комунікативної компетенції, до якої відносять такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, особистісний і діяльнісний.

Оволодіння студентами комунікативної компетенції сприятиме їх соціально-комунікативній адаптивності, емпатії, толерантності, прагненню досягти взаємного компромісу, потребі у професійному спілкуванні та самовдосконаленню у комунікативній діяльності, вмінню працювати в колективі, аргументувати свою позицію, впливати та взаємодіяти.

Актуальність формування в студентів зазначеного феномену підсилюється й тим, що сьогодні в українському суспільстві відбувається складний процес утвердження нашої держави як гідного представника європейського співтовариства. У зв'язку із цим варто зазначити, що в європейських країнах однією з пріоритетних вважається здатність людини працювати та жити в багатомовному та багатокультурному суспільстві.

Отже, формування комунікативної компетенції студентів немовних вищих навчальних закладів є необхідним завданням національної системи вищої освіти на сучасному етапі.

Література

1. Лебедкова Н. В. Формирование ключевых компетенций студентов через применение ИКТ / Н. В. Лебедкова, А. Н. Шушакова // Молодой ученый. – 2012. – № 4. – С. 425–427.
2. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмельюк, А. В. Семенова та ін. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 495 с.

А.В. Гріччина, Є.Б. Новікова

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ТЕХНІЧНИХ ВНЗ

Стрімкі зміни у політичних, соціально-економічних та культурних реаліях в Україні та світі, сучасні тенденції глобалізації та інтеграції світової спільноти позначаються на різних аспектах людського буття, зокрема й на освітній сфері. Зростаюча проблема у спілкуванні та співпраці між країнами та носіями різних мов і культурних традицій вимагає суттєвих змін у підході до викладання іноземних мов. Іноземна мова все ширше набуває роль засобу міжкультурного

спілкування, її статус має тенденцію до постійного зростання. Модернізація у галузі освіти потребує застосування інноваційних педагогічних технологій, творчого пошуку нових стратегічних напрямків удосконалення змісту, методів, прийомів і засобів навчання іноземної мови та впровадження їх у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів.

Від сучасного навчального закладу вимагається запровадження нових методик навчання, що забезпечують розвиток комунікативних, творчих і професійних компетенцій та стимулюють потребу студентів у самоосвіті. Методи навчання не є якимись простими «алгоритмізованими одиницями», їх раціональне та вмотивоване використання на заняттях з іноземної мови вимагає креативного підходу з боку викладача, тому і підхід до вибору методів навчання має ґрунтуватися на творчості педагога [2, с. 29].

Сучасними технологіями викладання іноземної мови у ВНЗ є професійно-орієнтоване навчання, використання методу проектів у навчанні, ігрові технології, технології інтенсивного і дистанційного навчання, застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій, робота з навчальними та контролюючими комп'ютерними програмами з іноземних мов, створення презентацій, використання інтернет-ресурсів, навчання іноземної мови в комп'ютерному середовищі (форуми, блоги, електронна пошта), тренінгові системи навчання тощо. Інноваційні технології включають такі підходи до викладання іноземних мов: 1) інтерактивні методи викладання, що передбачають відмову від авторитарного стилю викладання; 2) використання технічних засобів навчання (комп'ютерних та мультимедійних, мережі Internet) для контролю знань, зберігання і використання навчальних матеріалів (планів занять, граматичних довідників, словників різних типів) [1, с. 56].

На даному етапі розвитку методичної науки в сучасному ВНЗ основним методом навчання іноземних мов є комунікативний. Комунікативний метод викладання іноземних мов базується на створенні умов, близьких до реального

процесу спілкування. Сама назва методу свідчить про те, що він спрямований на оволодіння відповідною комунікативною компетенцією, тобто здатністю користуватися мовою залежно від конкретної ситуації, що саме вільна комунікація є метою навчання. Тексти та вправи, що пропонуються на подібних заняттях, повинні мати дискусивний характер та показувати конфлікти, які спонукають студента до дискусії і висловлення власної думки.

Слід зазначити, що використання сучасних інноваційних технологій та методів навчання під час вивчення іноземних мов у технічному вузі є ефективним, якщо зміст поданого матеріалу перегукується з майбутньою професійною діяльністю студентів. Важливо, щоб теоретичні знання у процесі активного навчання отримували практичне застосування, щоб студент мав можливість розвивати і удосконалювати знання з іноземної мови та реалізовувати набуті навички іншомовної комунікації у майбутній професійній діяльності.

Література

1. Дичківська І. М. *Інноваційні педагогічні технології* / І. М. Дичківська – К. : Академвидав, 2004. – С. 338–339.
2. Крючков Г. *Болонський процес як гармонізація Європейської системи вищої освіти* / Г. Крючков // *Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2004. – С. 68–75.*
3. Сисоєва С. О. *Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник* / НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих / С. Ю. Сисоєва. – К. : ВД «ЕКМО», 2011. – 320 с.

В.А. Демченко

Харківський національний університет радіоелектроніки

ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ

Пошук ефективної форми учбової співпраці викладача російської мови і іноземного студента привів до розглядання процесу навчання як моделі особистісного спілкування. Це підкреслює необхідність розгляду

педагогічного спілкування, оскільки воно якнайкраще вибудовує комунікативну сторону учбового процесу. Крім того, особистісне спілкування з викладачем полегшує входження в новий лінгвокультурний простір, який відрізняється національно-специфічними особливостями мовної поведінки. Ця обставина представляється особливо важливою на початковому етапі, коли контакти з носіями російської мови, як правило, залишають враження, що за межами аудиторії існує якась інша, абсолютно незнайома мова.

Педагогічне спілкування викладача російської мови та іноземного студента - це така учбова взаємодія, для якої характерні: 1) облік особистісних особливостей студентів, 2) створення найкращих умов для творчого освітнього процесу, який збагачує інформаційно, інтелектуально і духовно, 3) підтримка високого рівня мотивації і сприятливого емоційного клімату навчання, який перешкоджає виникненню "психологічного бар'єру", і 4) максимальне використання в учбовому процесі особистісних особливостей викладача.

Педагогічне спілкування викладача російської мови і студента-іноземця - це багатопланова, поліфункціональна діяльність, яка формується і розвивається в просторі чотирьох координат: особа, культура, спілкування і учбовий процес. В силу обмеженої наповнюваності груп (8-10 чоловік) педагогічне спілкування зберігає особистісно орієнтовану спрямованість навіть при колективних формах роботи. Це полегшує створення загального сприятливого фону учбової діяльності і попереджає можливу дію різного роду психологічних, мовних, комунікативних, смислових та інших бар'єрів.

При неувазі викладача до особистісної сторони спільної учбової діяльності у студента нерідко виникає емоційна напруженість і загальне незадоволення заняттями. В результаті можуть виникнути конфліктні, стресові ситуації, активізуючі механізми психологічного захисту. Подібне спілкування викладача і студента (особливо на початковому етапі оволодіння російською

мовою) є недостатньо продуктивним або навіть ускладненим у разі їх психологічної несумісності. Тому педагог повинен передбачати можливі "збої" у взаємовідносинах.

Спілкування викладача та іноземного студента, які належать до різних етносоціокультурних мовних спільностей і розрізняються за віком, досвідом і соціальним положенням, є досить складним і своєрідним. Так, наприклад, студент може не сприймати запропонований викладачем стиль спільної учбової діяльності, віддаючи перевагу "своєму" методу оволодіння мовою. Але навчати і навчатися можна тільки за умови зворотного зв'язку. Тому підвищення культури учбової співпраці - це одне з першочергових завдань, яке встає перед викладачем російської мови в іноземній аудиторії.

Література

1. Леонтьев А.А. Психолого-дидактические проблемы методики преподавания русского языка как иностранного // Проблемы совершенствования профессионально-методической подготовки и переподготовки преподавателей русского языка как иностранного / Межвузовский сборник научных трудов. - Иваново, 1988. - С.6-13.
2. Леонтьев А.А. Предмет методики. Методика и ее базисные науки. Психологические основы обучения русскому языку как иностранному. Основные положения советской методики обучения русскому языку как иностранному // Методика / Под ред. А.А.Леонтьева. - М.: Русский язык, 1988. - С.5-34 / Заочный курс повышения квалификации филологов-русистов.

О.Ю. Діомідова

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ФУНКЦІОНАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО

ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВНЗ

Проблема системного використання методів і прийомів комунікативістики під час вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах залишається однією з найбільш актуальних для сучасної вищої освіти в Україні. Серед численних перспектив новаторства у викладанні іноземних мов особливе місце

посідає комплекс засобів, пов'язаних із якістю навчання, ефективністю застосування тих або інших методів – актуалізацією функціонально-комунікативного, інтерактивного, зіставного аспектів буття мови.

У ході вивчення іноземної мови тісно переплітаються і взаємодіють закони загальної культури, традицій, мовно-культурної специфіки, галузевого спрямування. Слід також враховувати власне мовну складову, вербальні виявлення ментальності народу, що закладені в мові. Під таким кутом зору варто подивитися на можливості функціонально-комунікативного підходу до викладання іноземної мови. Оскільки тільки комунікація дає можливість комплексної взаємодії мови і культури, мовлення, мовленнєвої гри та реалізації певних мовних кодів. Цього вимагають практично всі види мовленнєвої діяльності, але особливо – інформативні й ритуальні.

Проблема комунікації, активізації функціонально-комунікативного аспекту, аргументації в мовній діяльності розглядалася переважно у зв'язку із процесом та практикою вивчення іноземної мови (В.Д. Аракін, Ю.Д. Апресян, Н.Г. Галіаскарова, В.О. Маслова, Н.О. Фролова та ін.).

Зміст безпосередньо вивчення іноземних мов визначається метою самого навчання, а саме – підготовкою студентів до міжкультурної комунікації. Для досягнення цієї мети необхідним стає взаємний комунікативно-мовленнєвий, соціокультурний і мовний розвиток студентів з урахуванням їх пізнавальних потреб та можливостей. Таким чином, студент має не тільки навчитися вести діалог з носієм мови, але й адекватно реагувати на ситуацію спілкування, розуміти і знати культуру країни, мову якої він вивчає.

Важливо також під час міжкультурного спілкування бути носієм власних національно-культурних традицій. Лінгвокраїнознавство має бути невід'ємною частиною вивчення іноземної мови, а такий підхід враховує й соціокультурний компонент.

Соціокомунікація приділяє особливу увагу іноземним мовам та їх вивченню.

На перше місце виходить видокремлення специфічних відмінностей в фонетиці, лексиці та граматиці, а також мові жестів, невербального спілкування. Усе це слід обов'язково враховувати під час навчання, тому що відсутність знань щодо засобів комунікації часто призводить до нерозуміння або спотворення змістів тексту.

Лінгвометодичне значення комунікології у сфері викладання іноземних мов полягає у виробленні та удосконаленні функціонально-комунікативних методів в структурі навчальних практик. Це допомагає спрогнозувати труднощі, що виникають під час вивчення конкретної іноземної мови в аудиторії.

Література

1. Алещанова И. В., *Формирование терминосистемы специалиста в профессионально – ориентированном обучении иностранному языку* / И. В. Алещанова, Н. А. Фролова // *Электронный научный журнал «Современные проблемы науки и образования»*. – №5. – 2013. – с. 23-28
2. Галиаскарова Н.Г. *Социокультурный и лингвистический аспекты в обучении второму иностранному языку в подготовке туристических кадров* / Н. С. Галиаскарова // *Гуманитарные научные исследования*. – № 3 Март 2013 [Электронный ресурс]. URL: <http://human.snauka.ru/2013/03/2577>
3. Сатарова Л.Х. *Проблемы взаимодействия культур в эпоху глобализации*. // *Гуманитарные научные исследования* /Л. Х.Сатарова. – Апрель, 2013[Электронный ресурс]. URL: <http://human.snauka.ru/2013/04/2682>

І.П. Дроздова

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ НЕФІЛОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Комунікативність як один із провідних принципів сучасної методики вищої школи характеризується інтересом до особистості студента, до його потреб, які він у своїй діяльності має задовольняти за допомогою мови. Предметом уваги комунікативної методики є не тільки зміст (чому вчити), не тільки засоби (як вчити), але й об'єкт, а точніше, суб'єкт учіння (кого вчити), і саме він набуває провідного значення, що визначає зміст і способи вчіння.

Одним із першочергових завдань, що може бути висунуто як основа для визначення цілей і відповідно до змісту навчання у вищій школі, є виявлення комунікативних потреб студентів вищих технічних закладів: вивчення реальних комунікативних потреб студентів у процесі навчання і створення на цих засадах диференційованих програм, що відповідали б специфіці регіону, уточнення у світлі результатів такого вивчення вже чинних програм, змісту підручників і форм презентації навчального матеріалу, закріплення та контролю засвоєних знань, сформованих мовленнєвих навичок і вмінь.

Цілком справедливо вважається багатьма дослідниками, що труднощі, які виникають під час навчання при виборі методики викладання навчальної інформації, безпосередньо пов'язані з недостатніми знаннями механізмів сприйняття, мислення й поведінки індивіду. Той чи інший дидактичний прийом може бути використаний кожним педагогом зі своїм індивідуальним забарвленням щодо конкретної аудиторії.

Сучасна методика поки що характеризується недостатньою орієнтацією програм і підручників на реальні й потенційні комунікативні потреби студентів. Цей аспект проблеми, на жаль, поки не був достатньо уважно досліджений, а іноді й просто ігнорувався.

Відсутність необхідної кореляції між соціально зумовленими потребами студентів і відбиттям їх у програмах та підручниках пояснюється, очевидно, і тим, що методика не має на цей час повного опису комунікативних потреб різних категорій студентів (тих, які вільно володіють українською мовою; тих, які володіють українською мовою обмежено та перебувають в умовах відсутності українськомовного середовища).

Вивчення української мови студентами технічних спеціальностей має практичну комунікативну спрямованість, воно повинно забезпечити різні форми комунікації українською мовою як на період навчання у вищих закладах, так і після їх закінчення.

Однією з вирішальних умов оволодіння мовою є відповідність рівня мовної компетенції студента характеру здійснюваної ним мовленнєвої діяльності. Вивчення мови з метою спілкування в різноманітних сферах для забезпечення широкої пізнавальної та громадської діяльності передбачає інший рівень розвитку мовної та мовленнєвої компетенцій, а відповідно в цьому випадку потрібний інший підхід до відбору мовного матеріалу, інша організація всього навчального процесу для формування професійного мовлення студентів.

Зрозуміло, що в основі комунікативних потреб студентів лежать соціально значущі потреби суспільства у підготовці фахівців із певними комунікативними компетенціями українською мовою. Завдання методики, зокрема навчальних матеріалів, полягає в тому, щоб ці соціально значущі потреби перетворити в усвідомлювані особистісні потреби студентів, зробити їх потужним важелем мотивації навчання, скоординувати з індивідуальними інтересами і потребами.

Тож вища школа має створювати умови для формування особистості, якій притаманні різні компетенції, зокрема в навчанні української мови за професійним спрямуванням, на основі чого формуються й розвиваються навички комунікативної компетенції у студентів технічних ВНЗ.

Отже, прагматичні комунікативні цілі навчання мови зумовлюють фактичну, професійну орієнтованість усього процесу навчання на основі всебічного дослідження комунікативних потреб студентів, виявлення яких може розглядатися як вихідний пункт для визначення основних параметрів курсу навчання, зокрема й мовних.

О.С. Дьолог

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

**МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ
НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ**

Міжкультурна комунікація стає прикметною рисою сучасного українського суспільства, а її розвиток — одним із пріоритетних напрямів системи освіти. Введення елементів культури у викладання української мови як іноземної є необхідною потребою сьогодення.

Навчити іноземних студентів спілкуватися, навчити усвідомлено творити, а не тільки розуміти українську мову — це важке завдання, ускладнене ще й тим, що спілкування — це не просто вербальний процес. Тісний зв'язок і взаємозалежність викладання української мови та міжкультурної комунікації цілком очевидні. Кожне заняття з курсу «Української мови як іноземної» — це щоденна практика міжкультурної комунікації, тому що кожне слово, текст є «...найважливішим джерелом вивчення мови, історичного минулого і сьогодення країни, її культури .., текст являє собою контекст не тільки літературного, але й загальнокультурного характеру» [2; 10]. Знання слів і правил граматики недостатньо для того, щоб активно користуватися мовою як засобом спілкування. Необхідно знати якомога глибше світ, що вивчається.

Міжкультурна комунікація — це і є спілкування, здійснюване в умовах культурно зумовлених розходжень у комунікативній компетенції її учасників. Міжкультурна комунікація характеризується тим, що її учасники при прямому контакті використовують спеціальні мовні варіанти і дискурсивні стратегії, відмінні від тих, якими вони користуються при спілкуванні всередині рідної культури.

Міжкультурна комунікація нездійсненна повною мірою без урахування її соціально-культурного складника. Останнє передбачає активне використання українськомовних засобів соціокомунікації паралельно з опертям на специфічні риси національної ментальності та національне надбання. Соціокультурні компетенції дозволять студентам-іноземцям надалі в повному обсязі почуватися в культурному плані практично на рівних з носіями мови. Викладач повинен прагнути всіляко зацікавити студентів настільки, щоб

вони захотіли самостійно регулярно використовувати найрізноманітніші джерела соціокультурної інформації, такі як література, ЗМІ, Інтернет, фільми тощо

Носієм культури, як відомо, є людина, з нею співвідносяться, через неї визначаються будь-які реалії матеріального та нематеріального світу. Ця обставина й дозволяє виділити теми, пропонувані для обговорення та вивчення на заняттях з іноземцями, відштовхуючись від реальних умов навчання: людина і зовнішній світ, людина і його внутрішній світ. Ці теми дуже об'ємні з точки зору можливості їхнього розвитку і, як правило, у повсякденній практиці легко поділяються на підтеми, котрі можуть зачіпати найрізноманітніші сторони життя, залишаючись при цьому в рамках загальної теми. Мова йде про речі, що мають загальнолюдський характер, знайомі і зрозумілі представникам різних культур. Проте ставлення до них, зумовлене сформованими традиціями, звичками, уявленнями про пріоритетність і систему життєвих цінностей, буває різним, що й стає предметом живої розмови на занятті. Важливо відзначити, що тексти для репрезентації теми повинні мати пізнавальне соціокультурне наповнення, забезпечувати створення проблемної ситуації на занятті.

Отже, міжкультурна компетентність за своєю сутністю є результатом розвитку особистості студента-іноземця під час навчання і являє собою сукупність спеціальних знань національно-культурних особливостей та реалій країни, де він навчається, та низку міжкультурних умінь, що сприятимуть адаптації особистості в професійному полікультурному просторі .

Література

1. Гурмаза В.В. Роль міжкультурного аспекту у викладанні іноземної мови / В.В. Гурмаза // Підвищення рівня науково-дослідної діяльності обдарованої молоді: наук.-практ. семінар: квіт. 2007р.: тези доп. — Миколаїв: МДАУ, 2007. — С. 32–34.

2. Коваленко О. Політика та практика викладання в умовах соціокультурного розмаїття / О.Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. — 2006. — № 5. — С.10–28.

Ye.S. Yemelianova

Université Nationale technique agricole du nom de Petro Vassilenko de Kharkiv

A MOBILITE INTERNATIONALE COMME COMPOSANTE DE L'ENSEIGNEMENT

SUPERIEUR TECHNIQUE AGRAIRE UKRAINIEN

L' Université Nationale Technique Agricole du nom de Petro Vassilenko de Kharkiv inscrit les échanges internationaux comme l'un de ses axes privilégiés et incite ses étudiants à profiter des avantages que procure la mobilité. Plus de 12 ans nous collaborons avec la Fédération „Echanges France-Ukraine” et les Associations des agriculteurs français: „Amitie sans frontières”, „Coopératon Ukraine Poitou–Charentes ” etc. Chaque année notre Université accepte d'accueillir une délégation française de l'Association des agriculteurs français pour l'organisation du Concours. Ce Concours sélectionne les étudiants pouvant venir en stage de deux ou trois mois en France (niveau 1 et niveau 2). Notre Université s'engage à préparer ses étudiants en langue française et à en faire la sélection préalable. Toutefois, la décision finale de l'acceptation ou du refus d'une candidature de stagiaire est du ressort de la partie française, qui détermine également les conditions applicables pour les épreuves de sélection [2, p. 2 – 9]. A la fin de la période de stage et avant de repartir en Ukraine, le stagiaire doit remettre un rapport de stage en trois exemplaires [1].

Chaque année nous organisons à l'Université la Conférence des étudiants francophones d'après les résultats des stages en France avec la présentation des rapports des stages. Les stages permettent à développer les capacités personnelles des étudiants: capacité d'analyse, autonomie, prise de responsabilité, capacité à résoudre des problèmes. Tous les étudiants soulignent à leurs rapports que les stages donnent les connaissances et les expériences nécessaires pour leur avenir professionnel. Cependant un certain nombre de qualités sont attendues de tous les

stagiaires: qualités d'initiative et d'autonomie, esprit d'entreprendre; qualités techniques et scientifiques ; qualités d'écoute et compréhension; relations avec les personnels ; compréhension du contexte et adaptation. Le stage est aussi une bonne chance de découvrir une autre culture, mettre en pratique le français et acquérir des compétences professionnelles complémentaires [3, p.6]. Les stages préviennent la socialisation qui s'entend selon différentes dimensions: 1) la vie sociale et l'ensemble des relations individuelles et collectives dans le monde du travail, mais aussi éventuellement à l'extérieur; 2) les valeurs et réalités culturelles, économiques et morales partagées ou promues (compétitions, coopération, promotion...); 3) les valeurs personnelles et individuelles qui guident des comportements (identités sociales et professionnelles; 4) les situations collectives de travail et les relations liées à l'organisation du travail ; 5) la valorisation sociale et économique du travail. Le stage est toujours une bonne chance de vivre une expérience nouvelle dans un pays moteur de l'Union Européenne, goûter à l'art de vivre et à la culture française.

Література

- 1. Емельянова Е.С. Рекомендации з оформлення звіту про проходження професійного стажування на підприємствах аграрного профілю Франції: навч. посіб. для студ. інженерн. спец. вищ. навч. закл. / Емельянова Е.С. – Х.: ХНТУСГ, 2010. – 72 с.*
- 2. Емельянова Е.С. Французька мова: професійна комунікація: навч. посіб. для студентів та аспірантів вищ. навч. закл. немовного профілю. / Емельянова Е.С. – Х.: ХНТУСГ, 2013. – 68 с.*
- 3. Іноземна мова (за професійним спрямуванням): програма нормат. навч. дисципліни підготовки фахівців ОКР "бакалавр" у вищ.навч. закл. II – IV рівнів акредитації Мін-ва аграр. Політики та продовольства України / [Е.С.Емельянова, С.М.Амеліна, Л.І.Довгань та ін.] / - К.:Агроосвіта, 2013. – 22 с.*

O.I. Zelinska

Yaroslav Mudryi National Law University

DEVELOPMENT RESPECT FOR LINGUISTIC PRECISION

The language of law differs from most other role-specific languages in that legal language is culture-bound and intertwined with each particular society and its legal system. Legal language is not a universal language such as is the case of the language of natural science, which is an almost universal language used by scientists worldwide. Legal language is developed in laws or sentences, in administrative acts or in private negotiations, and it is always based in the dialectical relationship between being and having to be, between legal prescription and concrete case. While retaining its fundamental characteristics, it has diversity of styles and of environments.

Learning the language of the law is similar in some ways to learning a new language even for native speakers of any language. People who study law and legal English all over the world have to double their efforts to work effectively in the international setting.

First, and most obvious, a student mastering law will learn new words that he or she probably has not encountered before. These words and phrases have meaning only as legal terms. Words or phrases such as 'impleader', 'executory interest', and 'demurrer' oblige students to acquire some new vocabulary. Learning the meaning of these words is essential to understand any case or discussion which uses them.

Second, and a bit more difficult, some recognizable words take on different or new meanings when used in the law. 'Malice', for example, when used in the law of defamation, does not mean 'hatred' or 'meanness'; it means "with reckless disregard for the truth." Similarly, 'consideration' in contract law, has nothing to do with 'thoughtfulness'; it means something of value given by a party to an agreement. 'Fixtures' in property law are much more than bathroom and kitchen equipment. There are many words like this in the law, and students have to add to their ordinary understanding of a word its legal meaning. Words that have distinct or specialized meanings in the law are sometimes called "terms of art."

Third, for example, in American legal English there are words whose meaning expands, contracts or changes, depending on the context or the place in which it is used. In one context ('divorce', for example), a person may be considered a "resident" of a state if she has lived there for 6 months. In another context (getting a driver's license) a person may be considered a "resident" after just a few days. Thus, the same word can have a different meaning depending on what question is being asked, and where it is being asked.

Fourth, there are words that have come to signify large bodies of law or legal doctrine, and act as shorthand terms for complex concepts. The terms 'unfair competition,' 'due process of law,' and 'cruel and unusual punishment' can serve as examples. These terms have been subject to interpretation by judges in many cases over long periods of time, and there is no clear and concise definition that can serve in all contexts.

Students need to develop a heightened respect for linguistic precision. Because the meaning of words is so crucial, students will be expected to use words carefully and precisely. For example, that there are legally significant differences between "Sally lives in the United States," "Sally resides in the United States," and "Sally is a citizen of the United States." Even grammar and punctuation can be crucial: a person who leaves \$50,000 "to each of my children who took care of me," has a different intention than a person who leaves \$50,000 "to each of my children, who took care of me." The lawyer drafting the will needs to know how to wield that comma or how to avoid any confusion in the first place.

Once students have learned the legal meanings of words, they are expected to use every word with precision. Substituting one for another can result in serious errors and misunderstandings. The legal meanings of words constitute the common language of lawyers and judges, who rely on this language to communicate efficiently and effectively.

References

1. Sheila Hyatt. *Legal Glossary*// <https://www.law.du.edu/index.php/law-school-learning-aids/legal-language>

O.L. Ilienکو

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

USING PROFESSIONAL DISCUSSIONS FOR IMPROVING COMMUNICATION SKILLS

The analysis of the current situation in English education proves that professional communication skills forming is not possible without mastering skills to prepare and discuss presentations, to participate in business meetings, professional discussions and debates as well as skills to negotiate (i.g. negotiate project) and socialize successfully. In spite of the fact that the importance of speaking skills development, in particular, public speaking, is recognized by the majority of researchers in ESP, the methods of teaching students for professional discussions and debates have not been sufficiently elaborated.

Many researchers and practitioners agree that English learning must extend beyond the classroom into the lives of the students; therefore, professional discussions in English can become a means of bridging the gap between the classroom and the workplace suggesting some possible methods of professional communication improvement.

The approaches and activities suggested in the paper have been used for developing professional competences of the students specializing in Hotel Industry and Tourism. This branch belongs to such professional areas where learning needs of the students are even to a greater extent oriented on speaking skills development than in other spheres which can be explained by the specific features of the professional environment. Intercultural professional competence is also highly appreciated.

The process of training skills for professional discussions contains three stages:
a) preparatory stage; b) professional discussions delivery (demonstration);

c) feedback stage. Each of the stages possesses its role in the whole process and its own challenges.

At the preparatory stage, the students can work individually exploring the Internet as well as in groups but the activity should be organized and supervised by the teacher. The teacher highlights the fact that even intensive preparatory training and a good command of the target language do not guarantee a successful presentation if the specific characteristics of the discourse as well as the double – sided orientation of the delivery, to the opponent and to the audience, is not taken into consideration. Good adaptation skills should be developed, in particular, the ability to correlate the prepared speech regarding to the arguments advanced by the opponent, to correct the length of the speech, etc. Besides, the students determine the content area of the discussion, analyzing possible sources of information, making a plan of the discussion and setting roles.

At this stage one of the most effective and frequently used activities is statement evaluation training, in the course of which the students are given a set of quotations, statistical data or tables and are asked to process this information as a confirmation or contradiction of their point of view and try to develop arguments against the contradicting ideas. Authentic material and real-life problems of a certain field of science should be used as a result of preliminary consultations with the professionals in the field.

The students are trained to develop their ability to synthesize and analyze information from different sources, to form their own position, to present conclusions and arguments with a logical support, to be able to determine the most important arguments of the opponent, to check the correct comprehension of the subject, to feel the difference between formal and informal language, etc. The teacher should comment on such features of modern communication in the sphere of Hospitality English as increasing of the share of informality, substitution of explicit

forms by implicit ones as well as obligatory considering of the intercultural component in the course of professional communication.

It should be noted that intercultural contacts demand more of explicit politeness and a more official format of communication to avoid misunderstanding. To skilfully use the intercultural component in the course of professional discussions the learners should not only be aware of the specific cultural features of different nationalities, but be able to compare the local situation with the foreigner's expectations and find out the possible problem area. Including intercultural component into the process of a professional discussion preparation will help to realize the students' potential for positive creative thinking, tolerance to other cultures, their ability for a critical insight into the content and logic of the arguments presented as well as overcome national bias.

At the demonstration stage of the discussion, the teacher highlights the most typical mistakes. He/she evaluates the ability the students to adopt to the changing environment, deal with unexpected questions, support statements with arguments, feel inferences, work out a compromise decision, reveal false arguments, etc. The teacher and the peer-students define the parts of the discussion containing insufficient information, unsolved problems, misunderstanding.

At the feedback stage, the teacher and the discussion participants analyze the pragmatic value of the discussion (its success or failure) as well as the artistry of the delivery. The students guided by the teacher evaluate the methods of the demonstration's explicit / implicit politeness, sensibility of the participants to the individual characteristics of the partners, their vocabulary, accents, manner and tempo of speech, typical gestures, personal space, turn taking, etc. The instructor's role is to develop further motivation for professional discussions as a bridge between the classroom and real-life activities.

References

1. Blue G. M., Harun M. *Hospitality language as a professional skill// English for Specific Purposes, №22, 2003.- p. 73-91.*

2. Hallandsworth L. *English for Hotel Management // Responses to English for specific Purposes.* – San Jose State University, 2002. – p. 208-212.
3. Lonhiala – Salminen L. *The business communication classroom us. Reality: What should we teach today? // English for specific Purposes.* № 15 (1), 1996. – p. 37-51.

О.В. Каданер

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ІНТЕРНЕТ ЯК ДЖЕРЕЛО ЛЕКСИЧНИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Зараз, коли бурхливий розвиток інформаційних технологій досяг свого апогею, неможливо недооцінювати чинник комп'ютерного навчання у викладанні іноземної мови. Насправді в наші дні невід'ємним чинником якості підготовки практично будь-якого фахівця є уміння працювати з інформацією, тобто аналізувати величезний обсяг інформації, що надходить з різних куточків світу і відбирати найбільш актуальну. Безперечно, що для працівників правоохоронних органів уміння збирати, оцінювати і аналізувати інформацію є одним із основних умінь, а якщо до цього додати компетентне володіння хоча б однією іноземною мовою, цінність фахівця одразу зростає. Інтерактивні форми спілкування за допомогою мережі Інтернет стають доступними все більшому числу користувачів, мережа Інтернет є джерелом лексичних ігор, які використовуються у процесі навчання англійській мові в юридичних вузах і один із засобів, що допомагає сучасному викладачу у підготовці та розробці традиційного заняття з іноземної мови. Одним із численних варіантів застосування мережі Інтернет у викладанні іноземної мови є використання розміщених у мережі лексичних ігор. Основна ознака, за якою класифікують лексичні інтернет-ігри, наступна: багато сайтів виділяють серед лексичних інтернет-ігор так звані Printable games (ігри, які можна роздрукувати і використовувати на заняттях в якості роздаткового матеріалу) та Interactivegames (інтерактивні ігри). При цьому до так званих Printable games

найчастіше відносяться виключно лексичні ігри, такі як кросворди, сканворди і т. п. Що стосується Interactive games, то до них, як правило, відносять різні лексико-комунікативні ігри, які спрямовані на формування діалогічних і монологічних мовних навичок.

Значною підмогою у роботі викладача іноземної мови є численні комп'ютерні програми, які є необхідними для розробки різноманітних завдань. Однією із найбільш популярних програм на сьогоднішній день є програма Filamentality (<http://keithstanger.com/filamentality.html>), яка допомагає створити в режимі он-лайн 5 типів завдань. В основі всіх видів завдань, які можна підготувати за допомогою Filamentality, - тематичні посилання на інтернет-ресурси. Завдання варіюються за ступенем складності, починаючи з вивчення теми на основі анотованого списку посилань і закінчуючи проблемними завданнями з елементами рольової гри або веб-квесту.

Приклади інтернет-ресурсів з матеріалами, які можна використовувати при проведенні заняття з англійської мови в юридичному вузі:

- <http://www.britishcouncil.org/learnenglish-peacekeepers-teachers-index.htm>.

Один з відомих сайтів для викладачів англійської в лавах Збройних сил, розроблений Британською Радою;

- <http://www.breakingnewsenglish.com>. На сайті розміщені розробки занять з англійської мови на найактуальніші теми. Кожне заняття містить одну або кілька лексичних ігор;

- <http://www.just-english.ru>. Можливо, самий популярний інтернет-ресурс для тих, хто вивчає англійську мову юристів;

- <http://www.crimescene.com>. Платний ресурс, що пропонує кожному бажаючому взяти участь у розкритті злочину на основі доказів і свідчень.

Однією з найбільш поширених і простих у застосуванні програм, що дозволяють викладачам без допомоги програмістів створювати інтерактивні

тренувально-контрольні вправи є програма HotPotatoes (<http://web.uvic.ca/hrd/hotpot/>).

Таким чином, глобальна мережа Інтернет, безсумнівно, є одним з найбагатших джерел лексичних ігор, і при цьому надає викладачам та студентам програми, які багато в чому скорочують час, необхідний для розробки нових ігрових та тестових завдань.

Література

1. Ильинский И.М. Об элитарном образовании / И.М Ильинский // Знание. Понимание. Умение. – М., 2005. – С. 81-95.

Е.В. Каськова

Global English Centre

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГОВ ЧЕРЕЗ ЭКЗАМЕН ТКТ (TEACHING KNOWLEDGE TEST)

Профессиональный рост педагогического состава, как частных, так и государственных учебных заведений всегда было очень актуальным вопросом для общества, так как именно педагоги составляют основу любой нации.

Сегодня мы рассмотрим вопрос профессионального роста преподавателей английского языка через подготовку к экзамену ТКТ (Teaching knowledge test).

Центр английского языка Global English Centre – это сертифицированный центр по подготовке к международным тестам IELTS, TOEFL iBT, Cambridge tests, куда входит экзамен ТКТ. Наши педагоги английского языка – это специалисты с международными сертификатами TESOL и CELTA, которые дают право преподавания английского за границей. Мы разработали программу подготовки к тесту ТКТ, которая составляет 120 часов. Основная концепция и миссия подготовки к тесту – это получить необходимые знания, навыки и умения преподавания по международным стандартам, а далее закрепить эти знания международным сертификатом.

Окончив университет, молодые специалисты не всегда знают как и где

применить приобретенные знания, а еще чаще испытывают растерянность не имея достаточного представления где и как практически применять полученную квалификацию. Именно ТКТ проясняет и дает представление о том, что такое результативное преподавание, и как эффективно научить других английскому языку.

Стоит начать с того, что ТКТ — это Teaching Knowledge Test, который проверяет три основных аспекта преподавания английского как иностранного. Итак, тест состоит из трех модулей, подробно о каждом и будет рассказано далее.

Модуль 1. Background to Language Teaching. Этот модуль позволяет освежить в памяти грамматические, лексические и фонологические аспекты английского языка, чтобы убедиться, что собственные знания соответствуют должному уровню и позволят предоставить будущим студентам только качественные знания.

Модуль 2. Planning for Teaching. Этот модуль разработан с целью оценить способность будущих и настоящих педагогов планировать занятия максимально эффективно. Именно эффективное планирование сделает занятие организованным, структурированным, покрывающим все необходимые нюансы, а также поможет учесть индивидуальность студента (студентов) и добиться гарантированного успеха в подаче материала.

Модуль 3. Последний модуль называется Classroom Management. Благодаря этой составляющей теста, преподаватели имеют возможность ознакомиться во время подготовки со многочисленными техниками, которые сделают занятие эффективным, соответствующим стандартам Cambridge English, и что самое главное, ознакомиться с перечнем того, что позволительно и не допустимо на уроке. Более того, третий модуль включает способы и методы работы со студентами с разными уровнями знаний в одной группе (с чем часто приходится сталкиваться в реальной жизни, и чему не учат в классических программах

обучения), допустимые методы исправлений, которые стимулируют и мотивируют студентов, и позволяют избавиться от страха совершать ошибки.

И напоследок, стоит отметить, что ТКТ — это уникальный тест, который вместе с курсом подготовки позволит будущим педагогам получить недостающие знания, открыть свои сильные и слабые стороны, а самое главное, получить квалификацию международного образца. Этот сертификат охотно признают не только в Европе, но и в Азии. Более того, именно ТКТ Certificate поможет удовлетворить амбиции тех выпускников и действующих преподавателей, которые мечтают стать экзаменаторами Кембриджских тестов.

Мы надеемся, что платформа по международным тестам ТКТ станет движущей силой реформирования образования в Украине и будет максимально приближена к международным стандартам в области преподавания английского языка для университетов, колледжей и общеобразовательных школ.

Литература

1. Harmer J. *How to Teach English*. — Essex: Published by Pearson Education Limited. — 2010. — 288 p.
2. *Teaching Knowledge Test. Modules 1,2,3*. Spratt M. — Cambridge University Press. — United Kingdom. — 2011. — 256 p.

О.А.Коваленко, О.В.Семеренська

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Процес розвитку діалогічного мовлення студентів характеризується певними труднощами, обумовленими специфічними рисами цієї форми мовлення.

Як правило, труднощі викликані тим, що діалогічне мовлення об'єднує два види мовленнєвої діяльності – аудіювання і говоріння. У зв'язку з цим другий партнер має зрозуміти репліку першого партнера та швидко й адекватно

відреагувати на неї, тобто відгукнутися реактивною реплікою. Ось тут і виникає гальмування процесу спілкування. Проблема полягає в тому, що необхідність прийняти і правильно зрозуміти першого партнера, з одного боку, і підготувати свою відповідь – з другого, спричиняє стан роздвоєння уваги і, як результат, неспроможність вести діалог у нормальному темпі за умови недостатнього володіння мовними засобами.

Труднощі у продукуванні ініціативних реплік є причиною того, що розпочатий студентами діалог «завмирає» після обміну кількома репліками.

Спостереження і аналіз роботи студентів-першокурсників під час вивчення ними курсу «Практика англійського усного та писемного мовлення» дозволяє дійти висновку, що, як правило, у діалогах: переважають відповіді на запитання над іншими видами реплік; відсутні репліки, котрі стимулюють продовження спілкування; відчувається синтаксична одноманітність структур висловлювань; недостатньо високий рівень використання кліше.

Крім того, діалогічне мовлення деяких студентів характеризується певною кількістю мовних помилок, що деколи ускладнює розуміння висловлювань співрозмовника.

Негативним є і те, що деякі студенти-першокурсники, соромлячись своїх почуттів при побудові діалогу, не дотримуються інтонації і спілкування втрачає свою природність. Деякі студенти бояться вживати нові слова, щоб не допустити помилки, і почуваються впевнено, користуючись тими лексичними одиницями, які були вивчені раніше.

Ще одна перешкода в оволодінні студентами діалогом пов'язана з його непередбачуваністю. Діалог не можливо спланувати заздалегідь, адже мовленнєва поведінка кожного з учасників спілкування у значній мірі визначається мовленнєвою поведінкою іншого / інших партнерів. Кожному з них необхідно стежити за перебігом думки співрозмовника, часом

несподіваним, а така несподіваність призводить до зміни предмета спілкування.

Шляхи подолання цих труднощів різноманітні, а саме: 1) раціоналізація процесу навчання за рахунок використання вже набутого мовного і мовленнєвого досвіду у навчанні; 2) вибір оптимальної технології навчання; 3) послаблення впливу міжмовної інтерференції; 4) визначення спільного і схожого в рідній і іноземній мовах у всіх видах мовленнєвої діяльності і у зв'язку з цим використанні міжмовного переносу як важливого чинника раціоналізації навчального процесу.

Ми дійшли висновку про недоцільність використання деяких найбільш поширених вправ у навчанні діалогічного мовлення, таких як читання, аналіз та заучування великих діалогів, вправ на переклад діалогів та робота з текстом у формі “питання – відповідь”.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок про те, що найбільш ефективними вправами з розвитку діалогічного мовлення є завдання, які спрямовані на розвиток самостійного мислення студентів, вчать їх, користуючись обмеженим мовним матеріалом, висловлювати власні думки, виходячи з заданої ситуації.

Така робота сприяє формуванню вмінь студентів оцінювати свої результати, порівнювати їх з успіхами однокласників, здійснювати самоконтроль.

Література

1. Leung, C. *Convival Communication: recontextualizing communicative competence* / Leung, C. // *International Journal of Applied Linguistics*. – 2005. – Vol. 15. – No.2. – P. 119-143.

I.K. Козка

Харківський національний медичний університет

**УРАХУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ВПРАВ ПРИ НАВЧАННІ
АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ**

Зростаюча інформатизація усіх сфер життя сучасної людини – суспільної, професійної, побутової – спричиняє стрімкі зміни й у методиці навчання іноземних мов. Зокрема, зростає різноманітність тем і ситуацій спілкування, збільшується насиченість підручників інформаційними текстами, що вимагає від студентів високого рівня володіння вміннями сприймати й переробляти інформацію під час читання, аудіювання, говоріння та письма.

Діалогічне мовлення і методика його навчання посідали одне з чільних місць у наукових дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. До складників компетентності у діалогічному мовленні (КДМ) дослідники відносять вміння, навички, знання, комунікативні здібності, а до процедурних знань – соціокультурні знання. Усе більшого визнання набуває той факт, що вивчення іноземної мови і вивчення культури в реальності не можуть бути розділені, бо діалог культур передбачає знання своєї культури та культури країни, мова якої вивчається. У наш час розвитку та поживлення міжнародних зв'язків формування соціокультурної компетенції як компонента комунікативної компетенції має виступати необхідно складовою навчального процесу з іноземної мови.

Метою дослідження є визначити та обґрунтувати принцип врахування соціокультурного аспекту вправ при формуванні компетентності у діалогічному мовленні при вивченні англійської мови.

Усі дослідники погоджуються у тому, що сучасна концепція іншомовної освіти базується на інтегрованому вивченні мови і культури, на діалозі культур, і враховуючи те, що мета такої освіти – вивчення мови через культуру, культури через мову, необхідного здійснювати формування соціокультурної компетентності (СКК) того, хто навчається, в поєднанні з його загальнокультурним розвитком.

Визначають дві головні складові СКК. По-перше, це сукупність позамовних відомостей культурно-історичного, географічного та прагматичного характеру,

якими володіє носій мови. У методичній літературі дані відомості описуються терміном «фонові знання». По-друге, засвоєнню підлягає цілісна система знань про національно-культурну специфіку мовленнєвої та не мовленнєвої поведінки іншомовних комунікантів.

У процесі створення системи вправ для формування КДМ учнів середніх навчальних закладів ми виходили із сучасних вимог до вправ і критеріїв їх класифікації, визначених Н.К. Скляренко. Дослідниця виокремлює такі вимоги: відповідність завдання принципу комунікативності; вмотивованість висловлювання; новизна отриманої і виданої під час спілкування інформації; моделювання комунікативних ситуацій у навчальному процесі; культурологічна спрямованість; урахування вікових особливостей та інтересів учнів; ступінь керованості мовленнєвими діями учнів, наявність/відсутність опор; використання ігрового компонента; відповідність способів контролю характеру діяльності учнів – рецепції чи продукції [3, с. 7]. Як і дослідниця, ми виокремлюємо принцип обов'язкового врахування соціокультурного компонента і вважаємо, що потрібно враховувати соціокультурний аспект при навчанні англійського діалогічного мовлення.

Література

1. Воробйова І.А. Формування соціокультурної компетенції учнів старшої школи засобами іноземної мови. Автор. дис. ... канд. пед. наук, Інститут педагогіки АНП України. – 2003. – 20 с.
2. Саєнко Н.В. Культурологічний підхід до навчання іноземних мов у вищих технічних навчальних закладах: монографія / Н.В. Саєнко – Харків: ХНАДУ, 2008. – 344 с.
3. Скляренко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь / Н.К. Скляренко // Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 3-7.
4. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: пособие для студ. пед. вузов и учителей / Елена Николаевна Соловова. – М.: Просвещение, 2005. – с. 239.
5. Черниш В.В. Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу / Валентина Василівна Черниш // Іноземні мови. – 2012. – № 4. – С. 11-27.

О.О. Костенко

Харківський національний університет міського господарства

імені О.М. Бекетова

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ

В умовах становлення інформаційного суспільства знання, освіта, стають основним фактором трансформаційних перетворень, ресурсом оновлення всіх сторін життєдіяльності людини. Сьогодні освіта та виховання перебувають у центрі особистісного та суспільного розвитку. В нових соціокультурних умовах набуває особливої ваги проблема фундаменталізації змісту освіти в умовах навчання студентської молоді й суспільного виховного впливу на цей процес.

Актуальність проблеми формування комунікативних умінь студентів у вищих навчальних закладах технічного профілю зумовлено змінами в системі освіти, її орієнтиром на формування комунікативної компетенції майбутніх спеціалістів.

Зміни у розвитку міжнародних контактів, новітніх технологій, які мають на увазі оперативне отримання та обмін інформацією, потребують підготовки спеціалістів різноманітних профілей, які володіють іноземною мовою на рівні професійного спілкування. Необхідно зазначити, що проблема підготовки різностороннього спеціаліста, який повинен володіти високим рівнем культури та мобільно діяти в умовах динамічного суспільства, в наш час займає розум багатьох дослідників та ще не вирішена остаточно.

Однією з головних умов вирішення цієї проблеми, на наш погляд, є цілеспрямоване формування у майбутнього спеціаліста комунікативних умінь, головною складовою яких є комунікація.

Актуальність даного дослідження також визначається необхідністю підготовки студентів вищих навчальних закладів технічного профілю до комунікативної діяльності в умовах професійного спілкування та недостатнім вивченням цієї проблеми.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє зазначити, що для визначення сутності комунікативних умінь необхідно розкриття поняття «уміння» взагалі.

Так, Дарійчук Л. П. у своєму дисертаційному дослідженні [2] зазначає, що поняття „уміння”: а) це утворення більш високого рівня, ніж навичка; б) є новим сплавом знань та навичок на основі досвіду та творчих можливостей людини; в) має такі властивості як: свідомість, узагальненість, гнучкість; г) дозволяє індивіду швидко переключатися з одного способу дії на інший, урізноманітнити прийоми взаємодії та є завершальною стадією формування дії.

Ми звертаємо увагу на комунікативні уміння тому, що при вивченні іноземної мови вони є критерієм для визначення рівня оволодіння іноземною мовою.

До комунікативних вмінь автор відносить уміння: а) читати та розуміти зміст адаптованих аутентичних жанрів та видів; б) усно здійснювати діалогічне спілкування в стандартних ситуаціях в рамках навчально-трудої, побутової та культурної сфер спілкування; в) робити короткі усні монологічні повідомлення про себе, своє середовище, переказувати зміст прочитаного з безпосередньою опорою на текст; г) письмово оформлювати та переказувати елементарну інформацію [1].

Вивчення іноземної мови передбачає формування саме комунікативних умінь у професійній діяльності студентів технічного профілю. Отже, на основі аналізу сучасної вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної літератури ми дійшли висновку, що проблемі розвитку комунікативних умінь надавалася значна увага.

Література

1. Бим И. Л. *Методика обучения иностранным языкам как наука и проблема школьного учебника [Текст] /И.Л. Бим. – М., 1977.*

2. Дарійчук Л. П. Педагогічні умови формування комунікативних вмінь студентів негуманітарних спеціальностей засобами англійської мови: Дис....канд. пед. наук: 13.00.01/Київський університет ім.. Тараса Шевченка. – К., 1999. – 188л.

С.А. Красникова, С.А. Губарева, А.И. Дорохова

Харьковский национальный медицинский университет

РОЛЬ ПАРЕМИЙ В СТАНОВЛЕНИИ КОММУНИКАТИВНОЙ ЛИЧНОСТИ НА УРОКАХ РКИ

Формирование иноязычной коммуникативной компетенции наряду с выработкой навыков ориентирования в инокультурном пространстве является одной из базовых задач в процессе обучения иностранному языку, в том числе и РКИ.

Уровень владения иностранным языком обуславливается не только актуализацией знаний лексико-грамматического материала, но и пониманием особенностей соответствующей ментальности, ее ценностных стереотипов и стереотипов поведения, органичным существованием и рефлексированием в инородной культурной среде. Лингвокультурная адаптация успешно проходит с привлечением в процесс обучения не только контекстов быденного общения, но и образных средств выражения, например, паремий. Именно паремии являются маркерами культурных штампов. В общей массе они представляют собой квинтэссенцию моделей наивного восприятия мира, актуальность которых отшлифована временем и частотностью актов коммуникации, служащей платформой для реализации данных единиц. Вслед за представителями Казанской лингвистической школы (И.А. Бодуэн де Куртенэ, Н.В. Крушевской, В.А. Богородицкий и др.) отметим, что экспликация этнокультурной специфики мировосприятия менее продуктивна на базе одного языка и качественно результативнее при сравнительном описании двух и более. В данной работе мы рассматриваем вопрос актуальности использования паремий на уроках РКИ и роль сопоставительного

подхода при установлении межкультурных и аутентичных этнокультурных особенностей предпочтительно разноструктурных и генетически различных языков на паремиологическом материале.

Следует подчеркнуть, что на уроках РКИ уместными являются именно те из русских пословиц, которые обладают семантической плотностью и не содержат архаичную лексику. Очередность ознакомления учащихся с новыми паремиологическими структурами обусловлена несколькими факторами: соотношение с уже изученным материалом; соответствие теме/задачам урока; возможность восприятия иностранным реципиентом (максимальное отсутствие метафоричности); соответствие возрастным и психологическим особенностям конкретной аудитории; семантическая и моральная актуальность.

Принцип коммуникативности в обучении РКИ предполагает активную творческую работу учащихся, мотивированную проблемными и злободневными ситуациями, входящими в круг интересов реципиентов. Паремии как форма экспликации основных моральных этнокультурных принципов представляют собой благодатный мотивационный материал для оживленных дискуссий, провоцирующих участников на выражение одобрительной или негативной оценки. На уроке используются различные формы работы: 1. составить интернациональные пары из предложенного преподавателем материала по семантической схожести/идентичности; 2. определить специфические черты в плане содержания или выражения схожих единиц; 3. самостоятельно подобрать эквивалент русскому образцу, основываясь на собственные знания; 4. вычленить общие и аутентичные стереотипы поведения и языковые средства экспликации.

Так, в ситуативных спорах, зачастую и под воздействием эмоциональной составляющей, которая нивелирует страх сделать ошибку и соответствующее ему желание ограничить вербальное выражение мысли удобным и привычным

минимальным набором конструкций, ученики раскрывают свой резервный коммуникативный потенциал, постепенно реализуются как более успешные языковые личности, совершенствуют свою лингвокультурологическую подготовку. Уместное оперирование единицами паремиологического фонда демонстрирует высокий уровень языковой компетенции субъекта речи, основанный на понимании им тонкостей мироощущения носителей чужой культуры.

*С.А. Красникова, И.В. Запорожец, Н.Ф. Дмитриенко
Харьковский национальный медицинский университет*

УРОВЕНЬ ВЛАДЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКОМ И КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ

Целью изучения любого иностранного языка является формирование навыков и умений успешно осуществлять коммуникацию.

Специфика современных условий преподавания русского языка как иностранного заключается в крайней минимизации учебного аудиторного времени в пользу увеличения самостоятельной внеаудиторной работы.

В этих условиях язык становится не объектом изучения составляющих его систем (фонетической, лексической, морфологической, синтаксической и др.), а средством общения на изучаемом языке.

Однако говорить об овладении языком на начальном этапе обучения в группах иностранных учащихся, получающих образование на английском языке, можно с большой долей условности, подразумевая овладение речевыми образцами на уровне имитации языка. При этом частично удовлетворенной оказывается только коммуникативная компетенция в стандартных ситуациях общения: приветствие; знакомство; этикетные клише разговорной речи; транспорт; магазин; здоровье.

В данном контексте актуальной является антиципация ответа, поэтому в соответствии с очерченным кругом ситуаций общения следует спрогнозировать возможные варианты ответных реплик, включаемых впоследствии в диалогическую речь.

Как видим, здесь можно говорить лишь о минимальном социальном взаимодействии.

Если понимать под термином «коммуникативная компетенция» способность к общению на иностранном языке, то на начальном этапе обучения при использовании метода ситуативно-грамматической антиципации она является частично удовлетворенной.

Однако практикующий преподаватель учит не способности к коммуникации, а умению применять совокупность системных знаний, полученных в процессе изучения языка.

Совершенно очевидно, что задача получения системных знаний о языке в современных условиях обучения иностранных учащихся является невыполнимой. Тем актуальнее становится роль преподавателя как проводника методов работы, позволяющих оптимизировать учебный процесс.

С.А. Красникова, С.Г. Шафоростова

Харьковский национальный медицинский университет

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТОВ НА ЗАНЯТИЯХ В ИНОЯЗЫЧНОЙ АУДИТОРИИ

В настоящее время методика преподавания РКИ своей главной целью декларирует обучение речевому общению, т.е. обучение порождению и пониманию текстов. Таким образом, текст приобретает статус основной единицы обучения, которая демонстрирует не только языковые единицы, речевые образцы, но и факты культуры, реалии повседневной и духовной жизни народа, его историю, традиции и т.д. В этой роли может выступать

только аутентичный текст, который создают носители языка для носителей языка в условиях естественного речевого общения. А.А. Леонтьев называл текст «свёрнутым коммуникативным актом» [2].

Аутентичных текстов множество: устные (зафиксированные с помощью технических средств) и письменные; монологические и диалогические; публицистические, научные, деловые и, конечно, художественные.

Особая роль в плане формирования коммуникативных навыков отводится художественной литературе, т.к. знакомство с ней дает возможность сравнить стереотипы поведения русских и восприятия их иностранцами, преодолеть эти стереотипы, адаптироваться к чужой культуре, понять ментальные различия, а также глубже познать язык.

Речь – это сложнейшая человеческая деятельность, причем творческая деятельность, включающая в себя умение наблюдать, мыслить, фантазировать, поэтому важно учить студентов речевому образному мышлению и творчеству. Подводя студентов к анализу словесно-образной ткани художественного произведения путем сопоставления зрительного образа и текста, достигается основная задача литературы – постижение глубинного смысла произведения. Использование разных приёмов работы со словом на занятиях обогащает и углубляет понимание студентами-иностранцами художественного текста, а также усиливает эстетическое наслаждение от художественного произведения, вызывает интерес и к литературе, и к культуре вообще.

Благодаря образности художественный текст обладает большим количеством скрытой в нем информации, которую необходимо извлечь, для того чтобы до конца понять смысл художественного произведения. Задача преподавателя научить студента извлекать из слова скрытые смыслы, увидеть тот потенциал, который в нем заложен. Необходим особый вид работы над художественным текстом, особый вид анализа.

В обучении иностранцев чтению художественных текстов существует ряд особенностей. Эти особенности проявляются и в целях использования художественного текста на занятиях в иноязычной аудитории, и в отборе текстов, и в методике работы со студентами над текстом.

Например, при отборе текстового материала особое внимание следует обратить на коммуникативные, содержательные и эстетические аспекты.

Следует учитывать также уровень языковой подготовки учащихся, возрастные и профессиональные интересы, гендерные характеристики, этнические и психологические особенности учащихся.

Чтобы обеспечить интерес к чтению, необходимо отбирать тексты, учитывая потребности, интересы и вкусы студентов. Такой подход, по мнению И.А. Зимней, повышает мотивацию и степень вовлечённости в учебный процесс. Текст должен быть таким, чтобы учащийся захотел его прочитать и понять [1].

Таким образом, включение в учебный процесс литературного текста имеет большое значение не только в плане коммуникации, но и с точки зрения расширения культурологического кругозора учащихся, позволяет сделать учебный процесс более привлекательным для учащегося.

Литература

1. Зимняя И.А. Психология обучения неродному языку. – М.: Рус. яз. – 1989. – 222 с.
2. Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование: готовим к диалогу культур. – Минск. – 2003. – 184 с.

Н.В. Кринська

Національний університет цивільного захисту України

МУЛЬТИМЕДІЙНІ МЕТОДИ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Найважливішою умовою формування й розвитку сучасних мотивів навчання можна вважати надання комунікативного характеру всьому курсу навчання

англійської мови. Комунікативний підхід - це та стратегія, яка моделює ситуації і створює психологічну та мовну готовність до спілкування, сприяє свідомому осмисленню матеріалу і взаємодію з ним. Мультимедійне подання інформації стимулює у студента кілька каналів сприйняття, підтримує його увагу, сприяє зниженню стомлюваності і забезпечує необхідну зацікавленість. Такий вид роботи з матеріалом заняття залучає студента до взаємодії з самого початку навчання. Інструментом, який реалізує використання методів активного навчання, є мультимедійні дошки з опціями, які дозволяють реєструвати і зберігати, редагувати і перевіряти інформацію.

Для реалізації методу активного навчання необхідна наявність комплекту мультимедійного обладнання: ноутбук, мультимедійна дошка, проектор та динаміки. Взаємодія студента з навчальним матеріалом за допомогою цього комплекту робить навчання дійсно активним: відповіді автоматично перевіряються, існує можливість повернутися до будь-якої вправи, завдання дозволяють розвивати не лише навички письма і читання, а й говоріння та аудіювання. Також використання мультимедійних методів активного навчання створює на занятті позитивну емоційну атмосферу, яка сприяє усуненню в студентів психологічного бар'єра, забезпечує умови для невимушеного спілкування іноземною мовою, значно підвищує мотивацію, а значить і ефективність навчання іноземної мови.

Література

1. Harmer, J 2007. *The Practice of English Language Teaching 4th edn.* Pearson Education Ltd.

А.М. Крохмаль

Харківський національний університет міського господарства

імені О.М.Бекетова

**МОВНІ СИТУАЦІЇ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ДІАЛОГОВОЇ ФОРМИ МОВЛЕННЯ У
СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

У сучасному повсякденному житті надзвичайно важливим є вміння високо кваліфікованого фахівця вміти вести перемови як рідною, так і іноземною мовами. Тенденції сучасного світу та, зокрема України, спонукають людей все частіше й частіше використовувати іноземні мови під час спілкування з іноземними партнерами.

Саме необхідність знання іноземних мов та, зокрема вміння спілкуватися як на професійні так і на повсякденні теми, спонукають викладачів більше приділяти уваги розвитку діалогового мовлення, що розвивається під час роботи з мовними ситуаціями. Увага багатьох методистів та педагогів була сконцентрована на розвитку усного мовлення студентів. Саме мовні ситуації відіграють велику роль в розвитку усного мовлення. Але слід пам'ятати, конкретні теми мовних ситуацій не лише спонукають розвиток усної мови, але й спонукають студентів до професійного самовдосконалення.

На думку багатьох вчених мовні ситуації – це суміш обставин та умов, які спонукають та ведуть до мовної реакції. Але не всі умови чи обставини спонукають до мовної реакції, деякі з них спонукають лише до фізичної реакції.

Як стверджують деякі методисти, мовні ситуації в процесі навчання бувають двох видів: природні та спеціальні учбові мовні ситуації. Природні мовні ситуації виникають на заняттях спонтанно. Прикладом таких ситуацій можуть стати перевірка викладачем присутніх, відповідь студента на спонтанну репліку викладача чи одногрупника і т.д. Ці ситуації не закріплюють і не розвивають певні лексико-граматичні конструкції і не завжди несуть в собі педагогічне значення, але вони є значним товчком в психологічному подоланні мовного бар'єру.

Спеціальні учбові ситуації, в свою чергу, значно відрізняються від природніх ситуацій.

Перш за все слід пам'ятати, що учбова мовна ситуація це уявна ситуація, тобто вона штучна. Саме тому разом з чітким завданням слід давати більш

деталей, що допоможуть використати потрібний лексико-граматичний матеріал. Друга відмінність спеціальної учбової ситуації від природньої ситуації це мета спеціальної учбової ситуації. Саме спеціальна учбова ситуація має бути використана з метою більш точного виконання завдання та досягнення педагогічної та методичної мети. Також не менш важливою особливістю учбових мовних ситуацій є більш вербальний характер. Тобто, реальна ситуація сповнена жестами, емоціями і словами, а учбова мовна ситуація базується , перш за все на мові, бо саме її розвиток є методична мета учбової ситуації.

Таким чином, розвиваючи діалогову форму мовлення через мовні ситуації, слід пам'ятати про відмінності природній та спеціальних учбових ситуацій та, враховуючи їх, будувати учбовий процес.

Література

1. *Выготский Л.С. Мышление и речь // Собр. Соч.: В 6 е. М.,1982. Т.2*
2. *Грузинская И.А. Методика преподавания английского языка М.:Л., 1938*
3. *Рубенштейн С.Л. Основы общей психологии. М., 1940.*

И.В. Кузнецова

Харьковский национальный медицинский университет

КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ БУДУЩЕГО ВРАЧА

Введение в содержание обучения по иностранным языкам материалов по проблемам этики и деонтологии на основе современных педагогических технологий служит эффективным средством нравственного воспитания студентов-медиков.

Будущий врач должен обладать не только профессиональной компетенцией для осуществления профессиональной деятельности, но и **коммуникативной компетенцией** как основой его эффективного делового общения. В настоящее время растет потребность в умении непосредственного общения, в основном в условиях научной конференции, в случаях обмена опытом работы, ознакомления с конкретными методиками, знакомства с работой медицинских

учреждений. Кроме того, иностранный язык необходим медикам для опосредованного профессионального общения, т.е. для чтения специальной литературы: периодические издания, монографии, учебники, справочники, реферативные издания и т.д. Сегодня от будущих врачей требуется такой уровень владения иностранным языком, который позволил бы использовать его и «как орудие познания», и как средство добывания новых знаний, и как «средство общения» с зарубежными партнерами в ситуациях учебы и профессионального взаимодействия.

Сегодня все более доступны и возможны коммуникативные контакты с представителями различных государств в разных сферах деятельности, что делает главной целью обучения иностранному языку в медицинских ВУЗах – овладение языком как средством общения, формирование у обучаемых умений иноязычного профессионального общения, т.е. научить будущих врачей использовать иностранный язык в профессиональной сфере общения.

В медицинских вузах особое внимание уделяется изучению медицинской терминологии. Курс обучения иностранному языку никогда не обеспечит выпускника неязыкового вуза лексическим материалом, который может ему понадобиться в дальнейшей профессиональной деятельности; поэтому надо сформировать вокабулар, включающий наиболее частотную лексику, которая связана с его будущей специализацией. Терминологическая лексика является основой любого текста по специальности.

Достижению цели способствует коммуникативный подход, который должен дать знания и сформировать умения, которые позволят уверенно пользоваться иностранным языком в реальной жизни, где упор делается на развитие навыков общения, т.е. на активизацию речевой деятельности студентов.

Ведущей тенденцией современной методики обучения иностранным языкам является коммуникативная направленность, целью такого обучения является формирование иноязычной коммуникативной компетенции,

важнейшим компонентом которой считается языковая компетенция. Расширение международных контактов требует преодоления языкового и культурно-ментального барьеров между коммуникантами. Устранение межъязыковых и межкультурных барьеров является одной из основных целей языковой подготовки.

Литература

- 1. Международная научно-методическая конференция «Актуальные вопросы лингвистики, филологии и методики преподавания иностранных языков в неязыковом вузе» (РГАСХМ, г. Ростов-на-Дону, 27-28 ноября 2009 г.)*
- 2. Методика преподавания иностранных языков. Общий курс. Издательство: АСТ; АСТ-Москва, Восток-Запад, 2008 г.*

О.Ю. Кузнецова

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

МОДЕРНІЗАЦІЯ АКЦЕНТІВ ТА ОРІЄНТИРІВ У ЗМІСТІ ОСВІТИ

Сьогодення характеризується різноманіттям, плюралізмом, демократичністю, відмовою від універсальних норм, правил, принципів, цінностей, критикою ідеології нового часу, формує й культивує новий образ людини, представляє на розсуд спільноти нову систему цінностей, відмовляючись від абсолютності істини.

Філософсько-педагогічний зміст постмодернізму знаходить прояв у сприйнятті й осмисленні людини, у відмові від визнання абсолютної істини та абсолютності знань, у відході від віри у всевладдя розуму, від формування ідеалу наукового знання, у руйнуванні класичної структури взаємин між тим, хто навчається і тим, хто навчає, зміні ціннісних орієнтирів з визнанням пріоритетності різноманітності та рівноправності, толерантності та свободи, творчості, емоцій та інтуїції тощо. У педагогічній теорії формуються тенденції: 1) конструювання знань; 2) демократичності навчання; 3) толерантності; 4) творчості; 5) різноманітності методів і способів навчання, 6) урізноманітнення

інформаційних джерел знань, що зумовлює проведення теоретико-практичних розвідок щодо найбільш дієвих та актуальних пріоритетів в організації навчального процесу.

Провідним акцентом в освіті стає не те, що учні та студенти знають, а те, наскільки якісно вони можуть знаходити та використовувати необхідну їм інформацію. Відповідно відбувається перехід від знанневих акцентів до налагодження демократичних відносин між учасниками педагогічного процесу, що ведуть до конструювання особистості, перетворення її в одну з найголовніших освітніх цінностей.

В освітній практиці знаходить прояв спрямованість на розвиток розумових здібностей особистості, її творчого і критичного мислення, аналізу та вирішення проблемних ситуацій, розвиток умінь самостійного пошуку інформації, аналізу та конструювання власних знань, на максимальне наближення навчально-виховного процесу до реалій та вимог суспільства.

Значущість формування комунікативної особистості у сучасному світі стає визнаною реалією. Навчальна дисципліна «Іноземна мова» є однією з тих, що безпосередньо сприяють формуванню ефективної комунікативної особистості у багатоаспектному та багатокультурному світі. У навчанні дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» це знаходить відображення у відборі і використанні навчального матеріалу, методів, форм і прийомів навчання, що провокують і сприяють розвитку самостійності та активності студентів у навчальному процесі та формуванню готовності студентів до успішної професійної діяльності.

Акцентування у навчальному процесі набуває навчання й розвиток умінь та навичок пошуку і опрацювання професійно спрямованої інформації та формування комунікативних умінь і навичок, які у подальшому сприятимуть і професійному становленню майбутніх фахівців, і їх ефективному

функціонуванню у сучасному світі. Визначені настанови зумовлюють зміни як у відборі змісту навчання дисципліни, так і в організації її вивчення.

Формування навичок й умінь усного та письмового спілкування передбачає розвиток навичок та умінь укладання письмових записів й поміток, укладання повідомлень, звітів, доповідей, уточнення інформації, звернення з проханням повторити певні дані, аргументувати власну думку і коментувати погляди інших тощо. Студенти мають навчитися сприймати й опрацьовувати інформацію за допомогою сучасних засобів зв'язку і передачі даних, навчитися працювати у групі, команді, розподіляючи обв'язки та завдання, узагальнюючі отримані дані і формулюючи висновки. У вищій професійній освіті особливої актуальності набувають види роботи з віртуальними засобами інформації і зв'язку, що у навчанні іноземної мови вимагає розширення обсягу роботи студентів у пошукових системах та на іншомовних сайтах в Інтернеті. Зростає й роль позанавчальних заходів, спрямованих на організацію іншомовного спілкування як у професійній сфері, так і в ситуаціях повсякденного життя.

О.Ф. Кучеренко

Національний університет цивільного захисту України

КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ – АЗЕРБАЙДЖАНЦІВ

Основна мета навчання української як іноземної – формування та постійне удосконалення саме комунікативної компетенції слухачів.

Для реалізації означеної мети необхідна відповідна надзвичайно продумана організація змісту навчання та пізнавальної діяльності іноземних студентів.

Практика роботи з такою категорією слухачів підтверджує позитивний неабиякий результат застосування основних принципів світової педагогіки, орієнтованих на особистісне навчання. Психологічний тип азербайджанських студентів має суттєві особливості, спричинені характерними факторами

ментальності. Урахування менталітету та постійна індивідуальна робота з кожним іноземним студентом, передбачення мовних можливостей кожного, особливості особистісного сприйняття належної інформації, диференціація навчання, орієнтованого на особистість студента, безсумнівно, сприяють якнайуспішнішому навчанню української.

Студенти з Республіки Азербайджан, що бажають вивчати українську мову, повинні не тільки практично володіти мовою, знати граматику, мати певний лексичний запас з української, але й застосовувати сформовані навички до участі в активних видах мовленнєвої діяльності.

Надзвичайну увагу, як на наш погляд, конче необхідно приділяти формуванню країнознавчої компетенції. Варто знати особливості української культури, тому що мова – це елемент культури. Серед наскрізних тем у робочих програмах з української мови як іноземної до розгляду пропонуємо, наприклад, такі: українські традиції, українські свята, українські страви, українська сучасна музична культура, українське образотворче мистецтво тощо.

Для кращого засвоєння тем країнознавчої спрямованості також слід приділяти увагу при вивченні кожної традиційним національним особливостям азербайджанської культури та української, перетину культур та відмінності культур, індивідуальному сприйняттю своєрідності української культури. Сформована та розвинена у такий спосіб інтелектуальна компетенція іноземних студентів і визначатиме їхню комунікативну компетенцію українською.

Література

- 1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.*
- 2. Етнічна самосвідомість: національна культура: Тези респ. наук.-теорет. конференції. – К.: 1991. – 149 с.*
- 3. Освітні технології: Навчально - методичний посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; за заг. ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.*

САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА СТУДЕНТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА И МЕТОДЫ ЕЕ ОЦЕНКИ

Самостоятельная работа студентов является неотъемлемой частью программы преподавания любого предмета в высшем учебном заведении, в том числе английского языка, и ее роль признается всеми преподавателями, методистами и исследователями. Но не всегда студенты понимают свою личную ответственность за качество выполнения тех заданий, которые они делают вне аудитории. Многие относятся к этому формально, только для того, чтобы задание было зачтено преподавателем. Примером такого отношения может служить популярная до сих пор система сдачи домашней работы в тысячах печатных знаков с огромными списками переведенных слов. В результате, при огромном объеме выполненной работы, основная масса выпускников не умеет ни говорить на английском языке, ни выполнять качественные переводы.

Европейские исследователи и разработчики программ предполагают активное участие студентов в процессе обучения, сотрудничество с преподавателем и другими участниками с целью достижения согласованных действий и компромиссов и развития умения самостоятельной работы, как указывается, студенты должны работать самостоятельно с материалами, самостоятельно оценивать свою работу и соревноваться друг с другом [1].

Для того чтобы работа, выполненная самостоятельно, была результативной, студенты должны четко понимать ее нужность для успешного построения карьеры и практического использования полученных знаний в будущей профессиональной деятельности. Такой подход определяет необходимость проведения в начале курса английского языка анализа тех навыков и умений, которые будут востребованы студентами в дальнейшем. Подобный анализ

необходимых навыков, с учетом вариаций в зависимости от специализации, должен включать основные языковые аспекты, которые обычно оцениваются в международных экзаменах: умение воспринимать информацию на английском языке устно и письменно, а также представлять информацию в устной и письменной форме.

Как показывает практика, студенты практически никогда не знают, как описать уровень своей языковой компетенции. В современной методике оценки работы персонала существует многоуровневое оценивание профессиональной компетенции специалиста. При таком оценивании во внимание принимается не только отчет самого работника, но и оценка начальника и комментарии коллег по работе. Такую же многостороннюю оценку работы студента можно ввести в процесс обучения иностранным языкам. Например, подготовленная дома презентация должна оцениваться не только преподавателем, но и всеми студентами группы. А на зачетах и экзаменах необходимо учитывать самостоятельную работу, она может составлять до 50 % финальной оценки, что будет являться стимулом для студентов – зарабатывать свою оценку в течение всего периода обучения.

Осуществить эффективное выполнение работы самостоятельно можно по плану, который составляется под руководством преподавателя. Постоянное оценивание студентом своей работы важно для осознания сильных и слабых сторон, выбора правильной стратегии выполнения заданий. Все виды языковой деятельности должны в дальнейшем стать теми инструментами, которые и после окончания обучения в вузе помогут самостоятельно поддерживать и совершенствовать языковую компетенцию.

Таким образом, самостоятельная работа сокращает путь к достижению поставленных студентом краткосрочных и перспективных целей при изучении английского языка, а самостоятельно выполненные работы могут стать

рекомендаціями к дальнейшему усовершенствованию и воплощению принципа обучения в течение всей жизни.

Литература

1. *Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment. Structured overview of all CEFR scales [Электронный ресурс] / Council of Europe. – Электрон. дан. – [Б. м., 20–]. – Режим доступа: http://www.coe.int/t/dg4/education/elp/elp-reg/source/key_reference/overview_CEFRscales_EN.pdf.*

О.О. Маленко

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

НАВЧАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ В МОВНІЙ ОСВІТІ: ПРОБЛЕМА ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ЧИ СВІДОМОСТІ СУБ'ЄКТІВ НАВЧАННЯ?

Зміна векторів мовної освіти з лінгвістичної на комунікативну компетентність учнів/студентів зумовила пріоритети діалогічності навчального процесу, його вихід з репродуктивних форм роботи й спрямованість більшою мірою на мовленнєву діяльність, а не пасивне засвоєння мовних знань.

Шкільні програми з мов – української (державної), російської, національних спільнот й іноземних – зафіксували цю освітню тенденцію в пріоритеті мовленнєвої змістової лінії як функційної, отже такої, що визначає результат мовної освіти – оптимальне володіння мовою для реалізації практичних потреб молодшої людини. Тобто знання мов має забезпечити психологічно комфортне, когнітивно й професійно продуктивне, суспільно успішне буття індивіда в природному мовному й іномовному узусах.

Уже в п'ятому класі, відповідно до задекларованих у програмі з української мови як державної вимог до рівня комунікативної компетенції учнів, середньостатистичний школяр мусить володіти такими видами навчальних умінь, як прогнозування загального характеру змісту повідомлюваного; визначення адресата, комунікативної мети й мотиву висловлення; уміння

використовувати репліки для стимулювання й підтримання діалогу; вибір відповідного до ситуації стилю мовлення та ін. [1].

Цей реєстр передбачуваних програмою лінгвокомунікативних компетенцій п'ятикласника вбачається дещо віртуальним, оскільки психологічно й когнітивно учень цього віку ще не готовий до виконання таких непростих навчальних завдань, які реалізуються на рівні відповідних *дій* (тобто процесів, підпорядкованих конкретній меті) й *операцій* (тобто способів реалізації цих дій). Загалом процес навчання є комплексом складних процесів й операцій, які можуть бути реалізованими/нереалізованими відповідно до вікового цензу учня, його інтелектуального ресурсу, загальної когнітивної бази, психологічних особливостей сприймання матеріалу та його вербального відтворення.

Однак комунікативна активність учнів у цьому віці є високою, що зумовлено їхніми психофізіологічними характеристиками, відсутністю внутрішніх комплексів, бар'єрів і пересторог. Ситуація дещо змінюється в підлітковому віці, коли внаслідок гормональної й психологічної перебудови учень по-іншому починає усвідомлювати себе у світі й довкіллі, отже по-іншому реагувати на ситуацію. Помітною стає комунікативна стриманість школяра на уроці, з'являються сором'язливість, закомплексованість, страх сказати щось неправильне або висловити думку, що не буде схваленою вчителем і зумовить погану оцінку. Унаслідок цих причин комунікативна активність учнів на уроках мови й розвитку мовлення дещо гальмується, хоча освітні стратегії старшої школи передбачають діалогічність навчання й суб'єкт-суб'єктні відносини в процесі передачі й здобуття знань.

Державні вимоги до якості загальноосвітньої підготовки старшокласників з української мови (10-11 класи; рівень стандарту й академічний рівень) окреслюють коло таких комунікативних компетенцій: учень *розуміє* сутність спілкування як важливої форми взаємодії людей, розрізняє його види; *знає* особливості усного й писемного мовлення; монологічного й діалогічного,

контактного й дистантного; *оперує* відомостями про мовлення і спілкування, зокрема професійне; *уміє добирати* цікаві, переконливі аргументи на захист своєї позиції, зокрема і з власного життєвого досвіду; *вести* бесіду, демонструючи певний рівень вправності в її процесі (стислість, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо); *висловлювати* особисту позицію щодо теми, яка обговорюється, змінювати свою думку в разі незаперечних аргументів іншого; *використовувати* формули мовленнєвого етикету; *дотримуватися* норм української літературної мови. Тобто старшокласника розуміють як повноправного, розумного, грамотного комуніканта в ситуаціях навчального спілкування [2].

Передбачено, що саме з таким мовно-комунікативним ресурсом випускник прийде здобувати освіту в заклади вищої освіти, удосконалюючи набуті в школі навчальні вміння й навички й отримуючи професійну підготовку в обраній галузі. Ця віртуальна картина, на жаль, не в усьому корелює з дійсністю, адже наші старшокласники й студенти не завжди замотивовані на навчання й, відповідно, на навчальну комунікацію, на предметний діалог щодо тієї чи тієї теми з урахуванням мовно-мовленнєвих вимог до здійснення такого спілкування. Тож наш учень і студент є поки що традиційним для вітчизняного освітнього світогляду об'єктом навчання, який приходить в аудиторію в очікуванні того, що йому «дадуть» інформацію, а потім зобов'язуть її вивчити й скласти, подекуди без роз'яснень її практичної значущості в професії або соціальному бутті загалом.

Така ситуація спричинена не лише слабкою особистісною мотивацією учня чи студента – так само формує діалогічність/недіалогічність, активність/пасивність навчання й шкільний учитель та університетський викладач. Для створення комунікативно продуктивного навчального середовища важливою умовою є комунікативна активність всіх учасників освітнього процесу, більше того, його стратегії й тактики розробляє і

впроваджує насамперед той, хто навчає. Тобто учитель або викладач, який ставить перед собою мету «розговорити» учня чи студента в навчальній аудиторії на задану тему й послідовно реалізує цю мету системою відповідних форм і методів, отримує комуніканта, здатного вступити в навчальний діалог, висловити свою позицію, захистити її за допомогою відповідних аргументів, спровокувати дискусію з актуальних проблем дисципліни. Цілеспрямована, методично й вербально грамотна комунікативна діяльність учителя/викладача є чинником формування стійкої мотивації учня/студента до навчання, зацікавлення предметом, а відтак зумовлює результативність у здобутті знань і формуванні вмінь та навичок.

Приклади такого навчання є і в системі загальної середньої освіти й вищої, його результати унаочнюються на заняттях, у предметному й професійному спілкуванні, а далі – у кар'єрній успішності випускника. Але маємо й інші приклади аудиторної взаємодії *учитель – учень; викладач студент*, коли механізми комунікативної активності не запуснені в дію, коли репродуктивність, тобто відтворення прочитаного матеріалу без його аналізу й оцінки, є основною навіть у вивченні мовних дисциплін. Пасивність й інертність того, хто навчає, проковує відповідну реакцію тих, кого навчають. Заняття виходить не цікавим, пізнавально не продуктивним, нудним. До того ж лінгвістичні знання не трансформуються в мовленнєві й комунікативні вміння.

Тому вбачаємо велику суспільну потребу у формуванні комунікативно активних учителів-словесників і викладачів вищої школи, які орієнтуються в сучасних методиках й освітніх технологіях вивчення мов, спрямованих на створення в аудиторії ситуацій навчального (предметного) полілогу. Звичайно, це вимагає від викладача певних зусиль у підготовці занять, пошукові потрібного матеріалу, застосуванні відповідних форм роботи, зокрема й інтерактивних. Це складніше й витратніше за часом, ніж прийти в аудиторію й просто «відчитати» тему. Але свідомий вибір учителем/викладачем

комунікативно орієнтованих освітніх технологій дасть більше, ніж витрачено, а саме те, чого прагне кожен педагог, – пізнавальну активність, замотивованість, бажання учня/студента вчитися (щоб стати омріяним нами суб'єктом навчання), врешті – стійке, свідоме знання мови й уміння нею комунікувати.

Сьогодні весь світ переймається проблемою оновлення формально-змістових складників освіти. Усе частіше йдеться про пошуки неформальних способів навчання, що спираються саме на комунікацію, полілогічність, інтерактивність, за якими – свідоме входження суб'єкта в простір інформаційно насиченого й замотивованого пізнання світу, здобуття професійних компетенцій, успішної соціалізації.

Література

1. *Українська мова. Українська література. Навчальні програми. 5-9 класи / За ред. К.В. Таранік-Ткачук. – К., 2013.*
2. *Українська мова. 10-11 клас. Рівень стандарту : Навчальна програма / За ред. К.В. Таранік-Ткачук. – К., 2012.*

O.V. Mamatova

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

NON-VERBAL MEANS (NVM) OF COMMUNICATION. GENERAL OUTLINE

The domain of my research work is “Non-verbal means of communication in a conflict discourse”. This is a brand new field for study as it is not quite enough studied and still a lot of information and material is in the process of its investigation. This subject attracts a lot of linguists from different countries.

Modern linguistic research, which has anthropogenic tendency, focuses its attention on different processes of communication. A wide-spread idea is that the behavior of a man is communication itself, as its different aspects bear information about communicants; and it's a well-known fact that the non-verbal means of communication are much more informative than the verbal means.

The communication field under the study is a combination of 5 different disciplines, namely psychology, psychiatry, anthropology, sociology, ethnics, etc. This combination of disciplines that are human-oriented makes a mixture where human communication is studied from the psychological, physical and cultural points of view at the same time. Namely because of it papers in non-verbal communication study are rather an example of observation of people interaction in a real life than in the sphere of science and require knowledge of various methods of cognition that are used by these disciplines. [An Overview of Nonverbal Communication in Impersonal Relationships [\\www.nvc.net](http://www.nvc.net)]

The ever-growing interest to NVM is represented in a series of works that focus their attention on the given subject from a theory-of-communication-position, psycholinguistic position [Leonhard K.], sociolinguistic position, anthropogenic cultural science [Birdswistle], non-verbal semiotics [Vereschagin, Kostomarov, Gorelov, Kreidlin, Piz, Trusov and others], etc. At the same time there is no systematic description of linguistic representation of non-verbal means of communication, except for some papers, devoted to separate aspects of the given problem. (e.g. [Yanova, Vasilenko, Bartashova]).

A number of linguists points out, that there are 2 main aspects of speech influence, namely verbal and non-verbal. [Sternin, Vatslavik P., Bivin J., Jackson D.]

The verbal speech influence, as for Sternin, is the influence with the help of words. In case of a verbal speech influence the powerful means are language means and their influential efficiency depends on their selection, arrangement and intonation. As well relevant for the verbal speech influence are both language means selection and the contents of speech itself – its meaning, the given argumentation, arrangement of text elements relatively to each other, speech influence technique use, etc. The result of a verbal influence - a subtext - is important as well – it's a concealed meaning of a message, which is transmitted indirectly with the text.

There is a point of view, that the verbal communication is impossible alone. The non-verbal communication (NVC) is complementary to the verbal communication (VC), proving the mutual complementarity of the verbal and non-verbal behaviour. The latter is strengthened by the term use of “coverbal”, as well as «non-verbal». [Sternin] Thus, we have 2 types of units: super-segment units mean that they are in the symbol language field defining it prosodic, rhythmic and intonation characteristics of an expression and also those that are out of this language field – kinetic elements of communication. Namely the synthesis of a language (segment and super-segment series) and kinetic symbols that include mimics, that is, all the gestures of a face, gesticulation and body movements, which denote the semiotic syncretism of phases in the process of spontaneous communication. [Chanysheva]

The non-verbal speech influence, as for Sternin, is the influence, made with the help of verbal signals which accompany speech (gestures, mimics, behavior at the moment of speech, movements of a speaker, distance to an interlocutor, physical contact with an interlocutor, object manipulation, etc.). All these factors make the speech more vivid and are considered in a speech influence exclusively in their relation to speech which allows to use the term of non-verbal communication [Sternin]

Some researchers consider that modern non-verbal semiotics is comprised in general of 3 main separate studies: para-linguistics (prosody) – the study of voice codes of non-verbal communication; kinesics (kinetic behaviour – the study of gestures (kinemas, kinetic signs, kinetic elements), gesture processes and gesture systems; proxemics – the study of a communicative space and spaces of communicative behaviour of an individual.

References

1. Василенко И. В. *Глаголы вербальной и невербальной коммуникации в современном английском языке* // книга «Исследования по романской и германской филологии», Киев, Издательство при Киевском Государственном Университете Издательского Объединения «Вища школа», 1977 г., стр. 26-30.

2. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. «О своеобразии отражения мимики и жестов вербальными средствами» *Вопросы языкознания*, 1981, №1, стр. 36-47.
3. Горелов Н. Н. «Невербальные компоненты коммуникации» М, 1980, 75 стр.
4. Крейдлин Г. И., Чувилина Е.А. Улыбка как жест и как слово // *Вопросы языкознания*. – 2001. №4. – С.66-93.
5. Пиз А. *Язык жестов*, Воронеж, 1992, - С.74.
6. Стернин И. А. «Введение в речевое воздействие» Воронеж, 2001, - С.251.
7. Трусов В. П. «Выражение эмоций на лице» *Вопросы психологии*, №5, 1982, 52 с.
8. Чанышева З. З. *Взаимодействие языковых и неязыковых факторов в процессе речевого общения*. – Уфа: Изд-во Башкирскую Ун-та, 1984. – 80с.
9. Янова О. А. «Номинативно-коммуникативный аспект обозначения улыбки как компонента невербального поведения», Автореф. дис.. КНЛУ, , 2002, - 6-19 с.
10. *An Overview of Nonverbal Communication in Impersonal Relationships* \\www.nvc.net

Т.В. Мельнікова

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Очевидно, що результатом залучення комунікативного підходу при реалізації концепції комунікативної спрямованості вивчення мовної дисципліни має стати створення мовної та психологічної готовності студента до спілкування іншою мовою.

У процесі навчання комунікативний підхід передбачає збалансований розвиток всіх мовних навичок студента шляхом моделювання ситуації іншомовного спілкування, коли навчання спілкуванню відбувається через спілкування [1].

Враховуючи, що мова є основним засобом спілкування, в межах комунікативної методики саме спілкування розглядається як основний та найбільш ефективний шлях навчання мові, метою якого є навчання студента вмінню використовувати мову як засіб вираження своїх думок та обміну ними у процесі взаємодії з іншими учасниками комунікації.

У порівнянні з іншими відомими прогресивними методами (нейролінгвістичним, методом «повної віддачі», «безмовним способом» та іншими), суттєвими перевагами комунікативного методу навчання мові є те, що:

- комунікативний метод є найбільш чітко спрямованим на приближення учбового процесу до умов реального функціонування мови у міжособовому та текстовому режимах;

- комунікативний метод є притаманним самій природі мови у її когнітивно-комунікативній сутності;

- комунікативний метод має в своїй основі орієнтованість на особу студента та дозволяє створити мотиваційний фон та сформувати необхідні навички володіння іноземною мовою за відносно короткий період учбових занять – навички, які можуть стати основою для подальшого самоудосконалення студента та призвести до відносної або навіть повної мовної незалежності [2].

Втілення комунікативної методики не полягає у хаотичному висловлюванню думок «неправильною мовою». Значна частина таких занять охоплює вивчення нових граматичних структур та лексичних одиниць з метою їх практичного застосування, коли іноземна мова стає реальним засобом комунікації у реальних життєвих ситуаціях. Але комунікативна методика вимагає введення нового матеріалу у певному контексті, відповідно до конкретної ситуації, коли сутність матеріалу стає очевидною, тобто, зрозумілою, та, як результат, легко засвоюється.

Для максимального заглиблення у мовне середовище та подолання мовного бар'єру на заняттях комунікативного спрямування практично відсутнє використання рідної мови студентів. Допустимим є переклад окремого слова або словосполучення з метою розкриття його значення та заради збереження часу, але надзвичайно некорисним є переклад цілого тексту, тому що така

практика урівнює шанси двох мов – рідної та іноземної – на використання на занятті, що повністю протирічить сутності методу.

Зрозуміло, що навіть у суто психологічному плані застосування комунікативного методу може утворювати певні труднощі для студентів. Тому дуже важливо зробити процес навчання захоплюючим та стимулюючим до спілкування. Це, перш за все, зумовлюється кругом тем для обговорення, коли урахування вікових, психологічних та професійних потреб студентів є обов'язковим.

Література

1. *О коммуникативной методике обучения иностранным языкам [Электронный ресурс]* – Режим доступа: <http://english.language.ru/news/cometh.html>. - Загл. с экрана.
2. Кузьмин С. А. «Концепция коммуникативного обучения иностранному языку» [Электронный ресурс] – Режим доступа: festival.1september.ru/articles. - Загл. с экрана.

S.S. Mykytiuk

Yaroslav Mudryi National Law University

MODERN INTERNET RESOURCES

FOR USING VIDEO IN THE LANGUAGE CLASSROOM

Applying innovative methods of teaching is an effective way of adding variety to classes, keeping students engaged and interested in the material. The use of video material can be a very useful source for the language teaching-learning process as it combines both education and entertaining in an authentic material that reflects real interaction. Ch. Feak and J. Salehzadeh [4] and A. Sueyoshi and D. Hardison [5] indicate the importance of leading students to the direction of realism in listening development by using real-life visuals and audios to enhance content validity.

All video materials available for classroom use usually are divided into TESOL materials (graded for the level of the students with ready to use activities) and authentic materials (movies, news programs, TV commercials, series, sitcoms, talk

shows, YouTube videos etc. that are not graded). Modern websites and blogs provide immense opportunities for productive use of both types of these materials for different educational purposes.

Internet resources for video use can be grouped into several categories.

1. Websites and blogs that contain film and television clips, short films and viral videos *with detailed and well-structured lesson plans*. They are available at such blogs as [All at C](#), [Lessonstream](#), [Viral ELT](#), [Film English](#) etc..

2. Websites and blogs that provide high-quality *film guides* to use in the language classroom. [ESL Notes](#) (includes more than 200 detailed film guides that are detailed synopsis of a popular classic or contemporary film with an extensive glossary of vocabulary and expressions), [Film in Language Teaching Association](#) (offers film guides developed by language teachers, film educators and researchers), [Film Club](#) (also gives children and young people the opportunity to discuss and review films), [Film Education](#) (makes well-structured and engaging film guides for a wide range of films) etc..

3. Websites for learners where they can improve their lexical, listening and speaking skills through watching short film clips and short films. [English Centra](#) contains videos with subtitles that can help students to practise vocabulary used in the video, record themselves repeating what they hear, and then get feedback on their pronunciation. [Learn English Teen Films UK](#) is a British Council website which gives students the opportunity to watch short films made by young people, and do a variety of activities based on the films. [Vimeo Staff Picks](#), [Future Shorts](#), [Short of the Week](#) are the sites with interesting selection of short films with a wide range of narrative structure.

4. Websites where students can create their own animated short films and practise and improve their writing, vocabulary and speaking ([Go Animate](#), [Zimmer Twins](#) etc.).

5. Websites where students can dup or subtitle different video clips (Clip Flair etc.).

With such a wide selection of video resources, the choice of video materials can become a challenge. But careful lesson planning and creative approach of an educator can meet learners' expectations of being entertained and trained for real life communication at the same time.

References

1. Асадуллина Л. И. *Selecting video for language teaching [Текст]* / Л. И. Асадуллина, И. Р. Дусеев // *Молодой ученый*. — 2015. — №11. — С. 1261-1263.
2. Краснова Т. И. *Видео Интернет-ресурсы в учебном процессе [Текст]* / Т. И. Краснова // *Молодой ученый*. — 2012. — № 9. — С. 281–283.
3. Логинова А. В. *Цифровое повествование как способ обучения коммуникации на иностранном языке [Текст]* / А. В. Логинова // *Молодой ученый*. — 2015. — № 7. — С. 805–809.
4. Feak Ch., Salehzadeh J. *Challenges and issues in developing an EAP video listening placement assessment* / Ch. Feak, J. Salehzadeh // *English for Specific Purposes*. — 2001. — № 20. — P. 477– 493.
5. Sueyoshi A., Hardison D. *The role of gestures and facial cues in second-language listening comprehension* / A. Sueyoshi, D. Hardison // *Language Learning*. — 2005. — №55. — P. 661–699.

T. Yu. Moroz

Yaroslav Mudryi National Law University

DICTOGLOSS PROCEDURE AS A MEANS OF INTEGRATING LANGUAGE SKILLS

The field of second language grammar teaching is in transition, as more and more language teachers are opting for more communicative approaches and techniques in their language classrooms. However, neither traditional methods of classroom instruction, nor more recent, communicative approaches, when used alone, have been able to address the scope and level of English proficiency required

for participation in today's global community. What appears to be needed is a principled integration of the two.

Dictogloss is a pedagogical collaborative task in which learners interact with one another to produce a written reconstructed version of a text that has been read to them by the teacher. Dictogloss was introduced in 1990 by Ruth Wajnryb as an alternative method to study grammar. It combines dictation, paraphrase and interpretation, and engages multiple skills. The concept is simple: learners listen to a passage, note down key words and then work together to create a reconstructed version of the text. In a dictogloss task, learners listen, write and speak, relying on their knowledge of semantic, syntactic and discourse systems of the target language to complete the task with the focus remaining on grammatical competence. Adaptations of Dictogloss now exist, but essentially Wajnryb (1990) outlines four phases: 1. Preparation (Warm-up): the topic is introduced and key vocabulary is addressed. 2. Dictation: the teacher reads a passage at normal speed, twice or three times. The first time learners listen. The second time, learners note down anything they can catch. 3. Reconstruction: Learners work together in small groups to reconstruct a version of the text from their shared notes. 4. Analysis and correction: Learners analyse and compare their text with the reconstructions of other groups. The class may discuss the differences in the texts, then compare their texts with the original and note or make necessary corrections.

Dictogloss has been the subject of a number of studies and commentaries, which have, for the most part, supported use of the technique. Among the reasons given for advocating the use of dictogloss are that students are encouraged to focus some of their attention on form and that all four language skills – listening, speaking, reading and writing are involved. The other argument to the dictogloss approach to grammar is interaction. The method requires learners in the classroom to interact with each other in small groups so as to reconstruct the text together. Working in this way, learners are actively engaged in the learning process.

Dictogloss promotes active learners, learning actively. Students are the resource and the teacher provides the material. Students think about language and linguistics. In most cases, students are so preoccupied reconstructing text and negotiating meaning through cooperative learning that they may overcome their reluctance to speak and interact. In addition, Dictogloss situates teachers as co-learners, promotes learner autonomy, group autonomy, cooperation / collaboration / discussion among learners, and fosters curricula integration (all four skills plus grammar, vocabulary, focus on meaning, and focus on message).

Dictogloss also supports different learning styles, thinking skills, mixed groups, simultaneous interaction, and can be used for alternative assessment. It works for students of varying competency as knowledge is shared; students cannot do the activity without thinking about language structure and meaning. They cannot complete the task if they don't interact in English.

A dictogloss provides a framework for educators to integrate language skills with social interaction that encourages learners to take ownership of their learning. Thus, learning becomes more meaningful and relevant for what learners are likely to face in the future.

References

1. Benjamin Lee Stewart. *Integrating Language Skills through a Dictogloss Procedure / English Teaching Forum*, 2014. – N o. 2. – p. 12-19.
2. Council of Europe. 2001. *Common European Framework of reference for languages : Learning, teaching, assessment*. Cambridge : Cambridge University Press. www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/framework_en.pdf
3. Dina M. M. Al-Sibai. *Using Dictogloss Tasks: Attention to Form in a Collaborative Classroom Activity With Female Students at King Saud University/* <http://repository.ksu.edu.sa/jspui/>
4. Wajnryb, R. (1988). *The Dictogloss method of language teaching: A text-based, communicative approach to grammar*. *English Teaching Forum*.
5. Wajnryb, R. 1990. *Grammar dictation*. Oxford: Oxford University Press.

ПРИМЕНЕНИЕ КОММУНИКАТИВНОГО ПОДХОДА В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Язык является основой хранения и передачи культуры разных народов. Главной функцией речевой деятельности служит коммуникация. Человек говорит, чтобы воздействовать на поведение, мысли и чувства других людей через речевую деятельность. Значит, научить коммуникации можно только за счет вовлечения учащихся в различного рода деятельность путем моделирования реальных ситуаций общения на основе систематизации языкового материала, т.е. с использованием системно-деятельностного подхода. В рамках коммуникативного метода впервые было выдвинуто положение о том, что общению следует обучать только через общение. В этом случае общение не просто декларируется, являясь приложением к обучению, а на деле служит: а) каналом, по которому осуществляется познание; б) средством, развивающим индивидуальность; в) инструментом воспитания необходимых черт личности; г) способом передачи опыта и развития умений общаться. Цель коммуникативного подхода состоит в том, чтобы заинтересовать обучаемых в изучении иностранного языка посредством накопления и расширения их знаний и опыта. В качестве способов практического обучения на базе коммуникативного подхода следует рассматривать взаимосвязанное статическое и динамическое моделирование процесса овладения иностранным языком. В основе этого подхода лежит также идея о важности развития у учащихся коммуникативной компетенции. При этом первостепенное значение придается пониманию, передаче содержания и выражения смысла; грамматика служит лишь фундаментом для достижения этой цели. При коммуникативном подходе введение грамматических форм осуществляется в контексте работы над ними, с тем, чтобы учащиеся могли

видеть, как они используются для передачи значения. Инструкция к заданиям содержит речевую задачу. Особенности коммуникативного подхода в обучении иностранным языкам наиболее четко выражаются в положениях, отражающих существенные закономерности учебной деятельности, служащих для построения теории обучения, основанием для разработки соответствующего метода и ориентира для должной организации обучающей деятельности. Такие положения приобретают статус принципов обучения.

Рассмотрим наиболее общие современные концептуальные принципы коммуникативного обучения иностранным языкам. Коммуникативно-ориентированное обучение иностранным языкам в условиях деятельностного подхода. Коммуникативное обучение иностранным языкам носит деятельностный характер, поскольку речевое общение осуществляется посредством «речевой деятельности», которая, в свою очередь, служит для решения задач продуктивной человеческой деятельности в условиях «социального взаимодействия» общающихся людей. Участники общения пытаются решить реальные и воображаемые задачи совместной деятельности при помощи иностранного языка. Этот принцип детализируется в приведенных ниже положениях.

1. Деятельностная сущность коммуникативно-ориентированного обучения иностранным языкам проявляется через деятельностные задания. Они реализуются с помощью методических приемов и упражнений.
2. Деятельностные задания для коммуникативно-ориентированного обучения иностранным языкам строятся на основе игрового, имитационного и свободного общения.
3. Деятельностная сущность коммуникативно-ориентированного обучения иностранным языкам реализуется в положении «здесь и теперь». Положение «здесь и теперь» осуществляется, если : создаются условия для речемыслительного творчества учащихся; процесс иноязычного речемышления осуществляется

непосредственно в момент развития речевой ситуации и иноязычное общение представляет собой спонтанный опыт.

О.Д. Мухортова

Харьковский национальный медицинский университет

ПРИНЦИП РОЛЕВОЙ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО МАТЕРИАЛА В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

Одним из основополагающих принципов метода активизации возможностей личности и коллектива в традиционном обучении является принцип ролевой организации учебного материала.

Ролевое общение в условиях обучения РКИ - это основа такого построения учебно-познавательного процесса, которое позволяет преподавателю:

- постоянно создавать мотивы для речевого действия участников процесса общения;
- дает учащимся возможность проигрывать различные модели социального поведения;
- помогает им дистанцироваться и увидеть свои собственные ошибки, снимает чувство неловкости и в то же время предоставляет им возможность попробовать себя в новых ролях, примерять на себя новые качества и обстоятельства.

Специфика ролевого учебного общения заключается в том, что оно сохраняет все социально-психологические характеристики истинного общения, которое всегда мотивировано, имеет вполне конкретные цели и предполагает наличие активных субъектов общения — реальных людей с их интересами, вкусами, настроением.

Изучение русского языка как любого иностранного языка студентами-медиками уже является тем фактором, который задает студентам “роли”, создают потенциальную возможность стать хотя бы немного другими.

В беседах мы интересуемся реальной биографией учащихся (откуда они, где учатся, какая у них семья), но при этом даем понять, что у них есть выбор, какую информацию, в каком объеме и как преподнести. Мы не настаиваем на подлинности этой информации, а, наоборот, поддерживаем творческий вымысел, подсказываем новые факты биографии, чтобы потом их можно было в дальнейшем обыгрывать на занятиях. Кроме того, у студентов в группе, как правило, есть свои роли - межличностные и социальные.

Социальные роли могут быть постоянными и определяться будущей врачебной специализацией, если учащийся уже окончательно выбрал таковую (хирург, терапевт, педиатр, офтальмолог и др.), хобби (футбол, шахматы, музыка), а могут быть временными и зависеть от учебной ситуации (гость/хозяин, декан/студенты, врач/пациент, врач/медсестра, продавец/покупатель). Межличностные роли связаны с характером или поведением учащегося в группе, его отношениями с другими людьми («совы»/«жаворонки», кофеманы, футбольные фанаты, любители поэзии, философы и пр.)

Привнесение в учебный процесс ролевой составляющей является одним из методических приемов создания в группе атмосферы творчества, игры и взаимного интереса, помогает студентам раскрепоститься, повышает их самооценку, снимает языковой барьер, а также создает мотивацию для их речевого поведения и расширяет социально-эмоциональный опыт, что, с методической точки зрения, способствует лучшему усвоению учебного материала.

Литература

- 1. Китайгородская Г.А. Методические основы обучения иностранным языкам. М. : Изд-во Московского университета, 1986. – 176 с.*
- 2. Титкова С.И. Специфика реализации принципов метода активизации в программе обучения русскому языку // Русский язык за рубежом, 2013, № 1. - С. 108-115.*

MOBILE TECHNOLOGY IN THE LANGUAGE CLASSROOM

Mobile technology is an integral part of students' daily lives. Smartphones, tablets and laptops are already a common sight in lecture halls and classrooms, and why shouldn't they be?

M-learning or mobile learning has become a new trend in e-learning technique, and is usually defined as "learning across multiple contexts, through social and content interactions, using personal electronic devices." [1].

Mobile devices hold great potential for language learning such as anytime access to an ever increasing amount of information and resources; sharing learning materials and information through apps and/or social networking sites; the possibility to ask questions via the internet; the ability to study through games; to keep study records; to create one's own vocabulary lists; using photos on students' phones for introductions, descriptions, telling stories etc. M-learning method contributes to creation of authentic learning environment in which learners can work with their mobile devices for audio messaging, voice recording, pronunciation comparison, and audio or video conferencing.

These reasons support the use of smartphones and tablet PCs for foreign language learning and make communication between a teacher and students more efficient and productive.

However, introducing mobile technology into higher education is more than applying technical innovations. It also means providing technical support and learning strategies for students and instructors who wish to implement mobile learning in their particular academic setting as well as developing new apps for educational purposes.

References

1. Barrs, K. (2011). *Mobility in learning: The feasibility of encouraging language learning on smartphones. Studies in Self-Access Learning Journal*, 2(3), 228-233. Retrieved from

<http://sisaljournal.org/archives/sep11/barrs>

2. Crompton, H. (2013). *A historical overview of mobile learning: Toward learner-centered education*. In Z. L. Berge & L. Y. Muilenburg (Eds.), *Handbook of mobile learning* (pp. 3–14). Florence, KY: Routledge.
3. Kukulsaka-Hulme, A., & Shield, L. (2008). *An overview of mobile assisted language learning: From content delivery to supported collaboration and interaction*. *ReCALL* 20(3), 271-289. doi:10.1017/S0958344008000335
4. Stockwell, G. (2010). *Using mobile phones for vocabulary activities: Examining the effect of the platform*. *Language Learning and Technology*, 14(2), 95-110. Retrieved from <http://llt.msu.edu/vol14num2/stockwell.pdf>
5. White, J., & Mills, D.J. (2012). *Get smart!: Smartphones in the Japanese classroom*. In A. Stewart & N. Sonda (Eds.), *JALT2011 Conference Proceedings* (pp.328-337). Tokyo, JALT.

Л.М. Назарова

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

КОМУНІКАТИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

І ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНЦІЯ

Процеси відновлення у сфері навчання іноземних мов у вітчизняній школі створюють умови щодо надання педагогам права та можливості самостійного вибору методів та прийомів навчання. В даній ситуації необхідно підходити до вирішення ряду методичних проблем з точки зору активізації діяльності всіх учасників навчального процесу, і, передусім, викладача. Саме викладач повинен обрати із багатьох сучасних методів навчання іноземної мови той, що найкращим чином відповідає його темпераменту, внутрішнім потребам, інтелекту та вподобанням. При цьому слід враховувати індивідуальні особливості кожного студента, його інтереси, здібності, захоплення у кожній конкретній групі.

Відомий дидакт і фахівець у галузі іноземних мов В.М. Блинов зауважує: «Суть навчання іноземної мови – це відновлення (відтворення) соціально зумовленого мовленнєвого досвіду у системі «рідна-нерідна мова» через

діяльність викладання і вивчення». Кінцевою метою навчання вважається вміння використовувати іноземну мову у реальній ситуації спілкування для досягнення взаєморозуміння комунікантів.

Але навчити студентів ефективно спілкуватися є дуже складною справою. Вона включає три головних елементи, які вказують на доцільність комплексного підходу до розвитку у студентів мовних вмінь та навичок, що дозволяють їм розкрити свій творчий потенціал у процесі професійного спілкування іноземною мовою.

По-перше, навчання іноземної мови не можна відділити від того соціального контексту, в якому вона використовується. Отже, знання контексту не менш важливе, ніж знання мови.

По-друге, професійне спілкування базується на двох процесах – породження мовлення та його сприйняття. Ефективність такого спілкування пов'язана із досягненням цілей, які ставить учасник спілкування у певній комунікативній ситуації.

По-третє, можна говорити про існування декількох умов, яких необхідно дотримуватися для ефективності мовленнєвої взаємодії. До них належать:

- знання загальних законів спілкування та їх дотримання;
- дотримання правил безконфліктного спілкування;
- використання правил і засобів мовленнєвого впливу.

Питання методики викладання іноземної мови неминуче порушує проблеми щодо ролі викладача у цьому процесі. Цілком очевидно, що успішна навчально-методична робота у системі вищої освіти багато в чому залежить від особистого ставлення викладача до нових форм та стратегій освіти. Говорячи про рівень компетентності викладача, слід мати на увазі не тільки володіння самою дисципліною та його прагнення постійно розширювати свій інтелектуальний потенціал, але й спроможність набувати спеціальні навички для мотивування студентів до вивчення іноземної мови. Серед викладачів іноземних мов все

більшу популярність набуває комунікативна методика. Вона базується на принципі групової взаємодії, при цьому комунікативні завдання, проектна діяльність або ділова гра є найбільш ефективним засобом вивчення навчального матеріалу.

Для комунікативного методу важливий принцип професійної спрямованості навчання, коли викладач відбирає навчальні матеріали, що сприяють поглибленню знань студентів, стимулюють їхню розумову діяльність та допомагають формувати професійно вагомі для студентів знання та вміння. Практичні заняття і завдання спираються як на вже вивчений матеріал, так і на фахові знання студентів. Врахування фахових знань необхідне, бо вони сприяють формуванню нових професійних інтересів, що, в свою чергу, призводить до підвищення творчої активності тих, хто навчається.

Щодо набуття і удосконалення навичок спілкування іноземною мовою, то у даному випадку студент реалізує відомий принцип: не можна навчити мови, її можна тільки вивчати.

Оскільки у комунікативному завданні (що має форму ділової гри) або проектній роботі важливим є комунікативна доцільність висловлювання, то особлива увага в процесі навчання лексики приділяється використанню ігрових засобів і прийомів, які вважаються ефективними та примушують студентів користуватися мовою, а не заучувати коректні мовні форми. Потрібен певний час для того, щоб студенти засвоїли той факт, що в будь-якому професійному спілкуванні їхні відповіді повинні бути об'ємними, що разом із власною відповіддю на питання треба надати доказ або спростування, висловити і обґрунтувати свою позицію та визначити своє особисте ставлення.

Практика свідчить, що, якщо запропонувати студентам певний алгоритм відповіді, то вони починають більш активно висловлювати свої думки і вибудовувати їх у певній логічній послідовності. Важливим елементом у цій роботі є запровадження і заучування розмовних формул, які опрацьовуються

під час виконання практичних завдань та вправ і закріплюються на кожному з наступних етапів навчання. Згодом студенти, володіючи цими навичками, починають легко будувати своє власне мовлення іноземною мовою і без допомоги алгоритмів відповіді. Кожне із комунікативних завдань системи співвідноситься з конкретним рівнем навченості студентів і послідовно виконує функцію «вирощування» та саморозвитку студента до рівня достатнього для переходу на наступний етап навчання.

Безперечно, така форма навчання дуже відрізняється, наприклад, від лекції або семінару і має у порівнянні з ними багато переваг. Командна робота – це завжди творчий процес, постійний «мозковий штурм», до якого активно залучаються всі учасники команди. Саме тут першочергове значення має така професійна властивість, як спроможність йти на компроміс заради успіху спільної справи. Працюючи в групах або командах, студенти навчаються, з одного боку, слухати інших людей, а з іншого, привертати їх увагу до своїх думок. Все це сприяє більш глибокому розумінню вивченого матеріалу, розвитку творчого і аналітичного мислення і усвідомлення того, що ідеї інших теж можуть бути геніальними.

Дуже важливо організувати роботу в групах не стільки за принципом формального розподілу ролей, скільки за принципом внутрішнього усвідомлення і прийняття цих ролей кожним членом групи. Тобто цілком природно створюється «командний дух» і надходить усвідомлення того, що група являє собою ресурс, який можна ефективно використовувати.

Використання більш гнучкого підходу викладача до своїх обов'язків, а також особиста адаптація до нового стилю поведінки трансформує функції викладача. Незважаючи на те, що роль викладача залишається пріоритетною, оскільки саме він залишається головним джерелом знань та інформації, йому відводять моделюючу, організуючу, спрямовуючу і контролюючу роль.

Завдання викладача складається зі створення такої атмосфери навчального процесу, за якою максимально збільшується частка безпосередньої участі самого студента у вивченні мови. Студент починає відчувати постійну потребу працювати самостійно і підвищувати рівень своїх знань. Проте, і це особливо помітно на початковому етапі, він потребує допомоги з боку викладача щодо методики організації самостійної роботи з вивчення іноземної мови. Отже, головне завдання викладача – «озброїти» студента такою методикою, за якою він мав би можливість досягти певної компетенції у спілкуванні іноземною мовою.

Література

1. Володько С.М. *Об особенностях экранного восприятия иноязычной информации / С.М. Володько // Иноязычные образования: формирование профессионально-ориентированной компетенции: Материалы Международной конференции. – Минск. – 2003. – С. 84-86.*
2. Коньшева А.В. *Современные методы обучения английскому языку. – Минск: Тетра Системс. – 2003. – 175 с.*
3. Пассов Е.И. *Коммуникативное иноязычное образование: готовим к диалогу культур. – Минск: ООО «Лексис». – 2003. – 184 с.*

*K.V. Nesterenko, N.V. Yakovenko
Yaroslav Mudryi National Law University,
National Academy of Interior Forces*

THE ELEMENTS OF SPEECH COMMUNICATION PROCESS

Communication process means transmission information aimed at interaction between different subjects of communication with the help of different channels and different communicative devices. This process is realized in different forms and is dependant on the number of participants, different strategies, communicative goals, etc.

The scientists have worked out numerous models of communication which reflect the consequence of this process realization.

Generally speaking, communication process suggests that the sender (the speaker) transmits some message to affect the receiver (the listener).

As teachers are professionally involved in the process of transmission information to students, this topic seems to be quite essential. A teacher should be able to realize in what comprising element of speech communication process there can be possible failures and drawbacks in getting information by the students.

The process of sending a message is comprised of the following elements such as the sender, the message, the channel, the receiver and dependant on the goal, the chosen channel, the existence of common for both sign system (language).

The information which is sent should be adequately perceived by the receiver.

Communication also presupposes the feedback thanks to which the sender is sure that the receiver adequately got the information.

The sender (speaker, addresser) initiates the communication process. The sender can be an individual, a group of people, a social institution (a firm, an establishment, a public organization). The result of the interpretation depends on the number of factors. Social status, reliability and sender's qualification are the most significant factors which influence the level of trust of the audience to the information.

The receiver (addressee) receives the communicated information. Everything the speaker says is filtered through the receiver's frame of reference. A receiver's frame of reference is the total sum of his or her knowledge, experience, goals, values, attitudes. Listener and speaker are different people, they can never have exactly the same frame of reference.

Because people have different frames of reference, a public speaker, or a teacher must adopt the message to a particular audience. If the receiver is more than one person, it is the communication audience. As the subject of impact the communication audience can be mass or specialized. The students can be marked as specialized audience.

The message is whatever a receiver communicates to someone else. Coded information can be presented by road signs, schemes, verbally, etc.

The goal of the speaker is to have intended message to be the message that is automatically communicated. Achieving this depends both on what the speaker says (the verbal message) and how the speaker says (the nonverbal language). Definitely, the message is better transmitted and better perceived through audiovisual imagery.

The channel is the means by which a message is communicated. For example, mass media inform us about important events. To be transmitted the message is wrapped in some form, or codified. Then, after achieving the receiver the message starts to be decodified. Some information can be transformed into the documents, computer files, laws, etc.

Signals are also transmitters. They are radio signals, signal fires, drums rhythms, etc. Signal is a kind of conditioned repertoire which is understood by both a receiver and sender. Each signal in techniques or in a living organism has information and regulatory function.

Feedback consists of messages sent from the listener to the speaker.

Most communication situations involve two-way communication in which the speaker can see how the audience is responding. Successful speakers or teachers learn to interpret the feedback sent by listeners and to adjust their messages in response to the feedback. Sometimes, for example, in mass communication the feedback is distanced and not immediate.

There can be interference in the process of communication which should always be meant by a teacher.

Interference is anything that impedes the communication of a message. Interference can be either external or internal. External interference comes from outside the audience. Internal interference comes from within the audience – such

as poor listening skills or lack of concentration. Successful public speakers work to hold their listeners' attention despite interference.

С.М. Нікіфорова

Харківський національний медичний університет

ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВО НА ЗАНЯТТЯХ З РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

У ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ

Навчальний принцип активної комунікації, що є провідним у навчанні іноземців російській мові, пропонує використання досліджуваних фактів з метою спілкування. Нормальний обмін усною та письмовою інформацією, знаннями, думками, тобто адекватна комунікація, неможливий без країнознавчих знань і лінгвокраїнознавчих умінь. Іншими словами, лінгвокраїнознавство зачіпає сутність комунікативного викладання мови. Лінгвокраїнознавчий аспект викладання російської мови можна кваліфікувати як міжрівневий, що пронизує всі системні рівні навчання російській мові. Він послідовно здійснюється в практичному курсі російської мови. Всі аудиторні та позааудиторні види робіт співвіднесені по темах і мовному (у тому числі лінгвокраїнознавчому) матеріалу. На заняттях з російської мови даються відомості про суспільний і державний устрій України, економіку, політику, історію та географію, систему середньої та вищої освіти, досягнення науки і культури, про літературу, спорт, старі та нові традиції та звичаї. При роботі з іноземними студентами-нефілологами тексти можуть вилучатись як з навчально-професійної, так і з суспільно-політичного та соціально-культурної сфер спілкування. Зміст відібраних текстів має визначатися цілями навчання (комунікативною, професійною та загальноосвітньою) і відповідати реалізованим задачам - не тільки систематизації та поглибленню знань граматики, лексики з теми, забезпеченню свідомого володіння мовним матеріалом, але й ознайомленню студентів зі країнознавчим матеріалом. У

зв'язку зі здійсненням принципу активної комунікації в подачі матеріалу необхідна система завдань та активізації мовленнєвої діяльності студентів. Ця система повинна бути спрямована на активізацію розумової діяльності, носити проблемний характер, враховувати майбутню спеціальність студентів і реалії рідної для них культури. Початковим етапом в роботі над лінгвокраїнознавчим матеріалом є виділення найбільш важливої безеквівалентної і фонові лексики, її семантизація і розподіл за темами в залежності від майбутньої спеціальності студентів. Особливо важливою представляється робота зі семантизації лексики. Основним засобом тут є наочність - ілюстрації, фотографії тощо. Однак ілюстрування не виключає коментування. Після введення і семантизації лексики необхідні завдання щодо активізації мовленнєвої діяльності студентів: питання з виділення основної інформації тексту, з перерахування окремих фактів, з визначення теми і основної ідеї тексту. Студенти повинні розкрити логіку подій, зробити висновок, узагальнення, довести тези, підтвердити положення тексту тощо. Цільова установка на формування і розвиток мовних навичок і вмінь реалізується в завданнях, заснованих на відомостях, отриманих з текстів. Наступний етап - перехід до монологічного вислову. Студенти складають свій текст про реалії рідної країни на основі тексту про український спосіб життя, українську дійсність.

Запровадження елементів рідної для студентів культури робить заняття більш живим, сприяє зростанню мотивації, позитивно впливає на процес формування мовних навичок і вмінь. Спираючись на прийом зіставлення фактів двох культур, викладач апелює до вже наявних знань, досвіду і асоціаціям студентів, а це веде до оптимізації процесу навчання російській мові. Отже, країнознавча робота з будь-якої теми сприяє збагаченню та активізації словникового запасу студентів, розширює рамки мовних ситуацій, стимулює мовну діяльність, поглиблює і розширює професійні знання та вміння, необхідні для педагогічної діяльності.

Література

1. *Верещагин Е.М, Костомаров В.Г. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. М. : Рус. яз., 1983.*
2. *Пособие по методике преподавания русского языка как иностранного для студентов-нефилологов / сост. В.С. Девятайкина, В.Д. Добровольская, З.Н. Ивлева [и др.]. М. : Рус. яз., 1984.*

О.В. Нітенко

Національна академія внутрішніх справ (м. Київ)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРАВА В УНІВЕРСИТЕТАХ ІТАЛІЇ

Швидкі економічні зміни в контексті глобалізаційних процесів, зростання вимог до працівників з боку роботодавців впливають безпосередньо на систему вищої освіти та, відповідно, на вимоги до підготовки конкурентоздатних фахівців усіх галузей, і, зокрема, – фахівців права. У рамках Болонського процесу розробляються відповідні інструменти та підходи до підготовки фахівців – трициклова система, компетентнісний підхід, **іншомовна підготовка**. Тож вітчизняні вищі навчальні заклади, реалізуючи завдання державної політики щодо інтеграції до Європейського простору вищої освіти, мають модернізувати навчальні програми відповідно до європейських стандартів взагалі, й вимог щодо володіння іноземною мовою зокрема. Для цього необхідним є аналіз та узагальнення кращого європейського досвіду з метою його використання в процесі модернізації іншомовної підготовки в вітчизняних університетах юридичного профілю.

Видається доцільним розглянути опис особливостей такої підготовки в Італії, оскільки, за Шанхайським рейтингом, три італійські університети, які готують юристів, увійшли до другої сотні кращих університетів світу – Болонський, Міланський та Римський. Лідером серед них є Болонський, який є *найстарішим університетом Європи* і одним із найбільших університетів Італії

– 84 215 здобувачів вищої освіти [4]. Крім того, *перша в світі* Школа права, з якої, власне, й розвинувся сам університет, виникла саме в Болоньї.

Наразі в університеті за підтримки проекту Еразмус діє Юридична школа, у рамках якої студенти, як правило, іноземні, мають можливість вивчати право англійською мовою. Так, для студентів бакалаврату англійською мовою пропонуються дисципліни «Порівняльний конституціоналізм», «Інформаційні технології й право», «Право ЄС», «Міжнародне право», «Міжнародне торговельне право» та інші. Для здобувачів магістерського ступеня діють англомовні магістерські інтегровані програми на зразок «Ділове управління», «Міжнародний менеджмент» і «Право інформаційно-комунікаційних технологій та юридична інформатика», а для здобувачів докторського ступеня з права функціонує одна англомова трирічна докторська програма «Право, наука й технології», яка користується значною популярністю [3].

Другим від Італії за своїми показниками в Шанхайському рейтингу йде Міланський університет. На його юридичному факультеті також функціонують англомовні програми: магістерські «Сталий розвиток» і «Політичні науки» й докторська «Національні та міжнародні юридичні студії» [1]. Міланський університет практикує також частково англомовне викладання деяких курсів із юриспруденції. Крім того, факультет пропонує всім бажаючим навчання протягом 1-2-х семестрів в університетах-партнерах за кордоном, оскільки він має договори про співпрацю з університетами Берклі й Стенфорда (США), Мадрида (Іспанія), Коїмбри (Португалія), Лунда (Швеція) та інших міст.

І замикає трійку лідерів Римський університет (або «Сапієнца»), на юридичному факультеті якого отримують освіту понад 40 000 здобувачів усіх рівнів [2]. Цей університет має понад 1 000 міжнародних угод про співпрацю з 400 університетами світу; щороку сюди приїжджає на навчання біля 1 100 іноземних студентів. Тут також можливе викладання деяких курсів англійською мовою та діють англомовні магістерські програми. Отже, розповсюдженою

європейською практикою в іншомовній підготовці фахівців права (на прикладі італійських університетів) є викладання окремих курсів із юриспруденції англійською мовою, а також функціонування англійськомовних магістерських та докторських програм.

Література

1. *Humanities, Social Sciences and Law. Milan University.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unimi.it/ENG/courses/69197.htm>.
2. *Law. Roma University (Sapienza).* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.uniroma1.it/structures/faculties-0/law>
3. *Law, Science and Technology.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unibo.it/en/teaching/phd/2014-2015/law-science-and-technology-1>
4. *The (Bologna) University today: numbers and innovation.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unibo.it/en/university/who-we-are/university-today/university-today>

А.С. Овичникова, О.В. Помазун

Харьковский национальный медицинский университет

ДОСТИЖЕНИЕ КОММУНИКАТИВНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ И ВОСПИТАТЕЛЬНЫХ ЦЕЛЕЙ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ЛИНГВОСТРАНОВЕДЧЕСКОГО МАТЕРИАЛА

Одна из ведущих в достижении коммуникативных, познавательных и воспитательных целей – лингвострановедческий аспект преподавания русского языка как иностранного. Существующих на данный момент пособий, знакомящих иностранцев с историей, географией, экономикой, культурой нашей страны, недостаточно.

Поэтому мы сочли целесообразным создать для студентов-иностранцев пособие «Харьков медицинский», которое позволит будущим врачам соприкоснуться с открытиями мирового значения харьковской медицинской школы XIX-XX вв.

Это история формирования Харьковской медицинской школы на протяжении 210 лет существования ХНМУ; открытия в разных областях

медицины; вклад харьковской медицинской школы в мировую медицину, а также воспитание уважения и гордости к своей alma mater.

Данное пособие – это целый комплекс методов и приемов, позволяющих преодолеть лексико-грамматические, лексические, лингвостилистические, структурно-смысловые трудности, обучить научному стилю речи и работе над публицистическим текстом.

Для пособия был отобран материал (имена, реалии, факты, процессы, явления, страноведчески ценная лексика), необходимый для понимания роли харьковской медицины в мировом процессе.

Страноведческий материал адаптирован (проведено сокращение текстового материала, представляющего трудности в языковом плане и несущего второстепенную информацию) с сохранением идейной позиции авторов.

Особую важность представляет данное пособие для будущего врача, так как в ходе работы над ним происходит осознание уникальности, своеобразия и ценности каждой личности, креативных способностей человека

Я.О. Павліщева

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ

ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВНЗ

Глобалізація сучасного суспільства, відкритий міжнародний обмін спеціалістами у різних сферах виробництва та інтеграція України до європейської спільноти зумовлює необхідність розширювати методи навчання іноземних мов та поліпшувати їх ефективність технічними засобами, що постійно розвиваються. Поширення інформаційних технологій у наш час набуває глобального характеру і відкриває цілковито нові та якісно інакші можливості для подальшого розвитку у галузі викладання іноземних мов. Такою всеохоплюючою та впливовою системою виявляється Інтернет.

Застосування Інтернет-технологій стає дедалі актуальнішим у вітчизняних ВНЗ. Крім знань, що пропонують програми з вивчення іноземних мов у навчальних закладах, у сучасного студентства виникає гостра необхідність виходити за рамки програми та оволодівати додатковими знаннями з іноземної мови. Більш того, володіння іноземною мовою (та навіть декількома мовами) стає невід'ємною складовою успішного кар'єрного зростання особистості.

Популярність системи Інтернет у викладанні іноземних мов полягає у тому, що пріоритетним у цій галузі є формування комунікативної компетенції студентів, через яку, у свою чергу, реалізуються освітянська, виховна та розвивальна мета начального процесу. Оскільки Інтернет у сучасному світі є тим простором, де відбувається значна частина комунікацій індивіда, незалежно від географічного розташування співрозмовників, він виступає тим важливим засобом, за допомогою якого реалізується міжкультурна взаємодія і, відповідно, формується комунікативна компетенція. Використовуючи Інтернет у процесі викладання іноземної мови, викладач залучає студентів до безпосереднього та динамічного спілкування, має можливість познайомити студентів з живою мовою як вона є поряд з академічною мовою, що пропонується навчальною програмою. Спілкуючись в системі Інтернету, студент опиняється у справжніх життєвих ситуаціях і залучається до вирішення широкого спектру реалістичних та цікавих проблем. Живе мовне середовище Інтернету стимулює розвиток швидкого та в водночас адекватного реагування в процесі безпосереднього спілкування. Крім того, за наявності великої кількості комунікативних форумів у різноманітних напрямках викладач може підбирати та пропонувати форуми за спеціалізацією студентів, на яких вони зможуть обговорювати важливі для них професійні питання на міжнаціональному рівні.

Використання Інтернет-технологій, таких як форуми, соціальні мережі, інтерактивні новини, освітянські програми в онлайн режимі у викладанні іноземних мов забезпечує справжню зацікавленість студентів до дисципліни,

бажання пізнати її якомога глибше з метою більш інтенсивного спілкування, а, відповідно, залучання зазначених технологій значно підвищує ефективність процесу навчання. Більш того, використання Інтернет у навчальному процесі сприяє розвитку колективної роботи студентів та навичок ефективної командної взаємодії.

Таким чином, в умовах сьогоденних реалій володіння іноземними мовами стає все гострішою потребою сучасного суспільства. Його глобалізація вимагає від індивіда адекватної комунікативної та міжкультурної компетенції, яка неможлива без постійної практики спілкування іноземною мовою. Саме тому використання Інтернет-ресурсів у викладанні іноземних мов є тим унікальним засобом, що може значно оптимізувати цей процес, зробити вивчення іноземних мов більш цікавими та доступними для широкої аудиторії студентів.

Література

1. Андреев А.А. Введение в Интернет-образование. Учебное пособие. – М.: Логос, 2003
2. Девтерова З. Р. Образовательные возможности новых информационных технологий в обучении иностранному языку в неязыковом вузе [Текст] / З. Р. Девтерова // Молодой ученый. — 2011. — №9. — С. 203-205.;
3. Потапова Р.К. Новые информационные технологии и лингвистика: Учебное пособие. Изд. 2-е. – М.: Едиториал УРСС, 2004.; 4. Скуратівська М.О. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов у вищій школі України //intkonf.org

Т.М. Панова, Р.В. Латишев

Національний університет цивільного захисту України

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ КОМПЛЕКСУ ОПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ

ЗНАНЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДСНС

Найважливішим завданням сучасної системи освіти при переході на стандарти нового покоління є забезпечення можливостей студентів самостійно здійснювати діяльність викладача, ставити навчальну мету, шукати й використовувати необхідні засоби та способи їх досягнення.

Тільки творчий підхід до побудови заняття, його неповторність, насиченість різноманітними прийомами, методів і форм можуть забезпечити його ефективність. Засоби тестового контролю знань, вбудовані в мультимедіа курси, полегшують діяльність викладача і створюють ефективний зворотній зв'язок.

Інтерактивні та мультимедіа технології інтегрують у собі потужні розподілені освітні ресурси, вони можуть забезпечити середовище формування та прояву ключових компетенцій, до яких належать в першу чергу інформаційна та комунікативна.

Сьогодні використання освітніх інформаційних технологій здійснює помітний вплив на зміст, форми й методи навчання. Застосування цих технологій дозволяє в значній мірі інтенсифікувати навчальний процес і активізувати студентів. Педагогічні можливості комп'ютера та інтерактивної дошки, як засобів навчання, за рядом показників набагато перевершують можливості традиційних засобів реалізації навчального процесу. Інтерактивна дошка та система оперативного контролю знань поєднують у собі можливості різноманітних засобів наочності, тренажерних пристроїв, технічних засобів контролю та оцінки результатів навчальної діяльності й витісняють застарілі засоби навчання. Використання сучасних мультимедійних та інтерактивних технологій у викладанні фахових дисциплін дозволяє підвищити наочність і ергономіку сприйняття навчального матеріалу, що позитивно відбивається на навчальній мотивації й ефективності навчання. Інтерактивні та мультимедіа технології збагачують процес навчання, залучаючи до процесу сприйняття навчальної інформації більшість чуттєвих компонентів студентів. Використання інтерактивних та мультимедіа технологій під час підготовки та проведення занять дають можливість:

- індивідуалізувати навчальний процес, пристосувати його до особистісних особливостей і потреб студентів;

- організувати навчальний матеріал з урахуванням різних способів навчальної діяльності;
- компактно представити великий обсяг навчальної інформації, чітко структурованої та послідовно організованої;
- посилити візуальне сприйняття й полегшити засвоєння навчального матеріалу;
- активізувати пізнавальну діяльність студентів.

Важливою складовою освітнього процесу є перевірка знань студентів, отриманих на заняттях. Як відомо, найбільш технологічним способом перевірки знань є тестові методи, зокрема, із закритою формою тестових завдань (вибір однієї або кількох правильних відповідей). Комплекс оперативного контролю знань Interwrite CPS IR та програмне забезпечення Interwrite Response дозволяють найбільшою мірою вирішувати поставлені завдання.

Цей комплекс призначений для його застосування та інтеграції в навчальному процесі. Тобто, він ідеально підходить для проведення різних заходів, таких як презентації, доповіді, конференції та круглі столи.

Література

1. Башмаков И.А., Рабинович П.Д. О концепции информатизации учебного процесса//Вестник МЭИ. -2003. – №4.
2. Рабинович П.Д., Баграмян Э.Р. Практикум по интерактивным технологиям на уроках: учебно-методическая разработка – М.: ГОУ Педагогическая академия.- 2010. – 156 с.
3. *The international encyclopedia of international Evaluation. Edited by H.J. Walberg and G.D. Haertel. Pergamon Press, 1990.*

О.Б. Петрова

Харківський національний медичний університет

**ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ
ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Для підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності використовуються сучасні методики, які дозволяють досягти адекватного рівня професійної іншомовної комунікативної компетенції. Ефективність методики комунікативного навчання іноземної мови студентів немовних університетів залежить від багатьох різноманітних чинників. Велике значення серед них має організація навчання, послідовність застосування комунікативного підходу впродовж усього курсу навчання [1-3].

Величезну, іноді вирішальну роль для досягнення результативності від використання комунікативних методів на заняттях іноземної мови відіграє бажання, компетентність та ерудованість викладача. Як відомо, комунікативний метод передбачає моделювання процесу комунікації впродовж занять, навчання уподібнюється процесу спілкування [3-4]. Адекватність реалізації дидактичних задумів педагога прямо залежить і від стартових установок, які викладач повинен надати, а також правил проведення заняття ("працюють усі", "всім цікаво", "хто краще?" "хто швидше?" тощо) в навчальній групі.

Лексичне випередження є принциповим, студенти спочатку запам'ятовують англійські слова, вирази, мовленнєві формули. Потім у процесі спілкування засвоюється граматики. Викладачеві необхідно володіти мистецтвом організації комунікативного заняття, оскільки в процесі навчання належить адекватно відміряти ступінь спрощення мовного матеріалу відповідно до рівня володіння мовою в навчальній групі. Значення нових слів викладач пояснює за допомогою знайомої студенту лексики, граматичних конструкцій, виразів.

Необхідно використовувати і невербальні засоби, які у відповідній ситуації допомагають іншомовному спілкуванню. Не слід забувати про ілюстративний матеріал, який має сприяти як розумінню навчального матеріалу, так і його систематизації, яка має ніби невимушено відбуватися в аудиторії на занятті.

Продуманість ситуацій спілкування допомагає ефективніше просуватися до мети – досягнення професійної іншомовної комунікативної компетенції

майбутнього фахівця. Тому викладач не повинен бути центральною фігурою у спілкуванні, йому належить створювати атмосферу сприяння комунікації, стимулювання мовленнєвих, когнітивних, творчих здібностей студента, створення умов, коли кожен студент навчальної групи стає персонажем навчального спілкування та активно взаємодіє з іншими учасниками цього процесу.

Одним із важливих орієнтирів сучасного викладання іноземної мови – є мета навчити студента самостійно працювати для свого саморозвитку на основі моделі діяльності, наданої йому впродовж років навчання в університеті. Вивчення іноземної мови в рамках комунікативного підходу має стимулювати активність, самостійність, креативність студентів. Для збереження індивідуального підходу викладач повинен передбачати різноманітні види роботи в аудиторний час (індивідуальна, групова, парна) відповідно до ситуації та рівня знань студентів.

Отже, викладач має застосовувати фактори позитивного впливу на ефективність навчання за допомогою комунікативного підходу, розвивати у студентів бажання практичного вживання іноземної мови.

Література

1. *Dudley-Evans T., St John M. J. Developments in English for Specific Purposes: A multi-disciplinary approach. / T. Dudley-Evans, M. J. St John. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – P. 234-247.*
2. *Бабанский Ю. Интенсификация процесса обучения / Ю. Бабанский. – М: Знание, 1987. – 78 с.*
3. *Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М.: Просвещение, 1991. – 223 с.*
4. *Widowson H. G. Usage and Use. // H. G. Widowson. Teaching Language as Communication. – Oxford: Oxford University Press, 1978. – P. 1–21.*

Л. М. Писаренко

Харківський національний університет міського господарства

РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ

Мова та культура є взаємопов'язаними елементами соціального життя, і якщо знання про «об'єктивну культуру», тобто про економічну систему, соціальні звичаї, політичні структури та процеси, літературу та мистецтво, можна отримати через інші джерела, то знання про «суб'єктивну культуру» (психологічні особливості культури, ментальність) закладені саме в мову.

Саме тому при викладанні мовних дисциплін основний акцент повинен робитися на навчання комунікативної компетенції, а при викладанні іноземної мови ще й міжкультурної компетенції. Оскільки міжкультурна комунікація – спілкування, що здійснюється в умовах настільки сильно культурно обумовлених розходжень в комунікативній компетенції його учасників, що ці відмінності істотно впливають на успіх чи невдачу комунікативної події. Під комунікативною компетенцією при цьому розуміється знання, що використовуються при комунікації символічних систем і правил їх функціонування, а також принципів комунікативної взаємодії. Міжкультурна комунікація характеризується тим, що її учасники при прямому контакті використовують спеціальні мовні варіанти і дискурсивні стратегії, відмінні від тих, якими вони користуються при спілкуванні всередині однієї і тієї ж культури.

Таким чином, комунікація є складний, символічний, особистісний, транзакційний і часто неусвідомлюваний процес, який з необхідністю є неточним. Комунікація дозволяє учасникам виражати деяку зовнішню по відношенню до самих учасників інформацію, внутрішній емоційний стан, а також статусні ролі, в яких вони перебувають один щодо одного.

Мова є неоднозначною символічною системою, і тим не менше її використання в комунікативних подіях зазвичай приводить до взаємної згоди комунікантів про трактуванні мовних значень. Цьому сприяє культурно обумовлена комунікативна компетентність – кілька видів загальних знань,

поділюваних комунікантами. По-перше, це знання власне символічної системи, в термінах якої відбувається комунікація, і, по-друге, знання про будову зовнішнього світу. Знання про зовнішній світ складаються з особистого досвіду індивідуума; базових, фундаментальних знань про світ, наявних у всіх людей; і всіх інших знань, якими ми володіємо внаслідок нашої приналежності до різних національних, етнічних, соціальних, релігійних, професійних та інших груп.

Спочатку учасники повинні усвідомити, що культурні відмінності дійсно існують. Це не настільки очевидно, так як ні принципи комунікації, ні культурні стереотипи не є в більшості випадків усвідомлюваними.

Ці знання мають бути освоєні таким чином, щоб змінити деякі комунікативні та культурні презумпції і впливати тим самим на поведінку людей в ситуаціях міжкультурного спілкування. Підвищення міжкультурної сприйнятливості має стати однією з цілей мовної освіти.

Література

1. Тер-Минасова С.Г. *Язык и межкультурная коммуникация: (Учеб. пособие) / С.Г. Тер-Минасова — М.: Слово/Slovo, 2000. — 624 с.*

О.О. Полозова

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯК КОМУНІКАТИВНИЙ СКЛАДНИК ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Уміння спілкуватися є винятково важливою людською компетенцією, однією з передумов досягнення успіху в будь-якій справі. Розвинена мовна особистість знає й ефективно використовує лінгвістичні, соціолінгвістичні, прагматичні аспекти комунікації, правила комунікативної поведінки в різних ситуаціях.

Комунікативна парадигма – обов'язкова складова змісту вищої освіти, адже в сучасному професійному світі комунікативні вміння є одними з ключових. Із усіх професійних якостей високо цінують вміння слухати, говорити, переконувати, працювати з різноманітною інформацією, працювати в команді тощо.

Упровадження інформаційних технологій у різні галузі сучасної освіти набуває все більш масштабного і комплексного характеру. Нині студенти мають можливість здобувати освіту із використанням сучасних комп'ютерних засобів

Використання презентацій є доцільним на заняттях з української мови за професійним спрямуванням для вдосконалення мовної компетенції студентів.

Важливим моментом під час роботи з мультимедійними презентаціями є підготовка й проведення студентами презентації як дії, тобто презентування, демонстрація студентами створеної презентації й подальше її обговорення. Це потужний та унікальний засіб для формування в студентів вмінь виступати перед аудиторією, коротко формулювати свою думку, структурувати свою доповідь.

Особливою гранню риторичних умінь учнів є вироблення вмінь прогнозувати риторичні стратегії мовця, що передбачають формулювання відповідей на такі запитання:

1. *Для чого я буду це говорити?* Потрібно чітко визначити комунікативні цілі і мету виступу, уявити результат, якого прагне оратор.

2. *Кому я буду говорити?* Важливо охарактеризувати аудиторію за кількісними, віковими, гендерними, соціально-культурними показниками, за рівнем обізнаності, підготовленості, толерантного ставлення до мовця.

3. *Що найважливіше у власній промові?* Розробити тему виступу, виділити мікротеми, дібрати і згрупувати інформаційний змістовий матеріал, сформулювати основні положення виступу.

Використання на заняттях презентацій студенти мають учитися виступати перед аудиторією, діалогувати, брати участь в обговоренні, виконувати різні комунікативні ролі (мовця, активного співрозмовника, слухача, реципієнта тощо).

У процесі такої роботи важливо показати кожному студенту, що доносити свої думки, спілкуватися, виступати перед аудиторією може кожен, а в процесі

таких навчально-комунікативних тренувань це буде робити з кожним разом все легше і легше.

Використання на заняттях сприяє розвитку в студентів:

- культури мислення (відкритість, оперативність, ерудицію, самостійність, самореалізацію, гнучкість);
- культури мовлення (правильність, виразність, ясність, логічність, точність, багатство, доцільність, чистота);
- культури поведінки (ввічливість, повага, тактовність, коректність, гнучкість);
- культури спілкування (стратегія і тактика комунікативних дій, входження у процес спілкування, утвердження в колективі, знаходження однодумців, повага до опонентів, відповідальність за слово).

Н.О. Попова

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

СТУДЕНТА НЕМОВНОГО ВНЗ

Сучасна парадигма освіти розрахована на виконання завдання виховання професіоналів високого рівня, які за визначенням мають стати полікультурними особистостями, здатними системно оцінювати оточуюче середовище, бути гуманітарно грамотними, готовими до міжкультурного професійного спілкування, зокрема й засобами іноземної мови. Вивчення іноземної мови у немовному ВНЗ з цієї точки зору набирає значущості, особливо у сучасній глобалізованій дійсності [1-3].

У межах комунікативного підходу до викладання іноземних мов одним із стрижневих понять є іншомовна комунікативна, зокрема професійна, компетенція. Дослідженнями в даній галузі (Коннова З. І., Сисоєв В. П., Хуторской А. В., Бородіна Г. І., Костюкова Т.А., Морозова А.Л. та ін.) встановлена

багатокомпонентність цієї компетенції [1-5]. Висвітлюючи її компонентний склад, лінгвометодисти визначають як основні лінгвістичну, тематичну, соціокультурну, компенсаторну та навчальну компетенції [1].

Практично значущим є урахування цих даних для викладання. Так, у праці Т. А. Костюкової та А. Л. Морозової [5] виділені практико-орієнтовні рівні розвитку іншомовної комунікативної компетенції, що відбивають її структуру. Це, зокрема, когнітивний рівень – передбачає оволодіння набором професійних та мовних знань, яких студент набуває в процесі вивчення іноземної мови в межах навчальної програми свого немовного університету з метою застосовувати іноземну мову як засіб спілкування, в тому числі і професійного. Його обсяг містить цілі, завдання, принципи професійної діяльності, знання способів професійної самоосвіти засобами іноземної мови.

Також дослідники визначають операційний рівень (містить організаторські вміння майбутнього спеціаліста ефективно реалізовувати заплановану ним комунікацію, підтримувати, керувати та завершувати іншомовне спілкування з урахуванням особистісної специфіки та можливостей комуніканта), який проявляється впродовж практичного застосування отриманих знань з власної профільюючої дисципліни. Ще одним із визначених рівнів у структурі іншомовної компетенції є особистісно-професійний рівень. Він передбачає наявність таких професійно-особистісних якостей, як комунікативність, толерантність, здатність долати психологічний бар'єр при іншомовному спілкуванні, наявність досвіду професійного спілкування, а також пов'язаний із мотивацією професійної самоосвіти впродовж навчання у ВНЗ.

Таким чином, розглянута багатоаспектність іншомовної комунікативної компетенції має бути врахована при навчанні іноземної мови студентів немовних вищих навчальних закладів, що підвищить рівень викладання та поліпшить ефективність у досягненні мети – підготовки сучасного професійно

компетентного фахівця, готового до іншомовного спілкування у своїй професії та для саморозвитку.

Література

1. Коннова З. И. Развитие профессиональной иноязычной компетенции будущего специалиста при многоуровневом обучении в современном вузе: дисс. ... д-ра пед. н.- Тула, 2003. – 355 с.
2. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – №2. – С.58-64.
3. Сысоев В. П. Концепция языкового поликультурного образования: Дис. ... д-ра пед. наук. / В.П. Сысоев. – М., 2004. – 268 с.
4. Бородіна Г.І. Комунікативно-орієнтоване навчання іноземної мови у немовному вузі // Іноземні мови. — 2005. — № 2. — С.28-31.
5. Костюкова Т. А., Морозова А. Л. Развитие иноязычной коммуникативной компетентности студентов неязыковых вузов: монография / Т.А. Костюкова, А. Л. Морозова. – Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2011. – 119 с.

V.B. Pryanitska

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

SOME USEFUL TIPS FOR SUCCESSFUL COMUNICATION

The process of teaching requires lots of practical skills. One of them is the ability to communicate effectively. We are usually aware of the importance of good communication skill. But we often forget about the fact that approximately 80-100% of a communication can happen nonverbally.

Nonverbal communication is a process of generating meaning using behavior other than words. . In terms of content, nonverbal communication tends to do the work of communicating emotions more than verbal. While verbal communication is important, humans relied on nonverbal communication for thousands of years before we developed the capability to communicate with words.

It is generally assumed that there are many different types of non-verbal communication.

They include:

- **Body Movements (*Kinesics*)**, for example, hand gestures or nodding or shaking the head;
- **Posture**, or how you stand or sit, whether your arms are crossed, and so on;
- **Eye Contact**, where the amount of eye contact often determines the level of trust and trustworthiness;
- **Para-language**, or aspects of the voice apart from speech, such as pitch, tone, and speed of speaking;
- **Closeness or Personal Space (*Proxemics*)**, which determines the level of intimacy;
- **Facial Expressions**, including smiling, frowning and even blinking; and
- **Physiological Changes**, for example, sweating or blinking more when nervous.

As we live in the world full of stresses and negative situations we must pay special attention to the way we behave. If you feel disappointed or irritated the tone of your voice, intonation and movements of your body will clearly signal that something unpleasant has happened. We must be aware of some unconscious nonverbal expressions that might confuse or even turn off your listeners. A teacher who wants to become efficient must control his/her emotions, gestures, facial expressions etc. Therefore the material elaborately chosen for lessons must be “accompanied” by proper behavior, gestures, facial expressions in other words a teacher must improve communication skills as well as his/her psychological well-being. If we think that students or learners attend our classes only for the reason that they want to speak English well we are mistaken. The most important thing for every person is to be needed, loved and respected. Clarity of speech, friendly disposition, smiling face, smooth movement helps to develop successful interaction. Realizing this fact will definitely lead to a professional development.

Literature

1. *Ellen Goldman As Others See Us: Body Movement and the Art of Successful Communication.*
Publisher: Routledge. Place of publication: New York. - 2004.-С. 3-50.

Я.В. Романцова

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

ИЗУЧЕНИЕ ИДИОМ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА - ФАКТОР РАЗВИТИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ - ЮРИСТОВ

Социально-экономические изменения, процессы гуманизации, которые активно происходят в Украине, в значительной степени способствуют расширению возможностей для профессионального становления, интеллектуально-культурного развития личности, воспитанию ее творческой индивидуальности. Одним из подходов к преподаванию английского языка как иностранного в высшей школе Украины является коммуникативный. Главная идея этого подхода заключается в необходимости не только получения студентами знаний, но и развития ими навыков и умений использования языковых форм для реальных целей, чтобы стать эффективными пользователями языка [3, с.7].

Иностранные слова следует изучать не отдельно, а в словосочетаниях, поскольку запоминание отдельного слова, особенно полисемантического, не делает возможным правильное его использование в речи. Знать иностранный язык означает иметь речевые навыки, уметь говорить, выражать свои мысли так, как это делает носитель языка в ситуациях повседневного или профессионального общения. Изучение английского языка с использованием пословиц, поговорок и идиоматических выражений считается одним из способов овладения иностранным языком, который максимально приближает студента к языку носителя, способствует развитию речевых навыков и помогает почувствовать местный колорит, то есть реализует коммуникативный подход к

обучению. Функциональные возможности пословиц и поговорок позволяют студентам при изучении иностранного языка в непринужденной игровой форме отработать произношение отдельных звуков, усовершенствовать ритмико-интонационные навыки; поощряют автоматизации и активизации многих грамматических явлений; развивают творческую инициативу; обогащают словарный запас студентов; помогают усвоить строй языка; развивают память и эмоциональную выразительность речи. Необходимость поисковых средств эквивалентного перевода идиом в родном языке развивает переводческие навыки и умения, стимулирует интерес к работе со словарем.

Использование пословиц, поговорок, как части души народа, имеет важное значение для представителей многих профессий, в частности - юристов. Правовед должен быть осведомлен не только в законодательстве, но и иметь высокий уровень культуры речи. Компетентность во владении английским языком для юриста является обязательным атрибутом высокого уровня профессионализма. Будущие юристы должны быть широко осведомлены англо-американскими пословицами и поговорками на тему права, преступления и наказания, правосудия, что способствует лучшему овладению профессиональной терминологией; расширяет знания о языке и особенности ее функционирования; привлекает к культуре страны изучаемого; дает ощущение причастности к другому народу.

Итак, особенности употребления идиом на занятиях по иностранному языку позволяют нам сделать следующие выводы: идиомы представляют собой часть общего словарного состава английского языка; очевидной становится необходимость и целесообразность использования идиом для расширения коммуникативной компетентности будущих юристов.

Литература

1. Антонова Г.В. *Использование пословиц и поговорок преподавания английского языка / / Английский язык и литература. - 2006. - № 15 (133), май. - С.17-23.*

2. Дубенко А.Ю. *Англо-американские пословицы и поговорки. Пособие для студентов и преподавателей высших учебных заведений.* - М.: НОВАЯ КНИГА, 2004. - 416 с.
3. *Коммуникативные методы и материалы для преподавания англ. языка: Ознакомительная брошюра для украинских учителей английского языка // Адаптировано Л.В. Биркун.* - Oxford University Press, 1998.

С.М. Руденко

Харківський державний університет харчування та торгівлі

ВИДИ КОМУНІКАТИВНИХ ПРАКТИК

ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Комунікативні практики є інструментом активізації творчого мислення студентів під час вивчення мовних дисциплін у вищій школі. Узагальнення досвіду проведення занять з української мови за професійним спрямування та з ораторського мистецтва в Харківському державному університеті харчування та торгівлі дає можливість умовно поділити комунікативні практики на 2 види:

1) аудиторна (компліменти, командна презентація, обговорення ораторської промови);

2) позааудиторно-аудиторна (телефонна розмова, дискусія, співбесіда з роботодавцем, підготовка наукової доповіді з презентацією).

Розглянемо ці комунікативні практики детально.

Комплімент – це особлива форма похвали, вираз схвалення, захоплення зовнішнім виглядом людини, її манерами, вдало сказаним словом. "Одягнений у ввічливу форму", він завжди приносить задоволення, оскільки в кожній людині є хоча б трохи самолюбства і марнославства. Компліменти допомагають створенню приємного настрою в товаристві. Комплімент може бути прямим (зовнішності, одягу, аксесуарам тощо) або непрямим (здібностям, звичкам, умінням, хобі, житлу тощо). Завдання, яке отримують студенти під час практичного заняття з ораторського мистецтва – вислухати непрямий комплімент від того, хто сидить зліва, подякувати та зробити комплімент тому, хто сидить справа. На підготовку дається 15 хвилин, за які виконавці мають

отримати інформацію від співрозмовника, дати інформацію про себе та зімпровізувати текст компліменту.

Командна презентація рекламованого продукту, послуги, підприємства відбувається на практичному занятті з ораторського мистецтва шляхом мозкового штурму за принципом змагальності між 2-ма командами. За 15 хвилин студенти обох команд мають створити переконливий текст, що містить не менше 5 аргументів щодо переваг самостійно обраного для реклами продукту, визначити неформального лідера, який виступить з презентацією та переконає протилежну команду в перевагах свого продукту. Додаткові бали викладач виставляє за стилістичну, лексичну та орфоепічну правильність повідомлення.

Обговорення ораторської промови на заняттях з риторики відбувається присутніми за планом: комплімент доповідачу, зауваження щодо вербального та невербального боків повідомлення, власні побажання/міркування, бачення форми повідомлення презентованого тексту. На 1-ому та 2-ому заняттях зразок обговорення ораторської промови дає викладач, аналізуючи кожен виступ.

Рольова гра **«Співбесіда з роботодавцем»** здійснюється за наперед розробленим сценарієм на занятті з української мови за професійним спрямуванням. Студенти отримують домашнє завдання самостійно об'єднатися в групи по 6 осіб, усередині яких визначаються міні-групи по 3 особи. Ці 3 особи грають такі ролі: 1) президент фірми; 2) головний бухгалтер; 3) менеджер з персоналу (начальник відділу кадрів). Через тиждень кожна команда презентує результат своєї роботи у такому порядку: а) президент розповідає, як називається фірма, коли вона створена, чим займається (легенда має бути логічною, яскравою, переконливою), яку має вакантну посаду; б) до фірми приходить претендент на вакантну посаду, вітається, представляється. Президент фірми називає присутніх і їхні посади. Кожен зі співробітників фірми проглядає резюме претендента й задає йому по 3 питання; в) претендент на

посаду задає свої питання роботодавцям (не більше 5-ти); г) президент дякує претендентові за розмову й говорить про час повідомлення рішення, вручає візитівку; д) входить 2-й претендент, сюжет повторюється і т.д.; ж) фірма за списком критеріїв аналізує відповідність кожного претендента на вакантну посаду визначає переможця; з) по закінченні зі своєю фірмою знайомить наступна команда.

До наступного заняття ті самі студенти отримують домашнє завдання об'єднатися в міні-групи по 2 особи та презентувати (не менше 2-ох хвилин) **телефонну розмову** з роботодавцем: представитися, нагадати про себе, уточнити, чи прийнято їх на роботу.

Дискусія відбувається на занятті з української мови аудиторно, однак підготовка здійснюється протягом тижня позааудиторно. Студенти самостійно пропонують тему для обговорення, яка їх цікавить. Наприклад: «Чи потрібна сучасній людині вища освіта?», «Лінь – рушій прогресу», «Переваги активного/пасивного відпочинку», «Сім'я чи кар'єра?» тощо. Студенти об'єднуються в 2 групи, кожна визначає позицію щодо обговорення теми та неформального лідера, який координує неповторюваність повідомлень. Протягом тижня кожен студент створює власний текст на 3 хвилини з переконливою аргументацією (хто? що? де? коли? бажано зі статистикою) залежно від того, до якої команди він належить. Викладач визначає переможців, урахувавши ціннісну орієнтацію, зміст і форму повідомлень.

Підготовка наукової доповіді з презентацією теж може бути пов'язана з позааудиторним спілкуванням. Наприклад, «Семантика антропонімів», «Про що говорять прізвища/імена студентів нашої групи», коли доповідач супроводжує свою презентацію фотографіями студентів, імена яких аналізує.

Висновки. Емоції, якими супроводжується пошукова робота з презентації мовного матеріалу, сприяють зміцненню комунікативних зв'язків у групі та підвищенню престижу української мови у сприйнятті студентами.

**ІННОВАЦІЙНІ КОМУНІКАТИВНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ МОРФОЛОГІЇ У
ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ (НА МАТЕРІАЛІ
ДЕВІАТИВНИХ ФОРМ ПРИКМЕТНИКА)**

Після визнання України незалежною державою престиж української мови та інтерес вивчати її як іноземну значно підвищилися, тому проблема викладання української мови як іноземної останнім часом стає дедалі актуальнішою. Для іноземних студентів, що навчаються в українських вишах, система навчання мови має бути структурно й комунікативно орієнтованою, тобто спрямованою на вивчення системи мови, її одиниць і категорій, зв'язків між ними тощо, а також на формування вмінь правильно виражати свої думки конкретною мовою.

Однією з ознак мовлення є його комунікативна зумовленість. Сучасні методисти [1] погоджуються з тим, що розвиток мовлення слід здійснювати в ситуативно зумовленому контексті. Робота зі студентами в умовах навчальної комунікативної ситуації зможе забезпечити активізацію мовних знань і мовленнєвих навичок, а також розвиток комунікативних умінь.

Прикметник як частина мови, що характеризується низкою лексико-словотвірних, семантичних та граматичних особливостей, характерних лише для української мови, викликає певні труднощі в її вивченні іноземними громадянами. Значна кількість лексичних інновацій, зокрема й ненормативні ступеньовані форми прикметників, поступово з вузькоспеціальної сфери функціонування стають надбанням широкої мовної практики й літературної мови загалом, що й зумовлює необхідність розробки особливої методики у вивченні іноземними студентами нетипових граматичних явищ у сфері функціонування прикметника.

На початковому етапі вивчення прикметника української мови іноземні студенти ознайомлюються із особливостями граматичних категорій роду, числа та відмінка прикметника та їх залежністю від граматичних категорій іменника, з яким узгоджується прикметник; із лексико-граматичними розрядами прикметника та особливостями утворення кожного із ступенів порівняння, їхніми типовими засобами реалізації. Після розуміння системи типових уживань варто звернути увагу на прагматичний рівень, зокрема вираження оцінних значень у комунікативних ситуаціях.

Певні труднощі в розумінні категорії ступенів порівняння іноземними студентами може викликати традиційний поділ прикметників на якісні та відносні, оскільки характерною тенденцією сучасної української мови є тяжіння відносних, порядкових, присвійних та займенникових прикметників до ступенювання, що є порушенням мовної норми й зумовлює ускладнення в комунікації між носіями мови та особами, що знаходяться на етапі оволодіння нею.

Сучасні художні, газетні, рекламні, інтернет і навіть словникові джерела подають численні форми компаратива, суперлатива та елатива, утворені з порушенням мовної норми, напр.: *І сонце було немилосердне — на такий сковородці навіть чорні маторжаники з гідкого тертого бурякового насіння **найголоденніші** не смажать* (В. Затулівітер); *Нема **нужденнішої** на землі людини, / Яка нікого у житті не любить* (І. Драч). Після наведення таких текстів поезій слід подати коментар, що ступенювання зазнає ад'єктив із суфіксом *-енн-*, що не може утворювати ступені порівняння відповідно до мовних норм. Також слід зазначити, що в обох прикладах грамеми компаратива та суперлатива використовуються для актуалізації значення негативної оцінки, що пояснюється авторським задумом та впливом контексту — «результати оказіональних дериваційних процесів, уведені в художні

комунікативно-прагматичні ситуації, спонукають адресата до переживання, викликають у нього певні почуття» [2: 235].

Для повного розуміння студентами мети використання метафоризованих ад'єктивних форм, окрім тлумачення нових смислів та оцінок, що виникли в тексті, слід пояснити механізм утворення таких форм. Викладач повинен наголосити, що протиріччя між граматичним значенням певного лексико-граматичного розряду прикметника і його формою ступеня порівняння зумовлює зміну лексичного значення, тобто граматичне значення в певному контексті впливає на лексичне значення слова, що внаслідок впливу починає виражати оцінне значення. Також у тексті посібників слід навести коментар щодо функційного стилю мови, в якому вживається ненормативна одиниця. Подання таких коментарів у текстах підручників сприятиме оволодінню комплексом прийнятих у суспільстві мовленнєвих жанрів, оскільки кожен із них має свій набір мовних засобів і моделей поведінки.

Отже, реформування мовної освіти полягає насамперед у переорієнтації навчальних курсів з мови на розвиток в особи мовленнєвих умінь і навичок, необхідних для того, щоб вона вирішувала життєві проблеми, задовольняла свої культурні запити й комунікативні потреби, пов'язані з практичною діяльністю. Робота з іноземними студентами в умовах навчальної комунікативної ситуації повинна спрямовуватися також на ознайомлення з нетиповими реалізаціями мовних одиниць у певних контекстах, зокрема й граматичних значень прикметникових форм.

Література

1. Жлуктенко Ю. О. *Методика викладання іноземних мов у вищій школі* / Ю. О. Жлуктенко. — К. : Вища школа, 1971. — 222 с.
2. Туркевич О. *Методика викладання української мови як іноземної: розвиток науки і становлення терміна* / О. Туркевич // *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. — 2009. — Вип. 4. — С. 137–144.

ПЕРСПЕКТИВЫ ПРЕДМЕТНО-ЯЗЫКОВОГО ИНТЕГРИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ В ЮРИДИЧЕСКОМ ВУЗЕ

Вызовы современных условий заставляют юридические вузы пересматривать методы преподавания, как специальных юридических дисциплин, так и иностранных языков. Учебные заведения модернизируют традиционные программы, внедряя более динамичные, интегрированные программы, которые ориентированы в первую очередь на формирование практических навыков. Огромное внимание специалисты уделяют проблеме интернационализации в юридическом образовании и юридической практике.

Реалии диктуют необходимость внедрения междисциплинарных и интегрированных методов преподавания, среди которых огромную популярность приобрело предметно-языковое интегрированное обучение (CLIL). Предметно-языковое интегрированное обучение имеет отношение к ситуациям, в которых учебные предметы или часть учебных предметов, изучается на иностранном языке и имеет двойную цель изучить предмет, изучая при этом иностранный язык.

В основе CLIL лежат методологические принципы, разработанные в ходе исследования метода погружения. Строго говоря, CLIL – это своеобразный термин - «зонтик», объединяющий целый ряд подходов, применяемых в различных образовательных контекстах. Существует несколько терминов, описывающих различные способы внедрения CLIL, например: полное языковое погружение, “языковой ливень” и т.д. Предметно-языковое интегрированное обучение было определено Европейской Комиссией как важный и перспективный метод, так как он предоставляет студентам возможности применять навыки изучаемого языка непосредственно сейчас, а не в отдаленном будущем. CLIL позволяет обеспечить погружение в язык без

введения дополнительных часов в учебные планы, что в особенности важно для учебных заведений профессиональной направленности.

В этом контексте CLIL является актуальным, поскольку предполагает ситуативную адаптивность и способность к саморазвитию в многоплановой практической профессиональной деятельности юриста.

Важной чертой программ в рамках CLIL является то, что в них иностранный язык и неязыковой контент составляют единый континуум, в котором предпочтение не отдается ни одному из аспектов. Лингвистическая и специальная составляющие объединены в учебных планах посредством применения различных методик, обеспечивающих интегрированный подход.

Среди обязательных условий для обеспечения CLIL важно подчеркнуть ответственный подход учебного заведения к реализации CLIL: необходимы ресурсы, повышение квалификации преподавателей, методологическая подготовка, сокращение нагрузки преподавателей, формулирование четких и реальных целей, время для разработки новых учебных программ (модулей, системы оценивания). Преподаватели должны быть убеждены в значимости этого метода и быть заинтересованными в инвестировании собственного времени и усилий. Не менее значимым является сотрудничество между преподавателями иностранного языка и преподавателями специальных предметов.

Предметно-языковое интегрированное обучение в сфере высшего образования позволяет студентам постепенно трансформироваться в профессионалов посредством усвоения базовых принципов профессиональной культуры (норм поведения, обычаев, мировоззрения). Формирование оптимальных стратегий адаптации, которые гарантируют студентам принятие жизнеспособных, долгосрочных, беспроблемных решений в сложных ситуациях наиболее эффективно подготовит студентов к требованиям и

визовам особливо волатильного соціального і професійного контекста.

В.П. Сімонок

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

СУЧАСНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) розкриває величезні можливості комп'ютера як засобу навчання і дозволяє створити світ знань, доступний кожному. ІКТ мають багато переваг над традиційними технологіями навчання. Вони інтегрують аудіовізуальну інформацію будь-яких форм (текст, звук, графіка, анімація і т. ін.). Завдяки таким досягненням реалізується інтерактивний діалог користувача з системою, а також використовуються різноманітні форми самостійної діяльності зі збирання й обробки інформації, що має суттєвий вплив на якість знань студентів.

Викладачі іноземних мов у ВНЗ отримали значну самостійність у виборі засобів навчання. Визначаючи наявність різних методик навчання іноземним мовам, необхідно відзначити інтенсивне впровадження технологій, що засновані на використанні ІКТ. Проте, не відмовляючись від традиційних методик викладання, слід шукати розумні компроміси, які б дозволили вирішувати цю проблему максимально продуктивно у сучасних умовах і допомогти викладачеві по-новому підійти до здійснення навчального процесу.

Необхідно розширити «вузький простір» спілкування в аудиторії, спираючись на практичні види діяльності. Для збирання інформації студенти мають вийти за межі аудиторії, тобто для підвищення ефективності навчального процесу необхідно активізувати пізнавальну мотивацію студента.

Для вирішення цього питання вчені звертаються до проектного методу. Суть його полягає в тому, що студент відкриває нові для себе факти й осмислює нові поняття, а не отримує їх готовими від викладача. це так званий принцип

конструктивізму. Таким чином, викладач перетворюється з інструктора в компетентнісного наставника.

Застосування нових форм навчання дозволяє забезпечити якість освіти. Наприклад, у процесі застосування проектного методу в навчальному процесі відбувається комплексна взаємодія всіх складових цього процесу: концептуальної, ілюстративної, тренажерної, контролюючої та ін. Використання ігрових компонентів, наприклад, «квестів» сприятиме розумінню і засвоєнню навчального матеріалу.

Під квестом (анг. quest – подорож, мандрівка) розуміють комп'ютерну гру, в якій гравець має досягти певної мети, використовуючи власні знання і досвід при спілкуванні з учасником квесту.

Проектний метод цілком органічно вписується в процес викладання, не зачіпаючи зміст освіти. Це дозволяє найефективніше досягти прогнозованих результатів навчання і розкрити потенційні можливості кожного студента. Подібна технологія може забезпечити необхідні умови для активізації пізнавальної та мовленнєвої діяльності кожного студента, надаючи йому можливість усвідомити, осмислити новий мовленнєвий матеріал, одержати достатні практичні навички для формування необхідних умінь.

Особливого значення у вивченні іноземних мов набуває самостійна робота студентів, що спрямовується і коригується викладачем, сприяє формуванню мовленнєвих навичок, а це, в свою чергу, вимагає систематичної, безперервної, повсякденної роботи.

Така технологія навчання має значні переваги перед традиційними, що полягає у наступному:

- розкриває креативну компетенцію;
- дозволяє тренувати різні види мовленнєвої діяльності і поєднувати їх у різних комбінаціях;
- допомагає сформувати лінгвістичні здібності;

- створює комунікативні ситуації;
- сприяє реалізації індивідуального підходу;
- інтенсифікує самостійну роботу студента;
- дозволяє економити час.

Н.В. Скиданова

Харківський національний технічний університет сільського господарства

імені Петра Василенка

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ

НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Сучасні вимоги до рівня володіння іноземними мовами обумовлюють застосування новітніх методів навчання іноземній мові, зокрема актуальність використання відео Інтернет-ресурсів у формуванні іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів. Але одного лише доступу до ресурсів мережі Інтернет не достатньо для забезпечення якісного навчання іноземній мові, тому необхідно приділяти велику увагу ретельній методичній підготовці до роботи з відео - та аудіоматеріалом. Саме тут для викладача відкриваються широкі можливості застосування нових методів та прийомів урізноманітнення роботи зі студентами.

Отже текст відеоматеріалу, опрацьований певним чином, має включати в себе три етапи: підготовчий, текстовий та демонстраційний. На підготовчому етапі, перед переглядом відео студентам може бути запропоновано ознайомитись з лексикою фільму, спробувати уявити про що йтиметься у фільмі, виходячи з назви. Подібні вправи представляють собою своєрідний вступ в тему і проводяться у формі бесіди. Під час перегляду студентам пропонуються вправи на пошук інформації, як то знайти певні слова чи їх еквіваленти; вирішити чи збігається представлена у вправі інформація з переглянутим відеоматеріалом; доповнити речення певною інформацією

(відсутній кінець, середина чи початок речення); розставити номери у відповідності до логічної послідовності відео. Останній після-демонстраційний етап включає вправи репродуктивного, частково-репродуктивного та продуктивного характеру, направлені на перевірку розуміння переглянутого сюжету. На цьому етапі можна легко варіювати роботу зі студентами, що мають різний рівень мовної компетенції. Наприклад, студентам з низьким рівнем можуть бути запропоновані вправи репродуктивного типу – відповісти на питання до фільму, визначити справедливе чи ні те або інше ствердження, тощо. Студентам, що володіють мовою на достатньому рівні можна запропонувати завдання більш творчого характеру – переказ сюжету відеоролика, обговорення проблем, про які йдеться у фільмі, рішення проблемних завдань, таких як пошук інформації з певною метою, аналіз, аргументація, заперечення, доказ. Після перегляду, обговорення та виконання вправ студентам пропонуються додаткова інформація для самостійного опрацювання, проектні завдання чи рольова гра.

Використання автентичних матеріалів для організації аудиторної та самостійної роботи студентів необмежене. Автентичні матеріали, мультимедійні навчальні курси та ресурси мережі Інтернет слугують потужним джерелом інформації та засобом створення реальної мовної ситуації, що є дуже важливим у сучасних умовах, коли вимоги до системи мовної освіти, а особливо до рівня професійної мовної підготовки, постійно зростають.

Література

- 1. Ємельянова Є.С., Муха Н.В. Français. Agriculture moderne. Методичні рекомендації та практичні завдання до самостійної з автентичними матеріалами (для студентів інженерних спеціальностей вищих навчальних закладів аграрного профілю денної та заочної форм навчання) – Х.:ХНТУСГ, 2009. – 36 с.*
- 2. Ємельянова Є.С., Скиданова Н.В. Французька мова: автентичні відео інтернет-ресурси фахового спрямування: навч. посіб. для студ., магістр. та аспірантів вищих навч. закладів аграрного профілю. – Х.:ХНТУСГ, 2012. – 40 с.*

3. Ємельянова Є.С., Скиданова Н.В. ФРАНЦУЗЬКА МОВА: Internet-ресурси фахового спрямування. Навчальний посібник для студентів, магістрів та аспірантів вищих навчальних закладів аграрного профілю. – Х.: ХНТУСГ, 2014. – 32 с.

О.О. Старова

Національний університет цивільного захисту України

ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА СПІЛКУВАННЯ ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ МОВНОЇ ОСВІТИ

Невід'ємною складовою культури ХХІ ст. стало багатофункціональне віртуальне середовище спілкування, розвиток якого забезпечений прогресом новітніх інформаційних технологій. До цього середовища належать передусім соціальні мережі та блоги – «інтерактивні веб-сайти», які надають величезні можливості для обміну інформацією [2]. З-поміж таких ресурсів наразі найбільш розвиненими й популярними в Україні є «ВКонтакте» і «Facebook», блогосфера на платформі Веб 2.0 та ін., причому переважає серед їхніх користувачів молодь віком від 14 до 25 років. Окрім того, поширеними засобами інтернет-комунікації в сучасному суспільстві виступають програми Skype, Viber, WhatsApp Messenger.

«Соціальна активність» школярів і студентів в Інтернеті спричинилася до того, що нині вітчизняні педагоги починають розглядати віртуальний простір як потужний інструмент навчальної роботи [1, 2]. Зокрема, він має значний потенціал для посилення комунікативної спрямованості мовної освіти. Відповідно **метою** нашого дослідження є розгляд можливостей, які надає віртуальне середовище спілкування для врізноманітнення способів формування комунікативної компетенції студентів.

Розглянувши структуру й функції соціальних мереж «ВКонтакте» й «Facebook», сучасних блог-технологій, а також програм Skype, Viber, WhatsApp Messenger, ми дійшли висновку, що ці ресурси відкривають перед педагогом такі основні способи взаємодії з аудиторією, які дозволяють

посилити комунікативну спрямованість навчання: 1) створення особистого блогу або акаунту викладача в соціальній мережі з метою обміну інформацією зі студентами у форматі друкованих повідомлень, які можна супроводжувати текстовими, фото-, аудіо- та відеоматеріалами; 2) заснування в соцмережі або блогосфері спеціалізованої групи, присвяченої певному навчальному курсу, і колективне спілкування в межах загального чату (зокрема, з 2013 р. у соцмережі «ВКонтакте» успішно діє група «Українська без помилок» для курсантів і студентів Національного університету цивільного захисту України, адреса сторінки: <http://vk.com/club60648526>); 3) обмін текстовими повідомленнями через програми WhatsApp Messenger і Viber, розроблені передусім для смартфонів; 4) проведення онлайн-консультацій та лекцій за допомогою програм Skype та Viber.

Наша практика реалізації окреслених можливостей віртуального середовища спілкування дозволяє говорити про такі його позитивні аспекти з точки зору формування комунікативної компетенції студентів: 1) значно зростає ступінь інформативності й мобільності спілкування; 2) покращується порозуміння між поколіннями й підвищується авторитет викладача, оскільки інтернет-спілкування є в сприйнятті студента модним, стильним, сучасним; 3) педагог дістає більше можливостей і часу для коригування комунікативної компетенції підопічних; 4) доступ до навчального матеріалу й спілкування з викладачем мають навіть ті студенти, які змушені пропускати аудиторні заняття за станом здоров'я або з інших поважних причин; 5) відкривається можливість знайомства й онлайн-спілкування з носіями іноземних мов, які вивчають студенти.

Загалом ми переконалися, що застосування ресурсів віртуального середовища спілкування значно сприяє поглибленню та врізноманітненню співпраці викладача і його аудиторії, суттєво підвищує ефективність

формування комунікативної компетенції під час вивчення як української, так і іноземних мов.

Література

1. Ажель Ю. П. Использование технологий ВЕБ 2.0 в преподавании иностранных языков / Ю. П. Ажель // Молодой ученый. – 2012. – № 6. – С. 369–371.
2. Диких Э. Р. Об использовании социальных сетей в образовании : [Электронный ресурс] / Э. Р. Диких // Сибирская ассоциация консультантов. Заочные науч.-пед. конференции, 2009. – Режим доступа : <http://sibac.info/index.php/2009-07-01-10-21-16/2968->.

Д.М. Супрун

Національна академія внутрішніх справ

**КОМУНІКАТИВНИЙ ТА ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ
ПРИ ЗАСВОЄННІ ТЕРМІНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ
КУРСАНТАМИ ВНЗ СИСТЕМИ ОВС**

Якісне виконання завдань працівниками ОВС можливе за умов науково обґрунтованого системного та комплексного підходу до досконалого оволодіння постулатами компетентного професійного спілкування. Розв'язання проблем сучасної правознавчої науки вимагає використання психолінгвістичних і семантичних знань. Вплив слова на людину вивчає окрема наука – психолінгвістика, наука, що вивчає психологічні та лінгвістичні аспекти мовної діяльності людини, соціальні та психологічні аспекти використання мови в процесах мовленнєвої комунікації та індивідуальної мовленнєвої діяльності. Спеціальна сфера психолінгвістичних досліджень зосереджена на виявленні конкретно-мовної та національно-культурної варіативності мовленнєвої здатності і мовленнєвої діяльності людини [2, с. 9].

У багатомовному правовому суспільстві, такому як Європейське суспільство, набули поширення психолінгвістичні проблеми, що стосуються семантичного значення термінів, вжитих в юридичному контексті. Неясність, спричинена

різноманітністю відтінків семантичного значення слів, повинна бути усунена, оскільки влучне і доцільне використання юридичної термінології є життєво важливим для правоохоронця [3, с. 21].

Зазначимо, що новітні дослідження впроваджень міжнародного права та міжнародної юридичної термінології полягають в опрацюванні новітніх правових джерел, у різноаспектному вивченні функціонування юридичних термінів, зокрема, у наданні психолінгвістичної та семантичної характеристик понять права, що спричинить більш чітке розуміння юридичної термінології та уникнення семантичних помилок. Отже, проблематика, що стосується семантичного значення слів виникає: коли розглядаємо багатозначні слова постає проблема вибору вірного одного з відтінків, яке є доцільним у певному юридичному контексті; при спробі пояснити значення (тлумаченням юридичних понять може здійснюватися шляхом пояснення цих понять за допомогою термінології чи висвітлення значення синонімічною лексичною одиницею); коли маємо справу з міжмовною двозначністю [4, с. 112].

Ці труднощі мають тенденцію до вираження у різних формах, але виділяють основні, що полягають у проблемі збереження семантичного значення понять права при їх перекладі. Для формування компетентності стосовно використання багатоваріативної сфери перекладу професійної термінології правоохоронців на сучасну українську мову потрібно розглянути юридичний термін як об'єкт психолінгвістичного дослідження, репрезентувати головні питання психолінгвістики та семантики як наук, дослідити різноманітність правових лексичних одиниць та пояснити доцільність їх значень, тобто дослідити семантичну структуру юридичних термінів [3, с. 36].

Ознайомлення зі структурно-семантичним значенням лексичних одиниць, їх пояснення, формування більш чіткого розуміння юридичної термінології сучасної української мови сприяє уникненню семантичних помилок, розширенню експресивності мови. Компетентне спілкування дозволяє досягти

більш глибинного та точного взаєморозуміння, збільшує вірогідність уникнення помилок, створює умови для ефективного розв'язання професійних завдань, що створює умови для взаємного особистісного зростання та саморозкриття партнерів-правоохоронців.

Література

1. Комарова З.И. Семантическая структура специального слова и ее лексикографическое описание. - Свердловск: Изд-во Уральск. ун-та, 1991. - 155 с.
2. Онуфрієнко Г.С. Іншомовні дериваційні ресурси в українській юридичній термінології // Ономастика і апелятиви. - Вип. 16. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. -С. 161-167.
3. Супрун Д.М. Структурно-семантична характеристика лексичних одиниць на позначення юридичної термінології у сучасній англійській мові / Д. М. Супрун // Збірник тез міжвузівської науково-практичної конференції «Іншомовна підготовка працівників ОВС та фахівців із права» (НАВС), 2013. -С. 112-114.
4. Bierwisch V. Semantics // New Horizons in Linguistics,- London: Penguin Books, 1972. -P. 166-184.

О.М. Тарабановська

Харківський національний університет міського господарства

імені О.М.Бекетова

COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING

The communicative method defines objectives headed by free communication through conversation, reading, listening comprehension and writing. For those aims, the communicative method uses contemporary elements which are natural in the world of exchanging information. Communication is exchanging opinions, information, notions of social, cultural, political and other aspects of everyday life. The purpose of a teacher is to transform the communication with students to a pleasant, attractive and emotional lesson. Real communication is always informative, unpredictable and unexpected. If the teacher is always informative, interesting and unexpected, students will be disposed for a good lesson. But if the previous lesson is just the same as the next one, students will be bored with it. Even

the most trivial dialogue can be transformed to a communicative one if no one knows a word of what will be said about. Working on their own, students fulfill the task of a communicative intercourse, and the best way of it is a free dialogue between students but excluding the teacher who is always correcting and evaluating. There are a lot of students who can and know how to speak English but they happen to keep silent facing the criticizing teacher. At free work, however, students are more willing and ready for decision-making and to ask a teacher for his advice. Work in groups which transforms a student into the main person of the language lesson is the kind of work which develops the communicative abilities of students. A language teacher can't limit himself only to textbooks or teaching aids, but he must be in constant relation with the language by the modern means including television, video, etc. It can also be a newspaper, or a recorded telecast or a radio report. The more variety is in aids of learning and the more up-to date reflection of the mass media influence is shown by them, the more successful will the communicative intercourse be.

The range of communicative exercises is unlimited. But they can be classified. That is done by such researches of communicative method of language teaching as Penny, Rivers and others.

Classifications are a kind of methodological care of communicative experience in teaching foreign languages. But teachers themselves can classify a system of exercises according to their aims, level of the class, etc. Relative classification of communicative exercises can be presented in following way:

1. The beginning and the development of relations. This type of exercises can be adopted for beginners. Axis of this type includes greetings, requests, simple dialogues for acquaintance, permissions or refusals. Such type of exercises can be carried out by one person but only in communicative intercourse.

2. Purposive search of information and report. Such search works do not acquire oral communication or focus on communication "a book – a person". It means

comprehension of what is read. For many students understanding the plot of the book will be a significant element in communicating with the English speaking world in universities, correspondence, reading magazines, newspapers. A report can be suggested as a topic for a month. During this time, students must prepare not only a report but also a plan according to a topic, which is handed to everyone student. It enables them to follow what is said in a report by a speaker, ask questions or supplement. The same topic can be suggested for two students. That can provoke a discussion in the class where all students are judges.

3. Work at practical projects. That is reading and discussions of instructions. Model of discussion can be "Find the treasure", reading instructions how to make medicine, how to deal with deodorants, domestic appliance, etc.

4. Theater situations. These can be scenes from fiction reading.

5. Reactions and intentions.

We can compose any form which will be suitable for various ability levels of students.

References

1. Mitchell, Rosamond (1994). "The communicative approach to language teaching". In

Swarbick, Ann. Teaching Modern Languages. New York: Routledge. pp. 33–42.

2. Savignon, Sandra J. (2000). "Communicative language teaching". In Byram,

Michael. Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning. London: Routledge.

pp. 125–129.

В.В. Тупченко

Луганський національний аграрний університет (м. Харків)

ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСОБУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В АГРАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Розширення та якісні зміни характеру соціально-культурного змісту політики нашої держави та вихід на міжнародну арену, визнання нашої державності, інтернаціоналізація усіх сфер життя суспільства роблять іноземну мову реально

значущою та важливою у практичній та інтелектуальній діяльності людини. Вона стає діяльним фактором соціально-економічного та загальнокультурного процесу суспільства. Це підвищує статус іноземної мови як загальноосвітньої галузі освіти.

Іноземна мова визначається багатьма авторами як засіб міжкультурної комунікації, оволодіння яким неможливо без паралельного вивчення відповідної культури.

Незважаючи на розбіжності в методологічних підходах і аспектах досліджень міжкультурної комунікації, більшість вчених дотримуються думки, що головними цілями досліджень в цій сфері є наступні:

- систематичне викладення основних проблем міжкультурної комунікації, оволодіння основними поняттями і термінологією;
- розвиток культурної сприйнятливості, здібності до правильної інтерпретації конкретних проявів комунікативної поведінки в різних культурах;
- формування практичних навичок і вмінь в спілкуванні з представниками інших культур.

Значення мови в культурі будь-якого народу неможливо переоцінити. Мова – це інструмент культури, який формує особистість людини, яка саме через мову сприймає менталітет, традиції і звичаї свого народу, а також специфічний культурний образ світу [1, с. 14-15].

Міжкультурний вимір у навчанні іноземних мов переслідує не лише прагматичну мету (забезпечити студентів необхідними засобами для мовленнєвої взаємодії з носіями мови), але й – і навіть у більшій мірі – розвиваючу і загальноосвітню цілі. Вивчати іноземну мову означає увійти в незнайомий світ, стати відкритим для нового, відчувати культурну спільність з носіями мови й надати спілкуванню особливої повноти й багатомірності.

У сучасних умовах соціально-економічних змін, стрімкого розвитку сільськогосподарського виробництва, впровадження нових технологій,

різноманітних форм господарювання виникає потреба в майбутніх спеціалістах сільського господарства з високим рівнем професійної підготовки, одним із компонентів якої повинно бути професійне володіння іноземною мовою. Але для досягнення цієї мети необхідно докорінно змінити саму позицію студента стосовно вивчення іноземної мови. Із пасивного споживача наукової інформації, виконавця готових завдань, студент повинен основну перевагу віддати самостійній праці, розвитку свого творчого потенціалу.

Підготовка з іноземною мови у вищій аграрній школі потребує удосконалення системи організації навчання, створення ефективних дидактичних систем, нових технологій і методів навчання, які могли б забезпечити інтенсивне оволодіння системою знань і на цій основі – суттєвого підвищення рівня самостійної пізнавальної діяльності студентів.

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти основною метою навчання іноземної мови є розвиток у студентів уміння використовувати іноземну мову як інструмент міжкультурного спілкування в будь-яких сферах життєдіяльності. Стратегічною метою є орієнтація навчання на виконання сучасного замовлення – володіння іноземною мовою як засобом комунікації і забезпечення досягнення цієї мети.

Література

1. Тер-Минасова С.Г. *Язык и межкультурная коммуникация: учеб. пособие* / С.Г. Тер-Минасова. – М.: Слово, 2000. – 264 с.

Л.В. Умрихіна

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

КОМУНІКАТИВНО - ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ В РОБОТІ З ІНОЗЕМЦЯМИ

Згідно із навчально-освітньою програмою України, Державною програмою розвитку і функціонування української мови викладання у вищих навчальних закладах здійснюється державною мовою. Відповідно до цього обов'язковою умовою навчання для студентів-іноземців є оволодіння українською мовою.

Викладання української мови як іноземної передусім є комунікативно-орієнтованим процесом. Усвідомлення сутності мовленнєвих дій, основних завдань їх використання, цілей мовленнєвої діяльності перетворює студента на активного суб'єкта навчального процесу, створює передумови для його подальшого самонавчання.

Комунікативно-орієнтоване навчання української мови як іноземної здійснюється в умовах постійного мовленнєвого спілкування. У доборі мовного і мовленнєвого матеріалу важливо використовувати принцип комунікативної доцільності. Лінгвістичні основи навчання повинні об'єднувати систему мовних одиниць і мовленнєві засоби спілкування в єдине ціле.

У формуванні основних видів мовленнєвої діяльності (слуханні, читанні, говорінні, письмі) важливу роль відіграє практична спрямованість занять. Корисними видами мовленнєвих вправ є такі, в яких змодельовані фрагменти об'єктивної дійсності, співвідносні з мовленнєвими діями співрозмовників.

Високопродуктивними у методології викладання української мови як іноземної є інтерактивні методи викладання. Серед основних інтерактивних прийомів та форм ефективні такі, як полілог, діалог, міжсуб'єктні відносини, свобода вибору, інтерв'ю, комплімент, створення критичної ситуації, створення ситуації успіху, позитивність й оптимістичність оцінювання, "мозковий штурм", гра в асоціації, рефлексія.

Мовлення викладача української мови як основний засіб спілкування на занятті повинно бути зразковим: нормативним, виразним, адаптивним.

Важливою умовою комунікативності є мотивація до здійснення мисленнєво-мовленнєвої діяльності. Забезпеченню мотивації сприяють якість навчального матеріалу, прийоми роботи з ним, психологічна атмосфера на занятті.

Значущим фактором формування комунікативної компетентності студентів є соціалізація набутих знань, умінь та навичок. Вивчення будь-якої іноземної мови завжди передбачає усвідомлення її як національно-культурного джерела.

Література

1. Гелецька А. І. *Методика викладання української мови як іноземної у вищих навчальних закладах* / А. І. Гелецька / *Електронний ресурс* : [сайт]. – Електронні данні. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/29_DWS_2011/Philologia/1_95313.doc.htm
2. Палінська О. *Урок української: принципи оптимізації роботи на занятті з української мови як іноземної* / О. Палінська // *Теорія і практика викладання української мови як іноземної: зб. наук. праць.* – 2009. – Вип. 4. – С. 51–58.
3. Сілевич Л., Мельничук О. Чернова А. В. *Інноваційні підходи у викладанні української мови як іноземної* / А.В.Чернова // *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского: сб. науч. трудов.* – Серия «Филология. Социальные коммуникации». – Том 25 (64) №1. Часть 2. – С. 318-322

А.Є. Фандеєва

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

АУДІЮВАННЯ ЯК СКЛАДОВА КОМУНІКАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

На сьогоднішній день аудіювання можна вважати базисом спілкування, ключовим джерелом здобуття інформації та основним засобом отримання необхідних знань через сприйняття мовлення на слух та його розуміння.

Актуальність теми зумовлена неможливістю існування мовного спілкування окремо від аудіювання (завдяки двосторонньому процесу), яке є важливою складовою усної комунікативної діяльності через можливість застосування в усному спілкуванні, означеному особистим, суспільним або виробничим характером.

Серед вчених, які досліджували це питання такі, як: Н.Д. Галькова, А.П. Грызулина, Г.А. Китайгородская, Я.М. Колкнер, С.Ю. Ніколаєва, Г. В. Рогова, В. Л. Скалкин, Е.Н. Соловова, О. Б. Тарнопольський, К. В. Фокина, та інші.

Необхідність вміння відбору, запам'ятовування та подальшого використання потрібної інформації зумовлено специфікою творчих професій (технічних або гуманітарних) з огляду на те, що матеріал неможливо буде почути повторно.

Недооцінка аудіювання у навчальному процесі може вкрай негативно позначитися на мовному рівні студентів [1].

В аудіюванні виділяють три можливі види труднощів для студентів, що потребують врахування в процесі розробки навчальних матеріалів. Серед них: труднощі, зумовлені умовами сприймання, об'єктивні та суб'єктивні [2].

Труднощі об'єктивного характеру можуть бути спричинені структурою, змістом та умовами сприймання аудіотексту. Індивідуально-вікові особливості студентів зумовлюють суб'єктивні труднощі аудіювання. Уміння слухача переносити аудитивні навички та вміння рідної мови на іноземну, звертатися до механізму ймовірного прогнозування сприятиме досягненню успіху у подоланні цих труднощів. Серед індивідуальних особливостей студентів важлива роль відводиться таким: уміння слухати і швидко реагувати на сигнали усної мовленнєвої комунікації (логічні наголоси, паузи, фрази зв'язку, риторичні запитання тощо), кмітливість, вміння швидко схоплювати тему повідомлення, співвідносити її з широким контекстом та вміння переключатися з однієї розумової операції на іншу [3].

Процес навчання аудіювання включає для студентів зустріч із труднощами різного характеру, проте саме вони дозволяють формувати навички аудіювання та розвитку у тих, хто навчається, однак ці труднощі не повинні заважати навчальному процесу. Тому викладачу необхідно уживати певних заходів для їх подолання студентами, не знімаючи їх повністю, але навчаючи переборювати власними зусиллями, за допомогою спеціальних вправ [2].

Процедурі аудіювання слід приділяти більшу увагу, оскільки воно забезпечує успішний процес комунікації, розвиває уміння студентів розуміти і спілкуватися іноземною мовою, з врахуванням складності процесу. Потрібно підвищити рівень мотивації студентів до розуміння іноземної мови на слух. Серед передумов удосконалення процесу навчання аудіювання: організація мовного матеріалу, спрямованого на сприйняття і розуміння усного мовлення,

організація навчання аудіювання на різних етапах та постановка методичного завдання для кожного з цих етапів.

Література

1. Колкнер Я. М. *Практическая методика обучения иностранному языку* / Я. М. Колкнер. – М. : Academia, 2000. – 259 с.
2. Скалкин В. Л. *Коммуникативные упражнения на английском языке* / В. Л. Скалкин. – М.: Просвещение, 2003. – 123 с.
3. Тарнопольський О. Б. *Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: навч. посібник* / О. Б. Тарнопольський. – Д. : ДУЕП, 2005. – 248 с.
4. Harmer J. *How to teach English. An introduction to the practice of English language teaching* / J. Harmer. – London : Longman, 1999. – 192 p.

Л.В. Фоміна, Т.В. Скорбач, І.І. Кулікова

Харківський національний медичний університет

РОЛЬ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ АНГЛОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ

Сучасний освітній процес – це постійний пошук нових підходів до методів, специфіки викладання як гуманітарних, так і прикладних дисциплін. Кожна дисципліна, маючи вже напрацьовану схему, намагається у її викладанні поєднати традицію та новацію, відображаючи освітню специфіку певної країни та новітні тенденції. Звичайно, це полегшує роботу, у першу чергу, викладачів. Проте не завжди ми маємо можливість використовувати вже напрацьований досвід. Зокрема, досить часто ми спостерігаємо зміни щодо кількості годин практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи, нових дисциплін, що впроваджуються. З нашої точки зору, це позитивно впливає на освітні моделі фахівців, які володітимуть обсягом знань з різних наук.

Однак у цьому освітньому середовищі не варто забувати про низку важливих дисциплін. Доказом цього є, наприклад, курс «Українська мова» для англомовних студентів, яка лише починає активно вивчатися у вищих

навчальних закладах України. Не дивлячись на те, що більшість студентів мають мінімальний словниковий запас та нечітке уявлення про країну, де вони навчаються, викладачі, починаючи з першого заняття, намагаються познайомити іноземних студентів з лексикою, якою вони користуються найчастіше не лише в університеті, побуті, у спілкуванні з однокурсниками, але й у своїй майбутній спеціальності. Тому педагоги кафедри виконують із студентами вправи на діалогічне спілкування та аудіювання. Це пояснюється тим, що подібні вправи згуртовують студентів-іноземців, бо вони є представниками різних країн, соціальних груп, віросповідання. Під час складання діалогів студенти мають можливість аналізувати свої помилки, що допускаються в усному мовленні, та помилки своїх одногрупників, збагачуючи їх лексичний запас. Саме це й спонукає студентів до самостійного пошуку нових слів. Щоб краще розвинути й одночасно познайомитися зі звичаями країни, її культурою, літературою, викладачі на практичних заняттях використовують усну народну творчість, поезію сучасних письменників та твори класиків української літератури, але передчасно ознайомивши студентів з новою лексикою. Викладачі, що працюють з англомовними студентами, активно використовують різноманітні тексти спеціальної тематики, наприклад, знаходження медичного терміна в науковому тексті та пояснюють його значення, аргументуючи вивченими словами та прикладами. Інколи це виконувати дуже складно, бо для більшості студентів українська мова є іноземною, але разом з тим, це дає їм можливість краще засвоїти нову для них мову, оскільки вони будуть навчатися в Україні принаймні шість років.

На наш погляд, мультимедійне забезпечення допомагає студентам краще усвідомити нові слова та їх значення, бо одночасно відбувається зорове й слухове сприйняття нового слова.

Вивчення української мови як іноземної неможливе без постійного комунікативного спілкування викладача зі студентом, а тому вимагає

самовіддачі як від педагога, так і студента.

Таким чином, успішній реалізації завдань вивчення української мови іноземними англомовними студентами в цілому сприяє застосування сучасних освітніх технологій, які оптимально враховують індивідуальні здібності, нахили, потреби студентів, аспекти особистісного становлення, самооцінки та професійного самовизначення їх.

Л.В. Фоміна, О.В. Калініченко, А.К. Нестеренко

Харківський національний медичний університет

СЛУХАННЯ ЯК СКЛАДОВА СПРИЙНЯТТЯ

НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Навчальний процес не можна уявити без комунікації, тобто без спілкування, у результаті якого отримуємо, засвоюємо та передаємо інформацію, сприймаємо один одного. Комунікативний процес без уміння слухати не можливий. За статистикою із загальної кількості часу, який використовується для контактів на роботі та вдома, 9 % часу ми пишемо, 16 % – читаємо, 30 % – говоримо, 45 % – слухаємо. Як зазначають Л. І. Зубенко та В. Д. Немцов, «уміння слухати – корисне вміння». Коли людина уважно слухає, їй легше сприймати, розуміти й засвоювати матеріал. Слухання – це вміння спілкуватися, і вчитися цьому необхідно в першу чергу, оскільки слухати доводиться часто. Крім того, з усіх видів комунікації вмінню слухати менш за все вчать і його менш за все вдосконалюють.

Вивчення «Української мови (за професійним спрямуванням)» базується, зокрема, на вмінні правильно слухати. Слухання – активний процес у тому розумінні, що він потребує від викладача вміння правильно донести нову для студентів інформацію й переконатись у тому, що вони її засвоїли.

Залежно від поведінки учасників спілкування виділяють нерелексивне, релексивне, критичне й емпатійне слухання. Найважливішим в опануванні

«Української мови (за професійним спрямуванням)» та інших дисциплін є рефлексивне слухання, яке вимагає від учасників спілкування використання зворотного зв'язку для досягнення більшої точності в розумінні партнера.

Щоб вивчити будь-яку тему з курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)», необхідне бажання слухати. В іншому випадку, як це звичайно буває серед студентів, мова потрапляє в «глухі вуха», а це означає, що корисна інформація пройшла повз увагу студента. Щоб почути викладача, студент повинен «заплатити» увагою, тобто віддати одне за інше. Слухаючи, він «віддає» свою увагу й докладає зусилля, щоб зрозуміти інформацію.

Слухання потребує цікавої інформації. Студенти не будуть слухати викладача, якщо матеріал, що пропонується для засвоєння, буде нецікавим і сподіватися на засвоєння його не варто.

Слухання – важка праця, ось чому студенти не в змозі слухати довго. У такому випадку слід вдаватися до невербальних засобів спілкування – міміки, жестів, візуального контакту, важливого елементу розуміння: студенти засвоїли чи, навпаки, не засвоїли ту чи ту інформацію. Візуальний контакт допомагає підтримувати розмову викладача та студентів.

Деякі науковці, зокрема І. Атватер, пропонують різноманітні технічні прийоми ефективного слухання, які корисно знати всім. Серед основних можна виділити такі: 1. Аналіз власних звичок щодо слухання з метою подальшого їх удосконалення. 2. Уміння показати увагу до співрозмовника, що реалізується уточнюючими запитаннями й активними емоціями. 3. Підтримання візуального контакту зі співрозмовниками. 4. Зосередження на тому, що говорить учасник діалогу. 5. Уміння стежити за невербальними сигналами розмови.

Отже, слухання – процес внутрішній, він передбачає бажання почути, увагу до співрозмовника. Цьому процесу в нашому повсякденному житті відведено велику роль, проте ми часто його ігноруємо, хоча без слухання неможливий жоден акт комунікації. Важливим є слухання й під час вивчення курсу

«Українська мова (за професійним спрямуванням)», оскільки опанування цієї дисципліни неможливе без комунікативних засобів, які викладач застосовує при викладі навчального матеріалу.

Література

1. Філоненко М. М. *Психологія спілкування: підруч.* / М. М. Філоненко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 223 с.
2. Максименко С. Д. *Психологія та педагогіка : підруч.* / С. Д. Максименко, М. Б. Євтух, В. В. Коваленко та ін. – К. : Слово, 2013. – 584 с.
3. *Ділова українська мова : навч. посіб.* / за ред. проф. О. Д. Горбула. – 4-те вид., випр. – К. : Знання, 2004. – 222 с.
4. *Культура ділового спілкування : навч. посіб.* / Укл. Л. Г. Зубенко, В. Д. Немцов. – К. : ЕксОб, 2000. – 199 с.

О.О. Ходаковська

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

«МОВНИЙ ПОРТФЕЛЬ» ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ

Розглянемо технології, що розвивають здібності учнів спілкуватися іноземною мовою. Розвиток цих здібностей вимагає, щоб учень усвідомлював як важливість і цінність такого спілкування, так і прагматичну значимість досліджуваних мов. Для цього він повинен мати можливість брати участь у міжкультурному спілкуванні. Важливо допомогти йому осмислити досвід чужомовного спілкування, і разом з тим не тільки усвідомити, але й оцінити свої успіхи в оволодінні новою мовою. Уміння самооцінки є одним з найважливіших у навчальній діяльності. Тому технологія, яку ми розглянемо, пов'язана з оцінкою і самооцінкою діяльності учнів протягом вивчення іноземної мови — інноваційна технологія «Європейський Мовний Портфель» (далі ЄМП).

Європейський Мовний Портфель — це технологія, що дозволяє учневі самостійно фіксувати і оцінювати свої досягнення та досвід в оволодінні іноземними мовами незалежно від використаних методів і засобів навчання. Концепція ЄМП, розроблена в рамках проекту Ради Європи «Мови на

сучасному етапі» з метою формування загального освітнього простору у сфері сучасних (нерідних) мов Європи; — Концепція «Загальноєвропейські компетенції володіння іноземною мовою», викладена в документі Ради Європи "Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment. A Common European Framework of Reference "(CEFR).

У документі «Загальноєвропейські компетенції володіння іноземною мовою», що підбиває підсумки багаторічної роботи експертів країн-учасниць Ради Європи, надано опис системи рівнів володіння мовами, яка заснована на комунікативному підході до оцінки по різних видах мовленнєвої діяльності, і також дається інструментарій, що дозволяє учневі самому визначити ці рівні.

При цьому під рівнем володіння мовою розуміється ступінь володіння з погляду ефективності процесу мовного спілкування, здатності здійснювати комунікацію в різних ситуаціях з урахуванням змісту і обсягу сприйнятого / здійснюваного мовного повідомлення, швидкості мови, доречності використання мовних засобів і мовного матеріалу і проявляється у своїй мірі самостійності.

Система рівнів, обґрунтована вченими в рамках CEFR, включає в себе шість взаємозалежних і взаємообумовлених рівнів володіння мовою:

- A1 - рівень вживання (Breakthrough);
- A2 - допороговий рівень (Waystage);
- B1 - пороговий рівень (Threshold);
- B2 - пороговий просунутий рівень (Vantage);
- C1 - високий рівень (Effectiveness);
- C2 - рівень володіння мовою досконало (Mastery).

Загальноєвропейська система визначення рівнів володіння ІЄ (CEFR) і Європейський Мовний Портфель є ланками єдиної освітньої системи, що полегшує порівняння і кореляцію національних систем лінгвістичної освіти в Європі.

Європейський Мовний Портфель як інструмент самоконтролю і одночасно контролю за процесом засвоєння знань і результатів навчання призначений для безперервного використання в процесі навчання нерідною мовою на всіх етапах освіти.

МП для початківців це посібник — ілюстрований щоденник, містить зрозумілі й цікаві завдання. У цьому своєрідному щоденнику успіхів учень фіксує свої досягнення та досвід в оволодінні іноземними мовами.

Робота з Портфелем важлива, оскільки:

1. учневі важливо усвідомлення успіху — причому такого успіху, що може бути «відчутним»;
2. учні прагнуть розвитку самооцінки;
3. МП допомагає учневі побачити сенс у тому, що він робить, і розвивати свою відповідальність;
4. робота з ним розвиває всі психічні процеси учнів - сприйняття, мислення, увагу, пам'ять і уяву.

Цілі, реалізовані за допомогою технології «ЄМП» полягають в наступному:

- Підвищити свою мотивацію у вивченні іноземної мови і усвідомити цінність міжкультурного спілкування;
- Правильно організувати самостійну роботу з оволодіння іноземними мовами;
- Оцінити свій рівень володіння іноземними мовами;
- Визначити (разом з викладачем) найбільш раціональні способи вдосконалення своїх знань і умінь.

Робота з МП допомагає викладачу:

- Підвищити мотивацію у викладанні будь-якої іноземної мови;
- Планувати свою діяльність, орієнтуючись на конкретні комунікативні вміння, відображені в МП як цілі навчання;

- Допомогти кожному учневі усвідомити свій індивідуальний шлях оволодіння мовою і тим самим формувати автономність навчання;
- Усвідомити важливість проблеми підтримки мовного;
- Пропонувати необхідні корективи в процесі навчання на основі отриманої інформації;
- Підвищити свою професійно-методичну майстерність.

Важливо відзначити, що роль МП полягає не у формуванні комунікативної і міжкультурної компетенції учнів. Він не замінює діяльність з навчання іноземної мови, але супроводжує її.

Мовний Портфель — власність учня. Однією з головних педагогічних функцій цього документа є допомога у розвитку умінь самостійно (автономно) опанувати мову, тому не можна використовувати МП як інструмент дисциплінарного впливу. Викладач покликаний допомогти учням побачити свої досягнення і недоліки і показати шляхи їх усунення.

О.С. Частник

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

КУЛЬТУРА ЯКОСТІ ОСВІТИ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТІВ)

Культура, глобальна привабливість та конкурентоспроможність європейської вищої освіти завжди були центральними завданнями Болонського процесу. Не зважаючи на те, що забезпечення якості в оригінальній Болонській декларації згадується відносно поверхово, на своїх регулярних зустрічах міністри освіти країн-учасниць процесу відмічають постійне зростання важливості цього питання.

Розглядаючи інституційні механізми і процеси забезпечення якості, слід звернути особливу увагу на забезпечення відносин між офіційними процесами забезпечення якості і культурою якості. Європейська асоціація університетів

(ЕАУ) пропонує тлумачення поняття «культури якості» як поєднання двох елементів: спільних цінностей, переконань, очікувань та прагнень щодо якості та структурного і управлінського елементу з чітко визначеними процесами, що забезпечують покращення якості та спрямовані на координацію спільних зусиль.

Дослідження, проведені ЕАУ, визначили набір основних принципів, що визначають культуру якості:

- побудування єдиної університетської спільноти та самовизначення викладачів і співробітників в межах однієї інституції;
- розширення участі студентів у житті університетської спільноти;
- запровадження контролю якості шляхом проведення внутрішньої комунікації, дискусій та підвищення власної відповідальності, одночасно розуміючи можливість виникнення небажання проводити зміни та запроваджуючи стратегії здолання такого опору;
- узгодження всеосяжної стратегії запровадження перегляду процесів і стандартів контролю якості;
- визначення ключової інституційної інформації – історичної, порівняльної, національної, міжнародної – та її систематичний збір і аналіз;
- залучення відповідних зовнішніх і внутрішніх експертів;
- виділення стадії самооцінки як колективного заходу, що проводиться підрозділом, який проходить моніторинг, з метою забезпечення впровадження відповідних змін (розглядається викладацький та адміністративний склад, а також студенти);
- забезпечення подальшого виконання рекомендацій внутрішнього моніторингу, зокрема, введення їх до нагальних завдань стратегічного менеджменту.

Слід відмітити, що принципи культури якості більше спрямовані на проблеми лідерства, побудування університетської спільноти, програм

підвищення кваліфікації, аніж на загально визначені механізми забезпечення контролю якості. Тим не менш, ці механізми є, звичайно, надзвичайно важливими.

У забезпеченні контролю якості, по-перше, важливо не спиратись на єдиний інструмент (наприклад, опитування студентів). Повинно існувати кілька інструментів, пов'язаних з інституційними стратегіями та академічним цінностями, які повинні регулярно переглядатися.

По-друге, найбільш ефективний контроль якості походить з внутрішніх процесів прийняття рішень. Чітке розподілення обов'язків на всіх рівнях забезпечить простоту системи контролю якості, обмежить об'єм даних, що обробляються, а також кількість звітів та засідань відповідних комітетів. Важливо знайти оптимальний баланс між єдиним університетським управлінням та ступенем відповідальності факультетів, між необхідністю загальноуніверситетського підходу до контролю якості та локальних варіацій відповідно до специфіки факультетів.

По-третє, чітке лідерство є важливим для придання початкового поштовху механізмам забезпечення контролю якості.

По-четверте, важливу роль відіграє підвищення кваліфікації викладачів і співробітників. Також важливо переконати викладачів, що забезпечення якості їх викладання та навчального досвіду їх студентів може сприяти їх особистому і професійному розвитку. Плануванню цього слід приділяти особливу увагу у контексті Болонського процесу.

По-п'яте, університетська автономія і впевненість у собі є ключовими факторами спроможності університетів визначати критерії якості та завдання внутрішніх процесів забезпечення якості, а також їх відповідність специфічним задачам та організаційній культурі. У цьому випадку важливо розглядати внутрішні і зовнішні процеси разом.

Наступні фактори сприяють, на думку Європейської асоціації університетів, ефективності культури якості:

- університет розташований у «відкритому» середовищі, не зазнає надмірного зовнішнього впливу і має високий рівень суспільної довіри;

- університет впевнений у собі і не обмежується загальноприйнятими процесами забезпечення контролю якості;

- інституціональна культура наголошує демократію і дебати, голоси співробітників і студентів враховуються однаково;

- академічна професіональність, перш за все, визначається за якістю викладання;

- процеси забезпечення контролю якості засновані на академічних цінностях, віддаючи належну увагу необхідним адміністративним процесам.

Таким чином, можливість успішного запровадження контролю якості у реальність вимагають спільної відповідальності адміністрації вищого навчального закладу та університетської спільноти, а також оптимізацію зв'язків між внутрішніми і зовнішніми процесами забезпечення контролю якості.

І.М. Шкоріна

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЯ У ВИКЛАДАННІ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Інтеграція та глобалізація, характерні для сучасного етапу розвитку інформаційних і культурних процесів як у світовому, так і в українському суспільному просторі, зумовлюють необхідність значної модернізації освіти.

Сучасні технічні засоби, а також можливості, в тому числі комунікаційні, які надає Інтернет, починають усе ширше використовуватися і у сфері освіти. При цьому особлива увага приділяється розробці і застосуванню нових інформаційних технологій контролю знань, зокрема комп'ютерного тестування.

Провідні вищі навчальні заклади України і всього світу впроваджують нові

форми та методи у навчальний процес. Зокрема у Харківському національному університеті імені Семена Кузнеця у останні роки на базі системи Moodle був розроблений сайт Персональних навчальних систем (ПНС). На цьому сайті кожен викладач має власну сторінку, на якій може розміщувати інтерактивні матеріали різних типів: Анкета, База даних, Глосарій, Зовнішній додаток, Завдання, Лекція, Опитування, Тест, Форум, Чат, Сторінка, Гіперпосилання, Книга, Папка, Пояснення, Файл тощо. Викладач входить на персональну сторінку за допомогою логіна і пароля і може її редагувати, студенти ж мають гостьовий доступ, тобто не можуть вносити змін у матеріали, але можуть ними користуватися та спілкуватися з викладачем. Це значно активізує самостійну роботу студентів, посилює зворотній зв'язок між викладачем і студентом, підвищує об'єктивність оцінювання, тож «формування системи інформатизації освіти сприяє підвищенню якості освітніх процесів» [2] в цілому.

Особливе значення можливість дистанційного спілкування з викладачем, яку надає сайт ПНС, має при навчанні іноземних студентів, оскільки вони не завжди можуть вчасно приступити до навчального процесу. Студенти можуть як ознайомитися з програмою дисципліни і засвоювати необхідні знання, так і самостійно контролювати їх за допомогою тестів, причому «при використанні дистанційних технологій... комп'ютерні системи тестування взагалі стають основним засобом контролю» [3] завдяки комп'ютерній обробці результатів.

Саме тому особливо актуальною є можливість розміщення на сайті ПНС тестів із російської мови як іноземної. Викладач може обирати кількість спроб, задавати обмеження часу, обирати, чи будуть підказки, відгук, інші параметри тесту. Програма дозволяє подавати 5 типів завдань різного ступеня складності:

1. Завдання з множинним вибором. Наприклад:

Имя существительное отвечает на вопрос *кто?*, если оно обозначает:

а) явления природы;

б) вещи;

в) зверей;

г) растения;

д) профессии;

е) части тела. **Вірно/невірно.** Наприклад:

Формы будущего времени глаголов всегда состоят из одного слова?

а) да;

б) нет.

2. Завдання на встановлення відповідності. Наприклад:

1) Сейчас я ... в Харькове, а раньше ... в Сеуле.   а) смотрит, слушала;

2) Сестра ... телевизор, а раньше ... музыку.   б) живу, жил;

3) Днем мы ... в парке, а сейчас ... в кафе.   в) гуляли, отдыхаем.

3. Коротка відповідь. Це завдання відкритого типу. Наприклад:

1) Почему вы не отдыха... ?

2) Где они отдыха... ?

3) Ты всегда отдыха... на море?

4) Когда твой друг отдыха... ?

4. Числові завдання, у яких треба визначити кількість. Наприклад:

Посчитайте, сколько числительных в предложении: Первый экзамен третья группа сдает в девять часов двенадцатого января.

Таким чином, інтернет-комунікація у викладанні російської мови як іноземної, зокрема комп'ютерне тестування як фактор контролю, є ефективним і перспективним, завдяки чому стає необхідним компонентом сучасної освіти.

Література:

1. Міщенко Т. Г. Комп'ютерні технології тестування і контролю навчання студентів економічних ВНЗ / Т. Г. Міщенко. – Фінансовий простір. – № 3 (7). – 2012. – С.79–83.
2. Фетісов В. С. Комп'ютерні технології в тестуванні: навч.-метод. посіб. / В. С. Фетісов – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2011. – 140 с.

Зміст

Анастасьєва О.А. КОМУНІКАТИВНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО КУРСУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	3
Анісенко О.В. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	5
Бесараб Т.П. ЗНАЧУЩІСТЬ МЕТОДУ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	7
Богданова І.Є. ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	9
Борзенко О.П. КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	11
Buvalets O.V. ENGLISH VIDEO INTERNET RESOURCES AS ELECTRICAL ENGINEERING LEARNING AND TEACHING BASIS	13
Бугаєва В.Ю. GAMES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES	15
Воронова Є.М. РОЗВИТОК НАВИЧОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ НА ОСНОВІ ПРОЕКТНОЇ МЕТОДИКИ	17
Voronova I.V. MOTIVATION FOR LEARNING ENGLISH	19
Герасимчук Т.В. МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МОБІЛЬНОГО НАВЧАННЯ	21
Голобородько К.Ю. МОВНА ОСОБИСТІСТЬ І КОМУНІКАТИВНИЙ ЛІДЕР	23
Голубнича Л.О. ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ	25
Гріччина А.В., Новікова Є.Б. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ТЕХНІЧНИХ ВНЗ	27
Демченко В.А. ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ	29
Діомідова О. Ю. ФУНКЦІОНАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВНЗ	31
Дроздова І.П. КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ НЕФІЛОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ	33
Дьолог О.С. МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	35
Yemeljanova Ye.S. A MOBILITE INTERNATIONALE COMME COMPOSANTE DE L'ENSEIGNEMENT SUPERIEUR TECHNIQUE AGRAIRE	38

UKRAINIEN	
Zelinska O.I. DEVELOPMENT RESPECT FOR LINGUISTIC PRECISION	39
Ilienکو O.L. USING PROFESSIONAL DISCUSSIONS FOR IMPROVING COMMUNICATION SKILLS	42
Каданер О.В. ІНТЕРНЕТ ЯК ДЖЕРЕЛО ЛЕКСИЧНИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	45
Каськова Е.В. ПРОФЕСИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГОВ ЧЕРЕЗ ЭКЗАМЕН ТКТ (TEACHING KNOWLEDGE TEST)	47
Коваленко О.А., Семеренська О.В. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	49
Козка І.К. УРАХУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ВПРАВ ПРИ НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ	51
Костенко О.О. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ	54
Красникова С.А., Губарева С.А., Дорохова А.И. РОЛЬ ПАРЕМИЙ В СТАНОВЛЕННІ КОМУНІКАТИВНОЇ ЛИЧНОСТІ НА УРОКАХ РКИ	56
Красникова С.А., Запорожец И.В., Дмитриенко Н.Ф. УРОВЕНЬ ВЛАДЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКОМ И КОМУНІКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ	58
Красникова С.А., Шафоростова С.Г. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТОВ НА ЗАНЯТИЯХ В ИНОЯЗЫЧНОЙ АУДИТОРИИ	59
Кринська Н.В. МУЛЬТИМЕДІЙНІ МЕТОДИ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	61
Крохмаль А.М. МОВНІ СИТУАЦІЇ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ДІАЛОГОВОЇ ФОРМИ МОВЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	62
Кузнецова І.В. КОМУНІКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ БУДУЩЕГО ВРАЧА	64
Кузнецова О.Ю. МОДЕРНІЗАЦІЯ АКЦЕНТІВ ТА ОРІЄНТИРІВ У ЗМІСТІ ОСВІТИ	66
Кучеренко О.Ф. КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ – АЗЕРБАЙДЖАНЦІВ	68
Лисицкая Е.П. САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА СТУДЕНТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА И МЕТОДЫ ЕЕ ОЦЕНКИ	70
Маленко О.О. НАВЧАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ В МОВНІЙ ОСВІТІ: ПРОБЛЕМА ОСВІТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЧИ СВІДОМОСТІ СУБ'ЄКТІВ НАВЧАННЯ?	72

Mamatova O.V. NON-VERBAL MEANS (NVM) OF COMMUNICATION. GENERAL OUTLINE	76
Мельнікова Т.В. КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	79
Муkytiuk S.S. MODERN INTERNET RESOURCES FOR USING VIDEO IN THE LANGUAGE CLASSROOM	81
Moroz T.Yu. DICTOGLOSS PROCEDURE AS A MEANS OF INTEGRATING LANGUAGE SKILLS	83
Мошинская Е.Ю. ПРИМЕНЕНИЕ КОММУНИКАТИВНОГО ПОДХОДА В ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ	86
Мухортова О.Д. ПРИНЦИП РОЛЕВОЙ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО МАТЕРИАЛА В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ	88
Miasoiedova S.V. MOBILE TECHNOLOGY IN THE LANGUAGE CLASSROOM	90
Назарова Л.М. КОМУНІКАТИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ І ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНЦІЯ	91
Nesterenko K.V., Yakovenko N.V. THE ELEMENTS OF SPEECH COMMUNICATION PROCESS	95
Нікіфорова С.М. ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВО НА ЗАНЯТТЯХ З РОСІЙСЬКОЇ МОВИ У ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ	98
Нітенко О.В. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРАВА В УНІВЕРСИТЕТАХ ІТАЛІЇ	100
Овичникова А.С., Помазун О.В. ДОСТИЖЕНИЕ КОММУНИКАТИВНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ И ВОСПИТАТЕЛЬНЫХ ЦЕЛЕЙ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ЛИНГВОСТРАНОВЕДЧЕСКОГО МАТЕРИАЛА	102
Павліщева Я.О. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВНЗ	103
Панова Т.М., Латишев Р.В. ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ КОМПЛЕКСУ ОПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДСНС	105
Петрова О.Б. ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	107
Писаренко Л.М. РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ	109
Полозова О.О. ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯК КОМУНІКАТИВНИЙ СКЛАДНИК ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ	111
Попова Н.О. ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТА НЕМОВНОГО ВНЗ	113
Pryanitska V.V. SOME USEFUL TIPS FOR SUCCESSFUL COMUNICATION	115

Романцова Я.В. ИЗУЧЕНИЕ ИДИОМ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА - ФАКТОР РАЗВИТИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ – ЮРИСТОВ	117
Руденко С.М. ВИДИ КОМУНІКАТИВНИХ ПРАКТИК ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ	119
Рязанцева Д.В. ІННОВАЦІЙНІ КОМУНІКАТИВНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ МОРФОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ (НА МАТЕРІАЛІ ДЕВІАТИВНИХ ФОРМ ПРИКМЕТНИКА)	122
Семенкина И.А. ПЕРСПЕКТИВЫ ПРЕДМЕТНО-ЯЗЫКОВОГО ИНТЕГРИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ В ЮРИДИЧЕСКОМ ВУЗЕ	125
Сімонок В.П. СУЧАСНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ	127
Скиданова Н.В. ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	129
Старова О.О. ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА СПІЛКУВАННЯ ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МОВНОЇ ОСВІТИ	131
Супрун Д.М. КОМУНІКАТИВНИЙ ТА ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ ПРИ ЗАСВОЄННІ ТЕРМІНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ КУРСАНТАМИ ВНЗ СИСТЕМИ ОВС	133
Тарабановська О.М. COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING	135
Тупченко В.В. ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСОБУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В АГРАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	137
Умрихіна Л.В. КОМУНІКАТИВНО - ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ В РОБОТІ З ІНОЗЕМЦЯМИ	139
Фандєєва А.Є. АУДІЮВАННЯ ЯК СКЛАДОВА КОМУНІКАТИВНОГО ПРОЦЕСУ	141
Фоміна Л.В., Скорбач Т.В., Кулікова І.І. РОЛЬ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ АНГЛОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ	143
Фоміна Л.В., Калініченко О.В., Нестеренко А.К. СЛУХАННЯ ЯК СКЛАДОВА СПРИЙНЯТТЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ	145
Ходаковська О.О. «МОВНИЙ ПОРТФЕЛЬ» ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ	147
Частник О.С. КУЛЬТУРА ЯКОСТІ ОСВІТИ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТІВ)	150
Шкоріна І.М. ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЯ У ВИКЛАДАННІ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	153

Матеріали

Міжвузівського науково-практичного семінару

**«КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ ВИВЧЕННЯ МОВНИХ
ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ»**

15 жовтня 2015 року